

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om rättegångsbiträden med tillstånd och till vissa lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om rättegångsbiträden med tillstånd. Dessutom föreslås ändringar i lagen om advokater, lagen om statliga rättshjälpsbyråer, rättegångsbalken, lagen om rättegång i brottmål, rättshjälpslagen, barnskyddslagen och lagen om justitiekanslern i statsrådet.

Propositionens huvudsyfte är att förbättra rättssäkerheten för parterna vid rättegångar och förutsättningarna för en ändamålsenlig rättsvård genom att höja kvaliteten på rättegångsombudens och rättegångsbiträdenas arbete. Alla rättegångsombud och rättegångsbiträden ska börja omfattas av yrkesetiska skyldigheter och tillsyn, vilket sker genom att det inrättas ett nytt tillståndssystem för andra rättegångsombud och rättegångsbiträden än advokater och offentliga rättsbiträden. Tillstånden ska enligt förslaget beviljas av en ny rättegångsbiträdesnämnd.

Ett rättegångsbiträde med tillstånd ska i ett uppdrag som rättegångsombud och rättegångsbiträde, liksom även i ett uppdrag som baserar sig på ett domstolsförordnande eller ett förordnande till biträde, vara skyldigt att iaktta yrkesetiska regler, vilka i sak överensstämmer med reglerna för advokater och offentliga rättsbiträden.

Ett rättegångsbiträde med tillstånd ska i nämnda uppdrag stå under tillsyn av justitiekanslern, den tillsynsnämnd som finns i samband med landets allmänna advokatförening — dvs. Finlands Advokatförbund — och rättegångsbiträdesnämnden. Det ska vara möjligt att bestämma samma disciplinära påföljder för ett rättegångsbiträde med tillstånd

som för advokater och offentliga rättsbiträden. Beslut som gäller en disciplinär påföljd ska kunna överklagas hos domstol.

Ändringar som beror på det nya tillståndssystemet görs i lagen om advokater och i lagen om statliga rättshjälpsbyråer. Tillsynsnämndens oberoende och fristående funktion i förhållande till Finlands Advokatförbund ska förstärkas. Tillsynsnämnden föreslås få ytterligare en sektion. Också rättegångsbiträden med tillstånd ska vara medlemmar i nämnden.

Rättegångsbalken ändras så att som rättegångsombud eller rättegångsbiträde vid allmänna domstolar i allmänhet endast får anlitas en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett rättegångsbiträde med tillstånd.

Det föreslås att biträdestvång införs vid extraordinärt ändringssökande i högsta domstolen.

Ett offentligt rättsbiträde, en advokat och under vissa förutsättningar ett rättegångsbiträde med tillstånd ska kunna förordnas till sådan försvarare eller sådant målsägandebiträde som avses i lagen om rättegång i brottmål och till sådant biträde som avses i rättshjälpslagen.

Genom en ändring i barnskyddslagen utsträcks tillståndssystemet också till barnskyddsärenden i förvaltningsdomstolen och högsta förvaltningsdomstolen.

De föreslagna lagarna föreslås träda i kraft vid ingången av 2013. Rättegångsombuden och rättegångsbiträdena bibehåller sin tidigare behörighet under en övergångstid på ett år från lagarnas ikraftträdande.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING.....	4
2 NULÄGE	4
2.1 Lagstiftning och praxis.....	4
2.1.1 Tillhandahållande av rättegångsombudstjänster.....	4
2.1.2 Behörighetsvillkor för rättegångsombud	8
2.1.3 Bestämmelser om rättegångsombudens verksamhet och tillsyn över verksamheten.....	9
2.2 Grundläggande rätt- och friheter och mänskliga rättigheter	13
2.2.1 Näringsfrihet.....	13
2.2.2 Rättvis rättegång.....	14
2.2.3 Överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter	14
2.3 Internationell jämförelse	14
2.4 Bedömning av nuläget	15
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	16
3.1 Målsättning.....	16
3.2 Alternativ för genomförandet och de viktigaste förslagen.....	17
3.2.1 Tillståndsplikt för uppdrag som rättegångsombud	17
3.2.2 Tillståndspliktens omfattning	17
3.2.3 Förutsättningarna för beviljande av tillstånd	18
3.2.4 Den som beviljar tillstånd.....	18
3.2.5 Skyldigheter för rättegångsbiträden med tillstånd.....	19
3.2.6 Tillsyn över rättegångsbiträden med tillstånd	19
3.2.7 Biträdestvång vid extraordinärt ändringssökande i högsta domstolen	20
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	21
4.1 Ekonomiska konsekvenser.....	21
4.1.1 Konsekvenser för statsfinanserna	21
4.1.2 Ekonomiska konsekvenser för tillhandahållare av rättegångsombudstjänster.....	22
4.1.3 Ekonomiska konsekvenser för klienter som anlitar rättegångsombuds- tjänster	23
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	23
4.3 Samhälleliga konsekvenser	24
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	24
5.1 Tidigare beredning	24
5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats.....	25
DETALJMOTIVERING	27
1 LAGFÖRSLAG	27
1.1 Lagen om rättegångsbiträden med tillstånd	27
1.2 Lagen om advokater	45
1.3 Lagen om statliga rättshjälpsbyråer	52
1.4 Rättegångsbalken	53
15 kap. Om rättegångsombud	53
31 kap. Om extraordinärt ändringssökande	56

1.5	Lagen om rättegång i brottmål	57
	2 kap. Om biträdande av part.....	57
1.6	Rättshjälpslagen	58
1.7	Barnskyddslagen	58
1.8	Lagen om justitiekanslern i statsrådet	59
2	NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	59
3	IKRAFTTRÄDANDE	59
4	FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	59
	LAGFÖRSLAGEN.....	63
	1. Lag om rättegångsbiträden med tillstånd	63
	2. Lag om ändring av lagen om advokater	72
	3. Lag om ändring av 6 § i lagen om statliga rättshjälpsbyråer.....	77
	4. Lag om ändring av 15 och 31 kap. i rättegångsbalken	78
	5. Lag om ändring av 2 kap. 2 § i lagen om rättegång i brottmål.....	80
	6. Lag om ändring av 8 § i rättshjälpslagen.....	81
	7. Lag om ändring av barnskyddslagen	82
	8. Lag om ändring av 1 § i lagen om justitiekanslern i statsrådet	83
	BILAGA	84
	PARALLELLTEXTER	84
	2. Lag om ändring av lagen om advokater	84
	3. Lag om ändring av 6 § i lagen om statliga rättshjälpsbyråer.....	94
	4. Lag om ändring av 15 och 31 kap. i rättegångsbalken	95
	5. Lag om ändring av 2 kap. 2 § i lagen om rättegång i brottmål.....	99
	6. Lag om ändring av 8 § i rättshjälpslagen.....	100
	8. Lag om ändring av 1 § i lagen om justitiekanslern i statsrådet	101

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Den huvudsakliga uppgiften för dem som tillhandahåller rättsliga tjänster är att sörja för rättssäkerheten, dvs. för att samhällets medlemmar, individer och sammanslutningar, med tjänsteleverantörernas hjälp har möjlighet att tillgodose de rättigheter som samhället tillförsäkrar dem. De som tillhandahåller rättegångsombuds- och rättegångsbiträdestjänster kan dock inte vara verksamma endast för att tillgodose sina klienters rättigheter, utan deras verksamhet ska bidra till en fungerande rättsordning som helhet. I denna proposition kommer det i fortsättningen inte att göras åtskillnad mellan rättegångsombud och rättegångsbiträden. I stället används termen rättegångsombud för båda.

Den miljö där rättegångsombuden är verksamma, dvs. domstolarna, samt åklagarämbetet, som fungerar som ombudens motpart i brottmål, reformerades på 1990-talet och i början av 2000-talet. Dessa reformer förutsätter också att de bestämmelser som gäller rättegångsombud, kraven på dem och deras verksamhet ses över.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

2.1.1 Tillhandahållande av rättegångsombudstjänster

Allmänt

Rättegångsombudstjänster för individer och sammanslutningar i anslutning till rättegångar som gäller brottmål och tvistemål tillhandahålls av flera olika tjänsteleverantörer: advokater, offentliga rättsbiträden, andra jurister som bedriver advokatverksamhet yrkesmässigt, dvs. särskilt jurister som arbetar vid juridiska byråer, samt jurister som är anställda hos företag och sammanslutningar. Dessa tjänster kan bjudas ut relativt fritt i Finland, eftersom det här inte finns advokattvång eller advokatmonopol.

Advokattvång innebär ett förbud för en part i en rättegång att själv driva sin sak antingen i alla slags mål eller åtminstone vissa mål, i vissa eller samtliga domstolar och rättsinstanser samt skyldighet att anlita en advokat att driva sin sak. I vidare bemärkelse kan man tala om biträdestvång, vilket innebär att parten ska anlita ett biträde, som inte behöver vara advokat.

Advokatmonopol innebär att parten i en rättegång har rätt att själv driva sin sak, men om parten önskar anlita ett rättshjälpsbiträde är han eller hon skyldig att som sitt ombud anlita en advokat som hör till en advokatororganisation. Advokatmonopol kan gälla vid alla rättegångar eller gälla endast vissa rättegångsförfaranden eller vissa domstolar eller rättsinstanser.

Även om det i Finland inte råder något egentligt tvång att anlita advokat eller biträde, har domstolar eller andra myndigheter i lag givits rätt att på tjänstens vägnar i vissa situationer förordna ett biträde för parten.

Advokater

Advokat är en jurist som har antagits som medlem i landets allmänna advokatförening, dvs. den offentlighetsrättsliga organisationen Finlands Advokatförbund (nedan även *Advokatförbundet* eller *advokatföreningen*). Advokaternas verksamhet regleras i lagen om advokater (496/1958), i Advokatförbundets stadgar, som har fastställts genom beslut av justitieministeriet (934/2004) med stöd av lagen, samt i olika av Advokatförbundet fastställda regler och anvisningar för advokater.

Om förutsättningarna för att antas som advokat föreskrivs i 3 § i lagen om advokater och i 5 § i Advokatförbundets stadgar. I behörighetsvillkoren framhävs följande omständigheter i fråga om sökanden: medborgarskap, ålder, juris kandidatexamen eller juris magisterexamen, tillräcklig skicklighet och praktisk erfarenhet, avläggande av en särskild advokatexamen, redbarhet, lämplighet att utöva advokatverksamhet, myndighet och självständighet som advokat.

Sökanden ska antingen vara finsk medborgare eller medborgare i någon annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och ska ha fyllt 25 år.

Kravet på utbildning är juris kandidatexamen eller juris magisterexamen. Dessa examina kan ersättas med en juridisk examen som avlagts utomlands, om personen i fråga dessutom erhållit ett beslut från Utbildningsstyrelsen i enlighet med lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer (1093/2007) eller lagen om den tjänstebehörighet som högskolestudier utomlands medför (531/1986) om behörighet för en uppgift som förutsätter juris kandidatexamen eller juris magisterexamen och fullgjort eventuella tilläggskrav som förutsatts i beslutet.

Bestämmelser om den skicklighet och praktiska erfarenhet som krävs ingår i 5 § i Advokatförbundets stadgar. Enligt den ska sökanden ha förvärvat för utövande av advokatverksamhet behövlig skicklighet och praktisk erfarenhet genom att, efter avlagd juristexamen och före antagandet som medlem, under minst fyra år ha varit verksam på rättsvårdens område eller i därmed jämförbara befattningar eller uppdrag som förutsätter juridisk utbildning, i varje fall under minst två år som biträdande jurist vid en advokatbyrå, som offentligt rättsbiträde eller som självständig handhavare av advokatuppdrag eller i någon annan sådan syssla där han eller hon i motsvarande mån har utfört advokatuppdrag.

Syftet med advokatexamen är att säkerställa att den som önskar bli advokat är insatt i de viktigaste lagbestämmelserna i fråga om advokatverksamhet samt särskilt i de etiska regler som gäller advokatverksamhet, dvs. vad god advokatsed kräver. Närmare bestämmelser om advokatexamen finns i examensordningen för advokatexamen, som fastställs genom beslut av justitieministeriet.

Kravet på redbarhet innebär att sökanden kan konstateras vara redbar på basis av sin tidigare verksamhet och utgående från de utlåtanden som givits om honom eller henne. I praktiken är bestämmelsen dock av betydelse i sådana situationer då en person inte kan antas som medlem i Advokatförbundet på grund av att han eller hon före sin ansökan om medlemskap har dömts för ett redbarhetsbrott. I Advokatförbundets avgörande-

praxis har en ansökan om medlemskap i ett fall avslagits av den anledningen att sökanden då han eller hon hörts på grund av medlemsansökan givit osanna uppgifter om sina ekonomiska förhållanden.

En advokat ska även i fråga om övriga egenskaper och levnadssätt vara lämplig att utöva advokatverksamhet. Kravet på lämplighet är jämförbart med sådan lämplighet för tjänsten som krävs av den som utnämns till en statlig tjänst. I Advokatförbundets styrelses avgörandepraxis har medlemsansökan avslagits med hänvisning till kravet på lämplighet då den sökande haft psykiska problem eller missbrukat alkohol eller droger. Också sökandens ekonomiska förhållanden, närmast s.k. överskuldsättning, har lett till avslag på medlemsansökan.

Att sökanden är myndig innebär att sökanden inte har försatts i konkurs eller att sökandens handlingsbehörighet inte har begränsats på det sätt som avses i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999).

Självständighet som advokat innebär att en advokat ska vara självständig yrkesutövare eller bedriva advokatverksamhet i bolag med en annan advokat eller att han eller hon kan stå i arbetsavtalsförhållande endast till en annan advokat. En jurist som i egenskap av arbetstagare och anställd hos någon annan än en advokat eller i egenskap av tjänsteman är skyldig att sköta advokatuppdrag under någon annans ledning och tillsyn eller genom att följa sina chefers order, anses således inte ha tillräcklig självständighet att utöva advokatyrket. En sådan person kan inte vara advokat, om inte advokatföreningens styrelse av särskilda skäl samtycker till det. Bestämmelsen gäller dock inte offentliga rättsbiträden som arbetar vid statliga rättshjälpsbyråer.

I 3 § i lagen om advokater anges de förutsättningar under vilka en person som i någon annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet har yrkesbehörighet för advokatverksamhet kan godkännas som advokat.

En sökande som uppfyller behörighetsvillkoren ska antas som medlem i Advokatförbundet. Eventuellt avslag på medlemsansökan ska motiveras och sökanden har rätt att anföra besvär över beslutet hos Helsingfors hovrätt.

I slutet av 2009 fanns det 1 878 advokater. Vid nämnda tidpunkt var 122 av Advokatförbundets medlemmar offentliga rättsbiträden. Vid advokatbyråerna, av vilka det i slutet av 2009 fanns knappt tusen i Finland, filialerna medräknade, arbetade vid nämnda tidpunkt utöver advokater även ca 600 jurister som inte hörde till Advokatförbundet och som inte hade den arbetserfarenhet som krävs för att antas som medlem i Advokatförbundet.

Offentliga rättsbiträden

Bestämmelser om offentlig rättshjälp finns i rättshjälpslagen (257/2002) och i lagen om statliga rättshjälpsbyråer (258/2002) och i de förordningar som utfärdats på basis av dem. Både i mål och ärenden som behandlas i domstol och i andra rättsliga angelägenheter kan rättshjälp beviljas dem som på grund av sin ekonomiska ställning inte själv antas klara av alla kostnader för rättshjälpen.

Beslut om beviljande av rättshjälp fattas av den statliga rättshjälpsbyrån. Rättshjälp ges av de offentliga rättsbiträden som arbetar vid rättshjälpsbyråerna samt av privata jurister. I andra ärenden än sådana som behandlas vid domstol ges rättshjälp så gott som utan undantag av offentliga rättsbiträden.

Behörighetsvillkoren för ett offentligt rättsbiträde är juris kandidatexamen eller juris magisterexamen samt tillräcklig erfarenhet av arbete som advokat eller av domaruppgifter.

I slutet av 2009 fanns det 52 rättshjälpsbyråer och sammanlagt 81 verksamhetsställen. Vid nämnda tidpunkt var 225 offentliga rättsbiträden anställda vid rättshjälpsbyråerna. Av dem var 122 också medlemmar i Advokatförbundet.

Juridiska byråer och jurister som arbetar vid dem

Alla jurister som tillhandahåller juridiska tjänster vill inte höra till Advokatförbundet som medlemmar eller så har de på grund av bristande behörighet inte möjlighet att antas som medlem i förbundet eller så har de tidi-

gare uteslutits ur förbundet. Dessa jurister kan tillhandahålla sina tjänster via en juridisk byrå. De juridiska tjänster som tillhandahålls av juridiska byråer och av de jurister som är anställda där är av liknande slag som de tjänster som advokatbyråer och advokater tillhandahåller.

I lagstiftningen saknas bestämmelser om särskilda behörighetsvillkor för ägare till juridiska byråer eller för de jurister som arbetar där. Genom marknadsdomstolens beslut 1983:5 och 1983:6 har dock tillhandahållande av juridiska tjänster de facto delvis begränsats för juridiska byråer så, att personer som saknar juridisk examen har förbjudits att marknadsföra sin näringsverksamhet med uttrycket "lakiasiaintoimisto" (juridisk byrå) eller någon annan allmän hänvisning som domineras av ordet "lakiasiat" (juridiska frågor). Dessutom har konsumentombudsmanen ansett att t.ex. vicensotariar eller juridikstuderande inte kan marknadsföra sig som jurister.

Det som gör det svårt att uppskatta omfattningen på de juridiska tjänster som tillhandahålls av juridiska byråer och de jurister som arbetar där är att det inte finns tillförlitliga statistiska uppgifter att tillgå om antalet juridiska byråer och antalet jurister som arbetar vid dem. I Rättspolitiska forskningsinstitutets undersökning "*Oikeusolot 2004*" uppskattades antalet jurister vid juridiska byråer år 2003 till 600.

Tjänster som tillhandahålls i samband med näringsverksamhet och intressebevakning

Som rättegångsombud arbetar också jurister anställda vid olika affärsföretag vars huvudsakliga verksamhetsområde är något annat än att tillhandahålla juridiska tjänster. Exempel på sådan verksamhet är vid försäkringsanstalter anställda jurister som ofta sköter tvister mellan försäkringsgivaren och försäkringstagaren med anledning av försäkringar som försäkringsanstalten beviljat. Även jurister som arbetar för offentligrättsliga samfund sköter i någon mån rättegångs-ärenden som gäller arbetsgivaren.

Olika branschers fackförbund erbjuder sina medlemmar juridiska tjänster i frågor som

gäller arbetsavtals- eller tjänsteförhållandet. Dessa tjänster täcker såväl juridisk rådgivning som biträdande i domstol.

Det finns inga statistiska uppgifter att få om de rättegångsombudstjänster som tillhandahålls av jurister anställda inom näringslivet eller intressebevakningsorganisationer.

Personer som bedriver yrkesmässig indrivningsverksamhet

Enligt 1 § i lagen om tillståndsplikt för indrivningsverksamhet (517/1999) får indrivningsverksamhet bedrivas endast av den som av regionförvaltningsverket har beviljats koncession enligt lagen. Koncession krävs dock inte för tillfällig indrivningsverksamhet om verksamheten inte har marknadsförts. Koncession krävs inte heller bl.a. för indrivningsverksamhet som bedrivs av advokater eller deras biträden.

Enligt lagen ska koncession beviljas en tillförlitlig och solvent sökande som har rätt att idka näring i Finland, anmäler en person som ansvarar för indrivningsverksamheten samt har förmåga att sköta de medel som drivs in för uppdragsgivarens räkning samt sörja för att de uppgifter som gäller uppdragsgivaren och gäldenären skyddas på ett ändamålsenligt sätt.

Bestämmelser om sökandens tillförlitlighet finns i lagens 3 §. Enligt den betraktas den som ansöker om koncession som tillförlitlig, om den yrkesutövare som är sökande, den ansvariga personen för verksamheten i en sammanslutning eller stiftelse som är sökande eller den ansvariga personen för indrivningsverksamheten inte genom en lagakraftvunnen dom under de senaste fem åren har dömts till fängelsestraff eller under de tre senaste åren till bötesstraff för ett brott som kan anses visa att personen i fråga är uppenbart olämplig att bedriva indrivningsverksamhet. Den som ansöker om koncession betraktas dock inte som tillförlitlig, om ovan nämnda person i övrigt genom sin tidigare verksamhet har visat sig vara uppenbart olämplig att bedriva indrivningsverksamhet.

I lagens 4 § definieras solvens så, att den som ansöker om koncession betraktas som solvent, om det är uppenbart att sökanden

kan svara för sina ekonomiska åtaganden. Vid ansökan om koncession ska sökanden visa upp ett intyg över att han eller hon inte har obetalda skatter som har förfallit till betalning.

Övriga tjänsteleverantörer

Tidigare var det i synnerhet på landsbygden mycket vanligt att pensionerade poliser och personer som fungerat som nämndemän i häradsrätterna erbjöd juridiska tjänster. Det handlade närmast om att upprätta testamenten, uppgöra köpebrev för fastighetsköp och bouppteckningsinstrument samt att sköta olika ansöknings- och inskrivningsärenden i domstol. Det finns inga exakta uppgifter om hur vanligt denna typ av tjänster är i dag, men man kan göra bedömningen att personer som saknar juristutbildning för närvarande inte är av någon större betydelse som tjänsteleverantörer.

Till kategorin övriga tjänsteleverantörer kan också räknas rättegångsombudstjänster som tillhandahålls som bisyssla av personer med juristutbildning. Ofta är denna typ av verksamhet dock småskalig och sporadisk, t.ex. för att hjälpa släktingar och bekanta att lösa juridiska problem antingen gratis eller mot vederlag. Det saknas tillförlitliga undersökningar om omfattningen på denna verksamhet, men tjänsten kan antas vara allmänare än ovan relaterade tjänster från personer som saknar juristutbildning.

Rättegångsombud vid domstolsärenden

Det saknas exakta statistiska uppgifter om hur stor andel av rättegångsombudsuppgifterna de ovan beskrivna olika kategorierna av tjänsteleverantörer står för. Olika slags enskilda statistiska uppgifter och forskningsuppgifter om ombud i domstolsärenden står dock att få. En redogörelse för dem finns i arbetsgruppsbetänkandet *"Behörigheten för och övervakningen av rättegångsbiträden"* (justitieministeriets arbetsgruppsbetänkanden 2009:17, s. 31—38).

2.1.2 Behörighetsvillkor för rättegångsombud

Rättegångsbalken

I 15 kap. 2 § 1 mom. i rättegångsbalken sägs att om inte något annat bestäms i någon annan lag, får såsom rättegångsombud anlitas en advokat eller någon annan redbar person som har avlagt juris kandidatexamen och som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

Enligt 3 mom. i nämnda paragraf får såsom rättegångsombud dock också anlitas en släkting till parten i rätt upp- eller nedstigande led, ett syskon till parten eller partens make, även om personen i fråga inte har avlagt juristexamen.

Utöver detta innehåller också paragrafens 4 mom. ett undantag från kravet på jurist i 1 mom. Enligt bestämmelsen får också en redbar myndig person som saknar juristutbildning och som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats anlitas såsom rättegångsombud i ett mål som avses i 5 kap. 3 § i rättegångsbalken, i ett ansökningsärende som inte är tvistigt samt i ett jorddomstolsärende.

De s.k. summariska mål som avses i 5 kap. 3 § i rättegångsbalken är mål som gäller en fordran på ett visst belopp, mål som gäller återställande av besittning eller ett rubbat förhållande och mål som gäller vräkning.

En förutsättning för att anlita någon annan än ett juristombud i ett sådant summariskt mål som avses i 5 kap. 3 § i rättegångsbalken är vidare att käranden meddelar att han anser att saken inte är tvistig. Om ett sådant summariskt mål eller ett ansökningsärende blir tvistigt i samband med rättsbehandlingen, ändras också behörighetsvillkoren så att rättegångsombudet måste vara jurist.

Lagen om rättegång i brottmål

Enligt huvudregeln i 2 kap. 2 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997, nedan BRL) ska ett offentligt rättsbiträde eller en advokat förordnas till försvarare och till målsägandebud. I stället för ett offentligt rättsbiträde

eller en advokat kan undantagsvis någon annan som har avlagt juris kandidatexamen och som uppfyller de krav som i rättegångsbalken ställs på rättegångsombud förordnas till försvarare eller målsägandebud. Detta är möjligt om ett lämpligt offentligt rättsbiträde eller en lämplig advokat inte finns att tillgå eller det finns andra särskilda skäl till att en sådan annan person förordnas. I bestämmelsens 2 mom. sägs att om den misstänkte eller målsäganden själv har föreslagit en person som fyller behörighetsvillkoren till sin försvarare eller sitt målsägandebud, ska denne utses om särskilda skäl inte kräver något annat.

Offentlig rättshjälp

Rättshjälp ges av de offentliga rättsbiträden som arbetar vid statliga rättshjälpsbyråerna samt av privata jurister. Beslut om beviljande av rättshjälp fattas av rättshjälpsbyrån.

Enligt huvudregeln i 8 § i rättshjälpslagen ska till privat biträde förordnas en advokat eller någon annan som enligt 15 kap. 2 § 1 mom. i rättegångsbalken är behörig att sköta uppdraget.

Till biträde för den som är misstänkt i ett brottmål ska förordnas ett offentligt rättsbiträde eller en advokat, om den misstänkte är anhållen eller häktad, om personen är misstänkt för eller för honom eller henne yrkas straff för ett brott för vilket inte har föreskrivits lindrigare straff än fängelse i fyra månader eller för försök till eller delaktighet i ett sådant brott, eller om den misstänkte inte har fyllt 18 år. Av särskilda skäl kan någon annan som har avlagt juris kandidatexamen förordnas till biträde i sådant mål.

Om den som beviljats rättshjälp själv till sitt biträde har föreslagit en person som uppfyller behörighetsvillkoren ska denne förordnas, om inte särskilda skäl kräver något annat.

Förundersökningslagen och tvångsmedelslagen

Enligt 45 § i förundersökningslagen (449/1987) får den som är advokat eller offentligt rättsbiträde eller någon annan som enligt 15 kap. 2 § 1 mom. i rättegångsbalken

är behörig att vara rättegångsombud vara biträde för en part vid förundersökning.

I 5 a kap. i tvångsmedelslagen (450/1987) föreskrivs om teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation. Enligt 6 a § i kapitlet ska domstolen när den tar upp ett ärende som gäller tillstånd till teknisk avlyssning av en stadigvarande bostad förordna ett offentligt ombud för att ta till vara intressena för den misstänkte som avlyssnas och andra som kan bli avlyssnade. Enligt 6 b § i kapitlet ska en advokat eller ett offentligt rättsbiträde förordnas till offentligt ombud.

Förvaltningsprocesslagen

Rättskipningen i allmänna förvaltningsdomstolar regleras i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Enligt lagens 20 § får en part anlita ombud i förvaltningsdomstolar. Såsom ombud får anlitas endast en advokat eller någon annan redbar och annars för uppdraget lämplig samt skickad myndig person, som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

Annan lagstiftning

Enligt 24 § i lagen om utlämning för brott (456/1970) ska den vars utlämning begärs, vid den i 15 § i lagen avsedda undersökningen och under ärendets fortsatta behandling samt vid handläggning inför domstol av en fråga rörande omhändertagande biträdas av advokat.

Enligt 20 § i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003) och 17 § i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga nordiska länderna (1383/2007) har den som begärs utlämnad rätt att anlita ett biträde när ett utlämningsärende behandlas. Om den som begärs utlämnad begär det, ska en försvarare förordnas för honom eller henne. I fråga om försvarare gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i 2 kap. i BRL.

Enligt 6 § i lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning (713/2000) ska en ekonomi- och skuldrådgivare ha avlagt för verksamheten lämplig högskoleexamen samt äga sådan skicklighet och erfarenhet som en

behörig skötsel av uppdraget förutsätter. Enligt lagens 6 a § får såsom rättegångsombud i ett ärende i anknytning till skuldsanering anlitats en person som avses i 6 § och som uppfyller behörighetsvillkoren i 15 kap. 2 § 4 mom. i rättegångsbalken.

2.1.3 Bestämmelser om rättegångsombudens verksamhet och tillsyn över verksamheten

Rättegångsombudens skyldigheter

Såsom konstaterats ovan tillhandahålls rättegångsombudstjänster av flera olika tjänsteleverantörer. Tillsynen över tjänsteleverantörerna är beroende av från vilket slag av tjänsteleverantör tjänsterna har skaffats. Tjänsteleverantörerna har inte heller några gemensamma yrkesmässiga anvisningar eller normer som reglerar deras uppträdande och verksamhet.

I 15 kap. i rättegångsbalken finns enstaka bestämmelser om hur ett rättegångsombud ska sköta sitt uppdrag. Enligt 7 § i kapitlet får ett ombud ingå förlikning i den sak som anförtrotts honom, om detta inte uttryckligen förbjuds i fullmakten. Enligt 10 § i kapitlet ska en ombudsman redligt och med all flit driva den sak som anförtrotts honom. Enligt 11 § i kapitlet har ett ombud inte utan rättens tillstånd rätt att avsäga sig den sak som anförtrotts honom. Enligt 17 § i kapitlet får ett rättegångsombud inte olovligen röja en enskild persons eller en familjs hemlighet som huvudmannen anförtrott honom, eller någon annan sådan förtrolig omständighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag.

I 2 kap. i BRL finns följande bestämmelser om försvarare och målsägandeombud:

- de får inte utan domstolens tillstånd sätta någon annan i sitt ställe (2 kap. 5 §),
- de ska med omsorg och enligt god advokatsed tillvarata huvudmannens rätt och fördel samt i detta syfte verka för ärendets utredning (2 kap. 6 §),
- de ska så snart som möjligt överlägga med huvudmannen och inleda arbetet på hans biträdande samt vidta de åtgärder som behövs för att dennes rätt ska kunna tillvaratas (2 kap. 7 §) och

- i fråga om dem gäller i tillämpliga delar de bestämmelser i 15 kap. i rättegångsbalken som nämnts ovan (2 kap. 8 §).

Ett biträde som förordnats enligt 8 § i rätts-hjälpslagen ska i sitt uppdrag iaktta god advokatsed. Enligt lagens 9 § får ett biträde i ett ärende som behandlas i domstol inte utan domstolens tillstånd sätta någon annan i sitt ställe.

Enligt 6 § i lagen om statliga rättshjälpsbyråer ska de offentliga rättsbiträdena hederligt och samvetsgrant utföra de uppgifter som anförtrots dem samt iaktta god advokatsed i alla sina uppdrag. Med stöd av samma bestämmelse står de offentliga rättsbiträdena under advokatföreningens tillsyn på samma sätt som advokater.

Enligt 5 § i lagen om advokater ska en advokat redbart och samvetsgrant utföra anförtrodda uppdrag och i all sin verksamhet iaktta god advokatsed och hålla penningmedel och andra tillgångar som tillhör hans huvudmän skilda från sina egna medel. Enligt lagens 5 c § får en advokat eller hans biträde inte utan lov röja en enskild persons eller en familjs hemlighet eller en affärs- eller yrkes-hemlighet som han fått kännedom om i sitt uppdrag. En advokat är med stöd av lagen skyldig att lämna Advokatförbundets styrelse de uppgifter som styrelsen kräver av honom för tillsynen och ska också tillåta en person som har förordnats av styrelsen att göra inspektioner i hans byrå, när styrelsen finner att det är nödvändigt för tillsynen.

De viktigaste reglerna för advokater att iaktta är "Vägläddande regler om god advokatsed". De fastställdes av Finlands Advokatförbunds delegation 2009 och trädde i kraft den 1 april 2009. Där sägs bl.a. att en advokat inom ramen för vad lag och god advokatsed förutsätter efter bästa förmåga ska tillvarata sin klients intressen och rättigheter. En advokat ska utföra sina uppdrag oberoende av sådant yttre inflytande som kan inverka störande på advokatens förmåga att fullt ut tillvarata sin klients intressen och utföra uppdragen med omsorg, noggrannhet och tillbörlig skyndsamhet utan att förorsaka klienten onödiga kostnader. En advokat får inte ta emot ett uppdrag om han eller hon inte besitter den yrkeskompetens som uppdraget kräver eller annars inte är kapabel att sköta upp-

draget på tillbörligt sätt och en advokat ska hålla penningtillgångar och övriga tillgångar som hör till någon annan åtskilda från sina egna tillgångar.

Av Advokatförbundet fastställda anvisningar och bestämmelser som hör till god advokatsed är därtill t.ex.:

- anvisningar om ansvarsförsäkring för advokat, enligt vilka varje advokat ska teckna en ansvarsförsäkring på minst 168 187 euro mot förmögenhetsskada som advokaten eventuellt förorsakar en klient,

- anvisningar om fortbildning för advokater, enligt vilka varje advokat årligen under minst 18 timmars tid bör delta i obligatorisk yrkesfortbildning, samt

- reglemente om skötseln av klientmedel, vilket innehåller bestämmelser om skötseln av medel som tillhör klienten.

Enligt 20 § i förvaltningsprocesslagen, som reglerar rättegångsförfarandet i förvaltningsdomstolarna, tillämpas på rättegångsombud de bestämmelser om tystnadsplikt som finns i 15 kap. i rättegångsbalken.

Tillsyn som utövas av domstolarna

Ovan angivna behörighetsvillkor för rättegångsombud som ingår i 15 kap. 2 § i rättegångsbalken är till sin natur ovillkorliga. Domstolen ska på tjänstens vägnar övervaka att en person som anmäler sig som ombud uppfyller de föreskrivna behörighetsvillkoren. Om något behörighetsvillkor inte anses ha blivit uppfyllt, ska domstolen förvägra personen i fråga rätt att uppträda i målet. Domstolens tillsyn är således inriktad på att kontrollera att behörighetsvillkoren uppfylls.

Enligt 15 kap. 10 a § i rättegångsbalken och 20 § 2 mom. i förvaltningsprocesslagen kan domstolen förbjuda ett rättegångsbiträde att uppträda i ett visst mål och, då skäl därtill föreligger, förvägra honom rätt att under högst tre år verka såsom ombud vid samma domstol. I vartdera fallet är orsaken att personen visar sig vara oredlig, oförständig eller oskicklig eller annars anses olämplig för sitt uppdrag.

I 14 kap. i rättegångsbalken finns bestämmelser om upprättande av ordningen vid sammanträdena. Rättens ordförande är skyldig att övervaka att ordningen upprätthålls.

Den som inte följer de föreskrifter som ordföranden har meddelat, kan vid behov avlägsnas från rättssalen och dömas att betala en s.k. rättegångsbot på högst 1 000 euro.

Tillsyn som utövas av justitiekanslern i statsrådet

Om den tillsyn som justitiekanslern i statsrådet utövar över advokater föreskrivs i 6 § i lagen om advokater. Enligt den har justitiekanslern rätt att anhängiggöra ett sådant tillsynsärende som avses i 7 c §, om justitiekanslern anser att en advokat inte uppfyllt sina förpliktelser. Justitiekanslern har likaså rätt att yrka att Advokatförbundets styrelse vidtar åtgärder mot en advokat om denne enligt justitiekanslern inte är behörig att vara advokat.

Justitiekanslerns tillsynsuppgift vid tillgodosende av allmänintresset hänför sig både till den allmänna laglighetsövervakning som hör till justitiekanslern och till Advokatförbundets tillsynsförfarande i och med att förbundet har det direkta ansvaret för tillsynen över sina medlemmar. Var och en som anser att en advokat har försummat sina förpliktelser eller handlat i strid med god advokatsed kan vända sig antingen till Advokatförbundet eller till justitiekanslern. Att en advokat har en självständig ställning återspeglas i hur justitiekanslerns tillsyn utformas på så sätt att justitiekanslern inte har möjlighet att direkt ingripa i en advokats arbete eller bestämma disciplinära påföljder för denne. Om justitiekanslern på basis av ett klagomål till justitiekanslern anser att det finns anledning att misstänka en advokat för att ha brutit mot sina förpliktelser, överför justitiekanslern klagomålet till Advokatförbundets tillsynsnämnd för behandling.

Justitiekanslerns tillsyn sker också så, att alla avgöranden av Advokatförbundets tillsynsnämnd som gäller tillsynsärenden ges in till justitiekanslern för kännedom. Justitiekanslern har rätt att överklaga tillsynsnämndens avgöranden hos Helsingfors hovrätt.

Advokatförbundets tillsyn över advokater

Enligt 6 § i lagen om advokater ska Advokatförbundets styrelse se till att advokaterna

när de uppträder inför domstol eller någon annan myndighet samt även i sin övriga verksamhet uppfyller sina förpliktelser.

Den tillsyn som Advokatförbundets styrelse utövar över advokater genomförs på flera olika sätt. För det första har Advokatförbundet fastställt olika anvisningar och regler som advokaterna ska iaktta. Deras syfte är att på förhand styra advokaternas verksamhet. För det andra utför Advokatförbundet regelbundna inspektioner av advokatbyråerna. Ett ärende som kommit till styrelsens kännedom och som handlar om att någon brutit mot god advokatsed ska överföras från styrelsen för att prövas i Advokatförbundets tillsynsnämnd.

Det viktigaste sättet att utöva tillsyn är dock att behandla klagomål mot advokater som tillsynsärenden i Advokatförbundets tillsynsnämnd. Ett tillsynsärende blir anhängigt när förbundets byrå i fråga om en advokat mottar ett skriftligt klagomål eller en anmälan från justitiekanslern eller en anmälan från en domstol om att personen i fråga förvägrats rätt att uppträda. Ett ärende blir också anhängigt när advokatföreningens styrelse har överfört ett ärende som har kommit till dess kännedom för behandling i tillsynsnämnden.

Tillsynsnämnden består av nio medlemmar, av vilka nämndens ordförande och fem medlemmar är advokater och tre medlemmar är personer som inte hör till advokatkåren. Advokatmedlemmarna utses av Advokatförbundets delegation, som också utser nämndens ordförande. De medlemmar som inte hör till advokatkåren utnämns av statsrådet på framställning av justitieministeriet. Justitieministeriet bereder utnämningen genom att be Advokatförbundet om ett utlåtande om kandidaterna. Dessa ska vara dubbelt så många som det antal medlemmar som ska väljas. Endast en person för vilken Advokatförbundet givit ett tillstyrkande utlåtande om personens behörighet för uppdraget kan utnämnas.

Tillsynsnämnden avgör i regel ärendena i tre sektioner med tre medlemmar var. Till varje sektion hör två advokatmedlemmar och en medlem som inte hör till advokatkåren. Ordförande för sektionerna är nämndens ordförande samt två vice ordförande som utses inom nämnden. Vid behandlingen av en s.k.

arvodestvist i en sektion är dock alltid den medlem som inte hör till advokatkåren ordförande.

Om en advokat konstateras ha handlat i strid med sina förpliktelser, ska tillsynsnämnden bestämma en disciplinär påföljd för advokaten. Påföljderna är, uppräknade från de lindrigaste till de strängaste, anmärkning, varning, påförande av påföljdsavgift och uteslutning ur Advokatförbundet. Påföljdsavgiften, som betalas till Advokatförbundet, är minst 500 euro och högst 15 000 euro.

Advokatförbundet är skyldigt att hålla en separat offentlig dagbok över tillsynsärenden som det ska behandla. Den offentliga dagboken gör det möjligt för den som är i behov av advokattjänster att få information om huruvida den advokat som han eller hon står i beråd att vända sig till har varit föremål för tillsynsförfarande. Över varje avgörande i ett tillsynsärende sammanställer tillsynsnämnden dessutom ett kort referat, som är en offentlig handling och tillgänglig för alla på Advokatförbundets byrå. Referatet är en kort beskrivning av ärendet och avgörandet.

De övriga jurister vid en advokatbyrå som inte är advokater är i sin verksamhet föremål för samma tillsyn som advokater. Förfarandet baserar sig på den regel om god advokatsed som säger att en advokat särskilt ska se till att också de biträdande juristerna följer god advokatsed. I ett ärende som gäller en biträdande jurist vid en advokatbyrå riktar sig förfarandet till den advokat som svarar för den biträdande juristens verksamhet.

Under åren 2004—2009 har det årligen inletts 357—513 tillsynsärenden i Advokatförbundets tillsynsnämnd (sammanlagt 2 406 tillsynsärenden, i genomsnitt 401 ärenden per år).

Advokatförbundet förorsakas årligen kostnader på ca 500 000 euro för tillsynen över advokater och behandlingen av tillsynsärenden och arvodestvister i tillsynsnämnden. Dessa kostnader täcks med medlemsavgifter som advokaterna betalar till Advokatförbundet. Advokaterna svarar således själva för de kostnader som själva tillsynen och behandlingen i tillsynsnämnden medför.

Tillsyn över offentliga rättsbiträden

Enligt 6 § i lagen om statliga rättshjälpsbyråer ska de offentliga rättsbiträdena hederligt och samvetsgrant utföra de uppgifter som anförtrotts dem samt iakta god advokatsed i alla sina uppdrag. Vid skötseln av advokatuppdrag står de offentliga rättsbiträdena under Advokatförbundets tillsyn så som bestäms i 6, 7 och 7 a—7 d § i lagen om advokater. Om ett offentligt rättsbiträde också är medlem av Advokatförbundet, utsträcks tillsynen att gälla det offentliga rättsbitrådets verksamhet också utanför uppdragen. I övrigt övervakas deras verksamhet som statstjänstemän av riksdagens justitieombudsman och justitiekanslern i statsrådet.

Tillsyn över yrkesmässig indrivningsverksamhet

Tillsynen över dem som har beviljats koncession enligt lagen om tillståndsplikt för indrivningsverksamhet utövas av regionförvaltningsverket. För att tillsynen ska kunna genomföras ska innehavaren av koncessionen årligen lämna in kopior av bokslutet och revisionsberättelsen till regionförvaltningsverket. I revisionsberättelsen ska revisorn särskilt uppge om innehavaren av koncessionen har hållit de medel som drivits in för uppdragsgivarens räkning åtskilda från sina egna medel och förvarat dem på ett tillförlitligt sätt. Regionförvaltningsverket har trots sekretessbestämmelserna rätt att av innehavaren av koncessionen få de uppgifter som behövs för tillsynen över efterlevnaden av lagen. Regionförvaltningsverket har på de villkor som anges i lagen rätt att återkalla koncessionen.

Konsumentskydd

Konsumentskyddslagstiftningen kan också anses utgöra en del av tillsynen över rättsgångsombudstjänster. Konsumentskyddslagen (38/1978) gäller utbud, försäljning och annan marknadsföring av konsumtionsnyttigheter från näringsidkare till konsumenter. Med konsumtionsnyttigheter avses också

tjänster. Näringsidkare definieras i lagen som en fysisk person eller en privat eller offentlig juridisk person som i syfte att få inkomst eller annan ekonomisk nytta yrkesmässigt håller till salu, säljer eller i övrigt bjuder ut konsumtionsnyttigheter för anskaffning mot vederlag. Konsument definieras i lagen som en fysisk person som skaffar en konsumtionsnyttighet huvudsakligen för annat ändamål än den näringsverksamhet som han idkar.

I konsumentskyddslagen regleras marknadsföring genom ett konstaterande att marknadsföring inte får strida mot god sed och att det vid marknadsföring inte får tillämpas förfaranden som är otillbörliga mot konsumenterna. Avtalsvillkor regleras genom ett konstaterande att näringsidkare vid utbud av konsumtionsnyttigheter inte får använda avtalsvillkor, som med beaktande av priset för konsumtionsnyttighet och av övriga på saken verkande omständigheter bör anses som oskäligt mot konsumenterna.

En konsument har rätt att föra en meningskiljaktighet mellan konsumenten och en näringsidkare som gäller ett enskilt avtal om konsumtionsnyttigheter eller annan anskaffning av konsumtionsnyttigheter till konsumenttvistenämnden för behandling. Nämnden lyder under justitieministeriet. Den ger rekommendationer om hur enskilda tvister mellan konsumenter och näringsidkare bör lösas. Nämndens beslut har karaktären av en rekommendation och är inte verkställbart och saknar en av domstol given doms rättsverknningar.

Konsumenttvistenämndens ställning vid tillsynen över rättegångsombudstjänster begränsas dock av att

- konsumentskyddslagen i regel inte gäller andra köpare av tjänster än fysiska personer och sådana endast om tjänsten skaffas för något annat ändamål än näringsverksamhet,
- konsumentskyddslagen inte gäller andra tjänster än sådana som en näringsidkare tillhandahåller yrkesmässigt. Detta innebär att t.ex. tjänster som tillhandahålls som bisyssla i regel faller utanför lagens tillämpningsområde.

Konsumenttvistenämnden har årligen behandlat endast ett fåtal besvär som gäller juridiska tjänster.

2.2 Grundläggande rätt- och friheter och mänskliga rättigheter

2.2.1 Näringsfrihet

Enligt 18 § i grundlagen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Grundlagen utgör dock inte något hinder för att genom lag föreskriva om tillståndsplikt för något yrke eller någon näring.

Enligt 1 § i lagen angående rättighet att idka näring (122/1919) får på de villkor som anges i nämnda lag laglig och med god sed förenlig näring idkas i Finland av fysiska personer som är bosatta inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, av finska sammanslutningar eller stiftelser samt av utländska sammanslutningar eller stiftelser som registrerat en filial i Finland och som har sin hemort i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Enligt lagens 3 § föreskrivs genom lag eller förordning särskilt om idkande av vissa näringar. I bestämmelsen uppräknas ett trettiotal tillståndspliktiga näringar. Sådana är bl.a.

- depositionsbanker och andra kreditinstitut,
- mäklar-, skeppsklarerar- och privatdetektivyrke,
- bostadsförmedlingsrörelse och
- affärsrörelse som avser bevakning av gods eller liv.

Även i flera speciallagar ingår bestämmelser om tillstånd som krävs för utövande av ett visst yrke eller idkande av en viss näring.

Lagen angående rättighet att idka näring innehåller inga begränsningar när det gäller att tillhandahålla juridiska tjänster. Genom lagen om tillståndsplikt för indrivningsverksamhet är dock den indrivningsverksamhet som hör till de juridiska tjänsterna beroende av tillstånd, om den bedrivs yrkesmässigt.

Efter reformen av de grundläggande rätt- och friheterna har riksdagens grundlagsutskott upprepade gånger tagit ställning till de förutsättningar under vilka näringsverksamhet i lag kan göras tillståndspliktig.

På basis av grundlagsutskottets ställningstaganden kan näringsfriheten begränsas, om offentlig tillsyn anses nödvändig på grund av

näringsverksamhetens art eller faktorer som hänför sig till verksamheten. Grundlagsutskottet har fäst särskild uppmärksamhet vid förutsättningarna för att bevilja tillstånd. De bör enligt grundlagsutskottet tillräckligt tydligt anges i lag och prövningen av förutsättningarna för tillstånd bör i regel vara laglighetsprövning.

2.2.2 Rättvis rättegång

Internationella fördrag

Krav på rättvis rättegång ingår i Förenta nationernas konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 8/1976) från 1966, nedan MP-konventionen, och Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 19/1990) från 1950, nedan Europarådets människorättskonvention, vilka är bindande för Finland.

I rättspraxis vid Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har tillämpningen av artikel 6 om rätten till en rättvis rättegång i Europarådets människorättskonvention och den vägen kravet på en rättvis rättegång utsträckts till att gälla också vissa offentliga rättsliga ärenden. I praktiken har tillämpningsområdet för bestämmelsen i konventionen ansetts omfatta omständigheter som påverkar bl.a. utövning av ett yrke, en näring eller någon annan ekonomisk verksamhet samt återkallande av motsvarande tillstånd och rättigheter liksom övriga motsvarande åtgärder.

Såväl MP-konventionen som Europarådets människorättskonvention garanterar envar som anklagats för ett brott rätt att försvara sig personligen eller genom ett rättegångsombud som han eller hon själv har utsett. I den rättspraxis som gäller Europarådets människorättskonvention har denna rätt dock inte ansetts absolut. Det är tillåtet att i en statsnationella lagstiftning ha bestämmelser om behörighetsvillkor för rättegångsombud liksom bestämmelser om en utlännings rätt att vara verksam som rättegångsombud. Även om staten har makt att allmänt reglera vem som har rätt att uppträda inför domstol, har Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna ansett att den bör ha rätt att ingripa i si-

tuationer där denna makt utövas på ett otillbörligt sätt.

Grundlagen

Enligt 21 § 1 mom. i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Garantier för en rättvis rättegång, såsom offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring, ska enligt paragrafens 2 mom. tryggas genom lag.

I grundlagen uppräknas inte särskilt såsom i MP-konventionen och Europarådets människorättskonvention t.ex. de särskilda rättigheterna för en åtalad. Dessa särskilda rättigheter anses dock ingå i begreppet rättvis rättegång som garanteras i grundlagen. Dessa särskilda rättigheter för en åtalad liksom andra garantier för en rättvis rättegång ska enligt 21 § i grundlagen tryggas genom lag.

2.2.3 Överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter

Enligt 124 § i grundlagen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rätts säkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter.

Efter grundlagens ikraftträdande har riksdagens grundlagsutskott tagit ställning till på vilka villkor en offentlig förvaltningsuppgift, som inte innebär betydande utövning av offentlig makt, kan anförtros andra än myndigheter.

2.3 Internationell jämförelse

En redogörelse för den internationella utvecklingen och en jämförande översikt av

lagstiftningen i Sverige, Norge, Danmark, Estland, Tyskland, Österrike, Nederländerna och Frankrike ingår i arbetsgruppsbetänkandet *"Behörigheten för och övervakningen av rättegångsbiträden"* (justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2009:17, s. 61—74).

2.4 Bedömning av nuläget

Såsom sagts ovan i avsnitt 2.1.3 finns det för närvarande betydande skillnader i rättegångsombudens skyldigheter och tillsynen över dem beroende på om ombudet är advokat eller offentligt rättsbiträde eller annan jurist.

Advokater och offentliga rättsbiträden är skyldiga att iaktta yrkesetiska regler, god advokatsed, vilket medför mer långtgående skyldigheter för advokaterna och de offentliga rättsbiträdena än vad lagstiftningen anger.

För närvarande kan motparterna vid samma rättegång ha ombud vars skyldigheter skiljer sig från varandra. Den ena är skyldig att arbeta enligt yrkesetiska regler medan den andra inte berörs av dem. Detta kan leda till skillnader i kvalitetsnivån men också till direkta problem. Dessutom leder olika kvalitetskrav också till att konkurrensen snedvrids.

På motsvarande sätt är också tillsynen över rättegångsombuden beroende av om ombudet är advokat eller offentligt rättsbiträde eller annan jurist. Advokater och offentliga rättsbiträden står under Advokatförbundets och justiekanslerns tillsyn, medan andra ombud inte berörs av denna eller motsvarande tillsyn. Tillsynen över andra ombud utövas närmast av de domstolar som behandlar målen. Tillsynen kan leda till att domstolen utfärdar ett förbud för ombudet att uppträda i ett mål. Denna tillsyn är dock i sin nuvarande form rätt ineffektiv och splittrad.

För närvarande är det inte är möjligt att hindra ett rättegångsombud som handlar otillbörligt att fortsätta sin verksamhet. Även om personen gör sig skyldig till betydande missbruk kan han eller hon ändå fortsätta som förut. Likaså kan en person som utesluts ur Advokatförbundet som en disciplinär påföljd fortsätta sköta uppdrag som rättegångsombud – dock utan yrkesbenämningen advokat.

Redan i samband med den reform år 2002 som avsåg att skärpa behörighetsvillkoren för rättegångsombud (RP 82/2001 rd och LaUB 22/2001 rd) fästes uppmärksamhet vid de kvalitetskrav som en process ställer och vid konsumentskyddssynpunkter i fråga om mål och ärenden som behandlas i allmänna domstolar. Kommittén för utveckling av domstolsväsendet har sedermera gått igenom orsakerna till varför regleringen i fråga om rättegångsombud enligt kommitténs mening bör omprövas och behörighetsvillkoren i allmänna domstolar skärpas (*"Betänkande av kommittén för utveckling av domstolsväsendet"*, kommittébetänkande 2003:3). Enligt kommittén bör målet vara att en part enbart kan företräddas av ett yrkesmässigt kompetent och yrkesetiskt klanderfritt rättegångsombud och att ombudets verksamhet ska övervakas att ett självständigt och oberoende tillsyns- eller disciplinorgan.

Det saknas i och för sig empiriska undersökningar av hur ofta den verksamhet som bedrivs av andra rättegångsombud än advokater och offentliga rättsbiträden uppvisat missförhållanden som skulle ha kunnat åtgärdas med hjälp av tillsyn. Som jämförelse kan dock konstateras att ca en tredjedel av de tillsynsärenden som gäller advokater och offentliga rättsbiträden årligen har lett till en disciplinär påföljd. Om man utgår ifrån att de andra ombudens verksamhet uppvisar samma kvalitetsnivå kan det antas finnas skäl att ingripa uppskattningsvis lika ofta.

Å andra sidan bör det noteras att en fungerande tillsyn är av anmärkningsvärd betydelse då den enbart genom sin existens förhindrar otillbörligt förfarande.

Såsom sagts ovan i avsnitt 2.1.3 ska ett rättegångsombud vid allmänna domstolar för närvarande vara advokat eller någon annan person som har avlagt juris kandidatexamen. Utöver detta ska personen vara redbar och lämplig och skickad för uppdraget samt råda över sig själv och sin egendom.

Den nuvarande regleringen innebär att en jurist som nyss utexaminerats från universitet och som helt saknar arbetserfarenhet och kompletterande studier kan arbeta som rättegångsombud. Som jämförelse kan konstateras att en advokat har avlagt advokatexamen och efter avlagd juristexamen har minst fyra

års arbetserfarenhet, av vilka minst två år i advokatuppdrag.

Något som också talar för att ytterligare krav måste ställas på rättegångsombud är den nuvarande kvalitetsnivån i fråga om de övriga aktörerna vid rättegångar. Åklagarna är yrkesskickliga och åklagarkåren har ett särskilt system med biträdande åklagare för rekrytering av nya åklagare. Minimum är att domarna har utfört domstolspraktik. I allmänhet har de mångårig erfarenhet av att arbeta som domare.

Å andra sidan får behörighetsvillkoren inte skärpas för mycket. Regleringen måste stå i rätt proportion till målet, med andra ord med avseende på förverkligandet av rättssäkerheten och en ändamålsenlig rättsvård. Alltför strikta behörighetsvillkor skulle göra det svårt att komma in i branschen och minska konkurrensen samt på så sätt ytterligare höja kostnaderna för rättegångarna.

Det har i specialbestämmelser gjorts vissa undantag från nämnda allmänna behörighetsvillkor för rättegångsombud i allmänna domstolar. Enligt 15 kap. 2 § 3 och 4 mom. i rättegångsbalken krävs inte juridisk examen av rättegångsombud i två fall: 1) personen sköter en nära släktings eller sin makes ärende eller 2) det är fråga om ett summariskt mål eller ett ansökningsärende som inte är tvistigt eller ett jorrdomstolsärende.

Syftet med kravet på juridisk utbildning är att ombudet ska ha juridisk sakkunskap att sköta ett rättegångsärende. Enbart släktskap med parten garanterar inte sådan sakkunskap. Det finns inte längre tillräckliga grunder att hålla kvar undantaget om nära släktingar eller makar.

I ovan nämnda ostridiga mål och ärenden och i jorrdomstolsärenden finns det däremot goda grunder för lindrigare behörighetsvillkor. Ärendena är av ett sådant slag att också en person utan juridisk examen klarar av att fungera som ombud i fråga om dem. Som exempel kan nämnas personer anställda vid indrivningsbyråer som i stor utsträckning och med yrkesskicklighet sköter ostridiga fordringsmål. Om ett sådant mål blir stridigt överförs uppdraget som ombud på en advokat.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

En rättegång ska leda till ett riktigt slutresultat i ett rättvist förfarande samt snabbt och förmånligt. Yrkesskickligheten hos de rättegångsombud som driver parternas sak och kvaliteten på deras arbete är av stor betydelse för att dessa mål ska uppnås. Yrkesskicklighet omfattar förutom kompetens i form av kunskaper och färdigheter också en hög yrkesetik. Ett ombud som kan sin sak och följer en hög etik tillgodoser huvudmannens rättssäkerhet och främjar samtidigt rättssäkerheten för de övriga parterna.

En hög kvalitet på ombudets arbete underlättar domstolens och åklagarens arbete samt gör rättsvården smidigare och snabbare. Ett yrkesskickligt ombud som följer yrkesetiska regler inverkar också på vilka ärenden som överhuvudtaget förs till domstol. Om en sak drivs bristfälligt kan detta i onödan förbruka resurser och höja kostnaderna för rättegångarna.

Syftet med denna proposition är att höja kvaliteten på rättegångsombudens arbete. Detta innebär inte att det allmänt sett skulle förekomma kvalitetsproblem i ombudens verksamhet. Men också otillbörligt förfarande förekommer, och såsom konstaterats ovan i avsnitt 2.4 finns det för närvarande inte tillräckliga möjligheter att ingripa i sådana fall.

När man å andra sidan överväger hur ovan nämnda mål kan uppnås, måste man beakta flera specialvillkor. Förslagen får inte ingripa i näringsfriheten eller minska konkurrensen mer än vad som är nödvändigt för att målen ska uppnås. När man tar ställning till vilka slags organisatoriska arrangemang som ska föreslås, bör man särskilt ta hänsyn till begränsningarna i grundlagen när det gäller utövande av offentlig makt.

3.2 Alternativ för genomförandet och de viktigaste förslagen

3.2.1 Tillståndsplikt för uppdrag som rättegångsombud

Tänkbara alternativ för genomförande av de mål som angavs i föregående avsnitt är att effektivisera den tillsyn som domstolen utövar, att göra uppdraget som rättegångsombud beroende av tillstånd eller att börja tillämpa advokatmonopol. Dessa olika alternativ har presenterats och bedömts i arbetsgruppsbetänkandet *"Behörigheten för och övervakningen av rättegångsbiträden"* (justitieministeriets arbetsgruppsbetänkanden 2009:17, s. 81—84).

Om man å ena sidan beaktar domstolarnas egentliga uppgift och deras ställning som opartiska och oberoende rättsskipningsorgan samt å andra sidan förekomsten av vissa problem i anslutning till användningen av advokatmonopol utgående från den relativitetsprincip som nämndes i föregående avsnitt, är det bästa alternativet att uppnå nämnda mål att skapa ett helt nytt system för andra rättegångsombud än advokater och offentliga rättsbiträden. I detta system

- är ombuden skyldiga att följa yrkesetiska regler som i sak överensstämmer med dem för advokater och offentliga rättsbiträden,
- omfattas ombuden av en heltäckande tillsyn,
- omfattas ombuden i princip av samma disciplinära påföljder som advokater och offentliga rättsbiträden, dock så att en persons verksamhet som ombud vid behov ska kunna avslutas över hela linjen,
- skärps behörighetsvillkoren för ombud något jämfört med nuläget.

Det bästa sättet att genomföra nämnda utgångspunkter är att i lag göra uppdraget som rättegångsombud tillståndspliktigt. I ett tillståndssystem är det möjligt att kontrollera att behörighetsvillkoren uppfylls innan tillstånd beviljas. Å andra sidan kan ett beviljat tillstånd vid behov återkallas. Det är dessutom enkelt att till tillståndet foga en skyldighet att iaktta yrkesetiska regler och tillsyn över skyldigheterna.

3.2.2 Tillståndspliktens omfattning

I fråga om mål och ärenden som behandlas vid allmänna domstolar föreslås i princip ett allmänt tillståndssystem. Tillståndssystemet ska gälla alla allmänna domstolar och alla kategorier av mål och ärenden som behandlas där, om det inte föreskrivits något annat för någon kategoris del. Det ska t.ex. sakna betydelse om en persons verksamhet är yrkesmässig eller tillfällig, eftersom även ett enskilt ärende ska skötas med yrkesskicklighet.

Enligt förslaget får såsom rättegångsombud endast anlitas en advokat eller ett offentligt rättsbiträde eller ett sådant rättegångsbiträde med tillstånd som avses i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1), om inte något annat bestäms i någon annan lag.

Tillståndssystemet ska inte gälla advokater eller offentliga rättsbiträden, vilka redan för närvarande omfattas av yrkesetiska skyldigheter och tillsyn och vars behörighetsvillkor kan anses tillräckliga. Däremot ska tillståndssystemet gälla s.k. biträdande jurister vid advokatbyråer, eftersom de för närvarande inte direkt berörs av Advokatförbundets tillsyn.

Det föreslås att tillståndssystemet inte ska gälla rättegångsombud som står i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande till en part.

De skäl som talar för tillståndsplikt gäller i sig i stor utsträckning också dessa ombud. I fråga om dem saknas dock ett uppdragsbaserat klientförhållande till parten, eftersom ombudet står i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande till denne. Parten är i egenskap av arbetsgivare inte i samma behov av skydd som en klient. Ur de andra parternas eller domstolens synvinkel är det inte heller nödvändigtvis någon större skillnad om saken drivs t.ex. av ett företags verkställande direktör eller jurist. Arbetstagaren står i vilket fall som helst under arbetsgivarens tillsyn, och arbetsgivaren är ansvarig för skada som arbetstagaren eventuellt förorsakar. Om en arbetstagare handlar otillbörligt kan det leda till att arbetsavtalsförhållandet sägs upp. Samma yrkesetiska regler och tillsynen i anslutning till dem skulle inte heller utan svårighet lämpa sig för sådana ombud. I företag och andra sammanslutningar ges dessutom mer kompli-

cerade ärenden ofta ut till utomstående ombud.

Utöver det som sagts ovan föreslås att tillståndssystemet inte ska omfatta jurister anställda hos arbetsmarknadsorganisationer då de arbetar som rättegångsombud i mål och ärenden som gäller anställningsförhållanden. Mål och ärenden som gäller anställningsförhållanden avviker från andra mål och ärenden såtillvida att dessa mål och ärenden för närvarande har organiserats så att det i betydande grad är jurister anställda hos arbetsmarknadsorganisationerna som sköter dem. Det har inte heller ansetts förekomma några problem i nämnda juristers yrkesskicklighet och erfarenhet av att sköta mål och ärenden som gäller anställningsförhållanden.

Det föreslås att undantaget från de allmänna behörighetsvillkoren för rättegångsombud i 15 kap. 2 § 3 mom. i rättegångsbalken i fråga om nära släktingar och makar ska strykas. Däremot ska undantaget från de allmänna behörighetsvillkoren i 4 mom. i gällande paragraf i fråga om ostridiga mål och ärenden och vissa andra ärenden kvarstå.

Vid förvaltningsprocess är behörighetsvillkoren för ombud på grund av ärendenas natur mer allmänt utformade än vid allmän rättsskipning på så sätt att juridisk utbildning inte fordras (20 § i förvaltningsprocesslagen). Dessa behörighetsvillkor i förvaltningsprocesslagen tillämpas också i ärenden som gäller barnskydd (82 § i barnskyddslagen).

En utvärdering av hur förvaltningsprocessen kunde utvecklas pågår som bäst i Förvaltningsprocesskommissionen. Det ändamålsenligaste är att i det sammanhanget också allmänt se över behörighetsvillkoren för ombud.

I denna proposition föreslås dock att tillståndsplikten redan i detta skede ska utsträckas också till barnskyddsärenden. Kraven på rättssäkerhet accentueras i ärenden som gäller omhändertagande av barn och annat barnskydd. Ärendenas natur förutsätter också juridisk yrkesskicklighet och yrkesetisk verksamhet av parternas ombud och biträden.

3.2.3 Förutsättningarna för beviljande av tillstånd

Förutsättningarna för beviljande av tillstånd ska för det första motsvara de nuvarande behörighetsvillkoren för rättegångsombud i 15 kap. 2 § 1 mom. i rättegångsbalken. Enligt förslaget ska personen således ha avlagt högre högskoleexamen i juridik och vara redbar, lämplig och myndig.

En ny förutsättning jämfört med nuläget är att personen ska vara tillräckligt insatt i uppgiften som rättegångsombud. För att möjligheterna att komma in i branschen inte ska begränsas onödigt, uppfylls denna förutsättning dock tämligen enkelt. Det räcker med att personen avlägger samma advokatexamen som advokater. Ett annat alternativ är minst ett års arbetserfarenhet efter avlagd juristexamen i en uppgift som gör personen förtrogen med ett rättegångsombuds arbete. Utförande av domstolspraktik eller arbete som åklagare är enligt förslaget alltid sådana uppgifter.

Nytt är också att en person som utesluts ur Advokatförbundet som en disciplinär påföljd inte ska kunna beviljas sådant tillstånd som avses i lagen förrän tre år efter uteslutningen. Motsvarande tid ska också gälla ett rättegångsbiträde med tillstånd enligt den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1), om tillståndet senare återkallats som en disciplinär påföljd.

3.2.4 Den som beviljar tillstånd

I propositionen föreslås att det tillstånd för rättegångsombud som avses i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1) ska beviljas av en ny oberoende nämnd, kallad rättegångsbiträdesnämnden.

Nämnden ska ha fem medlemmar med ersättare. De ska företräda olika domstolar, rättegångsbiträden med tillstånd samt den juridiska forskningen och undervisningen.

I syfte att uppnå tekniska effektivitetsfördelar kan nämnden vara verksam i samband med en existerande myndighet, dock fristående från denna.

Tillstånd ska sökas skriftligen hos rättegångsbiträdesnämnden. I fråga om behand-

lingen av ärenden i nämnden iakttas vad som föreskrivs i förvaltningslagen (434/2003), språklagen (423/2003) och samiska språklagen (1086/2003). För behandlingen av tillståndsansökan tar rättegångsbiträdesnämnden ut en ansökningsavgift.

Den vars ansökan om tillstånd har avslagits ska ha rätt att söka ändring i rättegångsbiträdesnämndens beslut. Ändring söks genom besvär hos Helsingfors hovrätt, som redan för närvarande behandlar besvär enligt lagen om advokater. Fortsatt ändringssökande från Helsingfors hovrätt vidare till högsta domstolen förutsätter besvärstillstånd.

3.2.5 Skyldigheter för rättegångsbiträden med tillstånd

De rättegångsbiträden som omfattas av tillståndssystemet ska enligt förslaget vara skyldiga att iakttas yrkesetiska regler som i sak överensstämmer med dem för advokater och offentliga rättsbiträden.

I detta avseende kunde ett alternativ vara att börja tillämpa god advokatsed. Något som också talar för det är att bestämmelserna om detta är synnerligen klart formulerade i de vägledande reglerna om god advokatsed och i rättspraxis. Å andra sidan är god advokatsed uttryckligen advokatkårens egna yrkesetiska regler, medan det nu är fråga om andra än advokater. Skyldigheten att iakttas god advokatsed skulle innebära ett slags monopol i fråga om advokaternas yrkesetik. God advokatsed lämpar sig inte heller till alla delar för andra än advokater och för andra motsvarande självständiga jurister, t.ex. jurister i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande. Ett principiellt problem i fråga om skyldigheten är också att de vägledande reglerna om god advokatsed utarbetas vid och antas av Advokatförbundet.

I propositionen föreslås därför att det i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1) tas in en egen bestämmelse om yrkesetiska skyldigheter för dessa rättegångsbiträden.

Denna skyldighet för rättegångsbiträdena med tillstånd ska i princip endast gälla skötseln av uppdrag som rättegångsombud och rättegångsbiträde. Det skulle nämligen vara

svårt att utsträcka skyldigheten till all verksamhet eller ens all yrkesverksamhet som utövas av rättegångsbiträden med tillstånd. Exempelvis jurister i arbetsavtalsförhållande kan ha uppgifter som inte är jämförbara med ett rättegångsombuds och ett rättegångsbiträdes verksamhet.

Det föreslås dock att ovan nämnda utgångspunkt utvidgas på två sätt. För det första ska ett rättegångsbiträde med tillstånd vara skyldigt att iakttas samma ovan nämnda förpliktelser också i något annat uppdrag som han eller hon fått på basis av ett förordnande av domstol.

Dessutom ska skyldigheten att iakttas samma ovan nämnda förpliktelser också gälla alla uppdrag som han eller hon har förordnats till som sådant biträde som avses i rätts hjälplagen.

3.2.6 Tillsyn över rättegångsbiträden med tillstånd

Det enklaste alternativet med tanke på organiseringen av tillsynen är att den skulle genomföras på motsvarande sätt som för närvarande i fråga om advokater och offentliga rättsbiträden, med Advokatförbundets tillsynsnämnd som tillsynsorgan. Advokatförbundets tillsynsnämnd har en hög kompetensnivå och långvarig erfarenhet av att övervaka god advokatsed. Tillsynen skulle också vara kostnadseffektiv när den sköts av samma organ för allas del. Eftersom tillsynsnämnden då skulle övervaka inte bara advokater och offentliga rättsbiträden utan också rättegångsbiträden med tillstånd som inte är och av vilka en del inte ens kan vara medlemmar av Advokatförbundet, skulle det dock då finnas ett behov att stärka tillsynsnämndens oberoende och fristående funktionella ställning i förhållande till Advokatförbundet.

Till den del det å andra sidan är fråga om disciplinärt återkallande av ett näringstillstånd och påförande av påföljdsavgift kommer man åtminstone nära betydande utövning av offentligt makt, som enligt 124 § i grundlagen kan anförtros endast myndigheter.

På nämnda grunder föreslås i propositionen att ett rättegångsbiträde med tillstånd ska stå under såväl tillsynsnämndens som rättegångsbiträdesnämndens tillsyn.

Tillsynsnämndens och rättegångsbiträdesnämndens tillsyn över rättegångsbiträden med tillstånd ska enligt förslaget i regel basera sig på inlämnade klagomål. Behandlingen och avgörandet av klagomålen ska i princip vara en sak för tillsynsnämnden. Beslut om återkallande av tillstånd och påförande av påföljdsavgift ska dock alltid vara en sak för rättegångsbiträdesnämnden.

Det ska kunna förordnas motsvarande disciplinära påföljder för rättegångsbiträden med tillstånd som för advokater och offentliga rättsbiträden. Påföljderna är — uppräknade från de lindrigaste till de strängaste — anmärkning, varning, en påföljdsavgift på högst 15 000 euro samt i de grövsta fallen, i stället för uteslutning ur Advokatförbundet, återkallande av ett beviljat tillstånd. Återkallande av tillstånd innebär att personen inte längre kan vara verksam som rättegångsombud. Nytt tillstånd kan dock beviljas då det förflutit tre år från det att återkallandet av tillståndet började.

Förfarandet i tillsynsärenden ska motsvara det nuvarande tillsynsförfarandet för advokater. Även tillsynsärenden som gäller rättegångsbiträden med tillstånd ska antecknas i den offentliga dagboken och ett offentligt referat sammanställas över avgörandena. Ändring i ett avgörande i ett tillsynsärende ska kunna sökas genom besvär hos Helsingfors hovrätt, som redan för närvarande behandlar besvär enligt lagen om advokater. Fortsatt ändringssökande från Helsingfors hovrätt vidare till högsta domstolen förutsätter besvärstillstånd.

Rättegångsbiträden med tillstånd ska där emot inte vara föremål för samma aktiva tillsyn som advokater. Ett rättegångsbiträde med tillstånd ska således inte stå under Advokatförbundets styrelses tillsyn och s.k. byråinspektioner ska t.ex. inte kunna göras på juridiska byråer. Inte heller Advokatförbundets förfarande vid arvodestvister ska gälla rättegångsbiträden med tillstånd.

Såsom ovan konstaterats medför tillsynsnämndens nya uppgift att utöva tillsyn också över rättegångsbiträden med tillstånd ett be-

hov att stärka tillsynsnämndens oberoende och fristående funktionella ställning i förhållande till Advokatförbundet. En exaktare reglering än för närvarande när det gäller tillsynsnämndens uppgifter och ansvar behövs också på grund av de krav som ställs i 124 § i grundlagen, eftersom det är fråga om överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter.

Tillsynsnämndens sammansättning ska utvidgas. Också rättegångsbiträden med tillstånd ska ingå som medlemmar i nämnden (7 a och 7 b § i lagförslag 2). Det är befogat att de som är föremål för tillsyn är med och övervakar att de yrkesetiska reglerna iakttas. Tillsynsnämnden ska utvidgas med tre medlemmar, vilket innebär att nämnden får 12 medlemmar och fyra sektioner med tre medlemmar var. Två av de tre nya medlemmarna ska vara rättegångsbiträden med tillstånd och en ska vara advokat.

Tillsynsnämndens verksamhet ska vara självfinansierad, såsom för närvarande, och även rättegångsbiträden med tillstånd borde delta i finansieringen på samma sätt som advokater.

Utöver vad som nämnts ovan ska rättegångsbiträden med tillstånd också stå under tillsyn av justitiekanslern i statsrådet, på samma sätt som advokater och offentliga rättsbiträden för närvarande. Den tillsyn som justitiekanslern utövar garanterar att allmänintresset tillgodoses vid tillsynen och ökar dess offentliga tillförlitlighet.

I syfte att få tillsynen att fungera bättre föreslås det också i propositionen att den tillsyn som domstolarna utövar skärps något jämfört med nuläget.

3.2.7 Biträdestvång vid extraordinärt ändringssökande i högsta domstolen

Till finländsk rättegångstradition hör att var och en har rätt att driva sin egen sak. Trots det är det befogat att överväga biträdestvång i sådana specialsituationer då det finns mer vägande skäl för detta än normalt. En sådan specialsituation är extraordinärt ändringssökande i högsta domstolen.

I alla rättsstater är utgångspunkten att domstolarnas lagakraftvunna avgöranden är slut-

liga och bestående. Parten har då fått en rättvis rättegång i minst en rättsinstans, och han eller hon har haft tillgång till ordinära rättsmedel. Rättsfriden och rättssäkerheten kräver att rättstvister har en slutpunkt. I enlighet med dessa utgångspunkter kan extraordinärt ändringssökande som gäller en lagakraftvunnen dom vara framgångsrikt endast på de särskilda, vägande skäl som anges i 31 kap. i rättegångsbalken.

I praktiken är det rätt vanligt med extraordinärt ändringssökande i högsta domstolen, men ansökningarna är sällan framgångsrika. Den klart största delen av de framgångsrika ansökningarna handlar om ansökningar från myndigheter för att korrigera uppenbara fel. Högsta domstolens huvuduppgift är dock att skapa prejudikat som styr rättspraxis. Högsta domstolens begränsade resurser används också i någon mån för sådana ärenden gällande extraordinärt ändringssökande som inte har någon möjlighet att bli framgångsrika.

Biträdestvång vid extraordinärt ändringssökande i högsta domstolen kunde minska antalet ansökningar som inte kan bli framgångsrika och som således inte måste göras på grund av partens rättssäkerhet. En part som önskar återbryta en lagakraftvunnen dom ska enligt förslaget först vända sig till ett lagfaret biträde, som bedömer om det är nödvändigt med en ansökan. Dessutom kan parten fortfarande t.ex. anföra klagomål till högsta laglighetsövervakaren, som vid behov kan göra en ansökan. När det är befogat att göra en ansökan, blir kvaliteten på ansökan bättre om ett lagfaret biträde anlitas. Detta främjar partens rättssäkerhet och behandlingen av ansökan i högsta domstolen. Reformen medför således de facto inte en försämring av parternas rättssäkerhet.

På nämnda grunder föreslås att sökanden vid extraordinärt ändringssökande ska vara skyldig att anlita rättsgångsombud eller rättegångsbiträde.

Biträdestvånget ska endast gälla högsta domstolen, där skälen för detta är mest vägande. Skyldigheten ska inte gälla myndigheter som sökande, eftersom den sakkunskap som behövs även annars är tryggad hos dem. I fråga om de extraordinära rättsmedlen ska biträdestvånget begränsas till klagan på grund av domvilla och återbrytande av dom.

Återställande av försutten fatalietid är som ärende betraktat enklare än de ovan nämnda, och den utsatta tiden för en ansökan om detta är kort. Om sökanden inte har ett ombud eller biträde som uppfyller behörighetsvillkoren, ska han eller hon innan ansökan lämnas utan prövning ges tillfälle att skaffa sig ett sådant, utom om det är klart onödigt.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

4.1.1 Konsekvenser för statsfinanserna

Den nya rättegångsbiträdesnämnden, som ska bevilja det tillstånd som avses i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1) samt besluta om återkallande av tillstånd och påförande av påföljdsavgift, kommer att förorsaka kostnader jämfört med nuläget. Det föreslås dock att dessa kostnader ska täckas med ansöknings- och tillsynsavgifter som tas ut hos rättegångsbiträden med tillstånd.

Vid bedömning av kostnaderna för inrättandet av rättegångsbiträdesnämnden kan man som jämförelseobjekt delvis använda den nuvarande domarförslagsnämnden, som 2009 gav upphov till utgifter på ca 205 000 euro. Domarförslagsnämnden har 12 ledamöter med uppdraget som bisyssla, en lagfaren sekreterare med uppdraget som huvudsyssla och en avdelningssekreterare med uppdraget som huvudsyssla. Rättegångsbiträdesnämnden ska enligt förslaget ha fem medlemmar med uppdraget som bisyssla och beräknas få en lagfaren sekreterare och en byråsekreterare med uppdraget som bisyssla. Med utgångspunkt i de kostnader som domarförslagsnämnden gav upphov till 2009 kan man uppskatta kostnaderna för rättegångsbiträdesnämndens verksamhet till ca 140 000 euro per år. När möjligheterna att täcka kostnaderna bedöms måste man dock fästa avseende vid att rättegångsbiträdesnämnden föreslås bli inrättad först från ingången av 2013. Dessutom beräknas inrättandet av rättegångsbiträdesnämnden förorsaka engångskostnader på ca 60 000 euro.

Om tillstånd under den föreslagna övergångsperioden på ett år söktes av uppskatt-

ningsvis ca 1 000 jurister (ca 400 biträdande jurister vid advokatbyråer och ca 600 andra jurister) och ansökningsavgiften var 300—320 euro skulle det inflyta sammanlagt ca 300 000 euro i ansökningsavgifter. Då en del av ansökningarna dock skulle avgöras först efter avslutad övergångsperiod under det följande året, skulle den influtna summan på ca 300 000 euro fördela sig på två år. Under dessa två år skulle det i genomsnitt inflyta 150 000 euro per år i ansökningsavgifter. I fråga om senare år beräknas ca 100 jurister ansöka om tillstånd per år, vilket ger 30 000 euro i ansökningsavgifter per år.

Om tillsynsavgiften för rättegångsbiträden med tillstånd var 350 euro per år, kunde man av detta täcka kostnaderna för rättegångsbiträdesnämndens verksamhet med en andel på drygt 115 euro. Om antalet rättegångsbiträden med tillstånd uppskattas till ca 1 000, kunde man med tillsynsavgifter täcka rättegångsbiträdesnämndens kostnader med ca 115 000 euro per år.

Till den del tillsynen över rättegångsbiträden med tillstånd sker i tillsynsnämnden, som finns i samband med Advokatförbundet, kommer tillsynen inte heller att medföra kostnader för staten, utan kostnaderna för tillsynsnämndens verksamhet täcks då med de tillsynsavgifter som tas ut hos advokater och rättegångsbiträden med tillstånd.

4.1.2 Ekonomiska konsekvenser för tillhandahållare av rättegångsombudstjänster

Den ansökningsavgift på 300—320 euro som behandlats i föregående avsnitt 4.1.1 medför en engångskostnad för de personer som ansöker om tillstånd.

Enligt förslaget ska ett rättegångsbiträde med tillstånd stå under justitiekanslerns, tillsynsnämndens och rättegångsbiträdesnämndens tillsyn. Ett rättegångsbiträde med tillstånd är skyldigt att betala en årlig tillsynsavgift. Om avgiftens storlek ska föreskrivas i den förslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1). Tillsynsavgiften ska täcka kostnaderna för ordnandet av tillsynen å ena sidan i Advokatförbundets tillsynsnämnd och tillsynsenhet och å andra sidan i rättegångsbiträdesnämnden.

För närvarande riktar sig Advokatförbundets tillsyn till advokater och offentliga rättsbiträden. Kostnaderna för tillsynsnämndens verksamhet täcks i sin helhet med medlemsavgifter från Advokatförbundets medlemmar. Medlemsavgiften för offentliga rättsbiträden som är medlemmar i Advokatförbundet betalas av justitieministeriet.

År 2009 hade Advokatförbundet följande kostnader för tillsynen över advokater och offentliga rättsbiträden:

- direkta kostnader för tillsynen 351 000 euro,
- andel av de allmänna förvaltningskostnaderna 71 000 euro,
- andel av kostnaderna för internationell verksamhet 40 000 euro,
- andel av kostnaderna för kommunikation 52 000 euro,

De sammanlagda kostnaderna för tillsynen uppgick till 514 000 euro.

Att tillsynsnämndens tillsyn utsträcks till att också gälla rättegångsbiträden med tillstånd innebär att tillsynsnämndens nuvarande resurser inte räcker till för att sköta de nya uppgifterna. Tillsynsnämnden ska enligt förslaget få tre nya ordinarie medlemmar, av vilka två ska vara rättegångsbiträden med tillstånd och en advokat. För närvarande får advokatmedlemmarna i tillsynsnämnden dagtraktamente och ersättning för resekostnader i samband med mötena. När samma princip också kommer att gälla de rättegångsbiträden med tillstånd som är medlemmar i tillsynsnämnden, inverkar det ökade antalet sektioner och medlemmar i tillsynsnämnden inte väsentligt på kostnaderna för tillsynen. Den extra kostnad som hänförs sig till det utökade antalet medlemmar i tillsynsnämnden kan uppskattas till ca 5 000 euro.

Det ökade antalet sektioner innebär dock att man för den nya sektionen måste anställa en sekreterare med juristutbildning vars uppgift är att bereda de ärenden som sektionen får för behandling. I lönekostnader innebär detta kostnader på ca 70 000 euro per år. Personalökningen innebär dessutom ökade hyreskostnader, adb-kostnader samt el- och telefonkostnader och andra motsvarande kostnader.

Om man utgår från de kostnader som Advokatförbundet hade 2009, kan tillsynen över

rättegångsbiträden med tillstånd beräknas medföra en årlig merkostnad på ca 100 000 euro totalt. Enligt denna bedömning kommer Advokatförbundets kostnader för tillsynen över advokater, offentliga rättsbiträden och rättegångsbiträden med tillstånd att uppgå till sammanlagt ca 615 000 euro per år. När möjligheterna att täcka kostnaderna bedöms måste man dock fästa avseende vid att utvidgningen av tillsynsnämndens tillsyn till att också gälla rättegångsbiträden föreslås äga rum först från ingången av 2013.

Om utgångspunkten är att kostnaderna för Advokatförbundets tillsyn ska täckas med en avgift som tas ut hos Advokatförbundets medlemmar (ca 1 900 medlemmar) och rättegångsbiträden med tillstånd (ca 1 000 jurister), och denna avgift är lika stor för alla, skulle avgiften beräknad på basis av ovan nämnda kostnader för 2009 uppgå till drygt 210 euro per år.

För dem som hör till Advokatförbundet medför en sådan avgift inga extra kostnader. För närvarande täcks kostnaderna för tillsynsnämndens verksamhet i sin helhet med medlemsavgifter från Advokatförbundets medlemmar och i ovan relaterade kostnader för tillsynsnämnden beräknas inte ske någon betydande relativ ökning.

Även för rättegångsbiträden med tillstånd kan en årlig tillsynsavgift på sammanlagt 350 euro anses skäligen.

4.1.3 Ekonomiska konsekvenser för klienter som anlitar rättegångsombudstjänster

En högre kvalitet på rättegångsombudsverksamheten innebär att för klienterna betydande rättegångar, inte minst i ekonomiskt hänseende, sköts säkrare och smidigare än för närvarande. Bristande kvalitet på rättegångsombudsverksamheten kan i värsta fall leda till rättsförlust för parterna. Reformen är av särskild betydelse för konsumenter som klienter, som har små möjligheter att bedöma kvaliteten på de juridiska tjänsterna både i förhand och ofta också i efterhand.

Nytan av en förbättrad kvalitet är klart större än de rätt små kostnader som detta medför. Rättegångsbiträden med tillstånd ska enligt förslaget betala de avgifter som beskrevs i föregående avsnitt, dvs. en ansökningsavgift av engångsnatur på 300—

320 euro och en årlig tillsynsavgift på 350 euro. Rättegångsbiträdena kommer troligen att föra över dessa extra kostnader på sina klienter, utom då det är fråga om offentlig rättshjälp. Avgifterna är dock så låga att det kostnadstryck de förorsakar bedöms vara litet i förhållande till rättegångsbiträdenas fakturering.

Utöver de direkta extra kostnaderna måste man också uppskatta vilken effekt reformen har på den allmänna konkurrenssituationen i fråga om rättegångsombudstjänster. En eventuell lägre konkurrens kan leda till en höjning av priserna, även om kostnaderna inte skulle stiga. Höga rättegångskostnader är redan nu ett problem, och reformen borde därför inte få leda ens till en mindre höjning av dem.

I föreslagen form kan reformen inte väntas minska konkurrensen inom branschen, åtminstone inte i betydande grad. Förutsättningarna för att det föreslagna tillståndet ska beviljas kommer att vara så pass vida att de knappast förhindrar tillträde till branschen. Kostnaderna för rättegångsbiträden med tillstånd kommer också att vara så små att de inte förhindrar rättegångsombudsverksamhet i större än ringa omfattning. Systemet kommer dock att skapa en viss tröskel, som kan gallra bort sådana jurister från verksamheten som eventuellt som bisyssla sköter en del rättegångsärenden årligen. Detta har dock knappast någon betydelse med tanke på den allmänna konkurrenssituationen.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

Syftet med propositionen är att förbättra kvaliteten på rättegångsombudsverksamheten vid rättegångar och göra det möjligt att ingripa i otillbörligt förfarande hos andra rättegångsombud än advokater och offentliga rättsbiträden. En höjning av kvaliteten på rättegångsombudens arbete antas förbättra domstolarnas och åklagarnas arbete, vilket leder till bättre rättsvård. Möjligheterna att ingripa i otillbörligt förfarande hos andra rättegångsombud än advokater och offentliga rättsbiträden förbättras. Genomförandet av propositionen väntas således ha positiva konsekvenser för myndigheternas verksamhet.

Det föreslagna tillsynssystemet innebär en ny uppgift för justitiekanslern, eftersom rättegångsbiträdena med tillstånd i framtiden kommer att lyda under justitiekanslerns tillsyn på samma sätt som advokaterna i dag. På basis av uppgifter som gäller advokater (under 2006—2009 gjordes i genomsnitt ca 120 klagomål gällande advokater och offentliga rättsbiträden per år) kan man göra bedömningen att justitiekanslern per år kommer att ta emot klart under hundra klagomål som gäller rättegångsbiträden med tillstånd, av vilka en mindre del överförs till tillsynsnämnden. Den nya uppgiften förorsakar extra arbete för justitiekanslersämbetet, men ändå inte så mycket att det enbart därför skulle finnas behov av tilläggsresurser i detta skede.

Också Helsingfors hovrätt och högsta domstolen får nya uppgifter, eftersom de i framtiden också kommer att behandla tillsynsnämndens avgöranden som gäller rättegångsbiträden med tillstånd samt ansökningar om ändring i rättegångsbiträdesnämndens avgöranden. Antalet ärenden blir dock litet och för sökande av ändring hos högsta domstolen fordras besvärstillstånd. Hovrätten beräknas årligen få högst ett tiotal besvär som gäller de nya kategorierna av ärenden. Förslaget kommer således inte att förorsaka behov av tilläggsresurser i hovrätten eller högsta domstolen.

4.3 Samhälleliga konsekvenser

För andra jurister som sköter rättegångsombudsuppdrag än advokater och offentliga rättsbiträden innebär genomförandet av förslagen att uppdragen till stor del blir beroende av tillstånd. Tillstånd kan dock fås rätt enkelt och kan återkallas endast i undantagsfall. Ett rättegångsbiträde med tillstånd är i sina uppdrag skyldigt att iaktta yrkesetiska skyldigheter och han eller hon står under justitiekanslerns, tillsynsnämndens och rättegångsbiträdesnämndens tillsyn. Det föreslagna tillståndssystemet varken förhindrar eller begränsar en tillbörlig skötsel av ett rättegångsombuds uppgifter, men den föreslagna tillsynen över rättegångsombud gör det möjligt att ingripa i otillbörlig verksamhet.

För närvarande gäller Advokatförbundets tillsyn endast advokater och offentliga rätts-

biträden, vars antal uppgår till ca 2000. Enligt tillsynsnämndens statistiska uppgifter har det under åren 2004—2009 inletts 357—513 tillsynsärenden i Advokatförbundets tillsynsnämnd per år (sammanlagt 2 406 tillsynsärenden, i genomsnitt 401 ärenden per år).

Uppskattningsvis ca 1 000 rättegångsbiträden med tillstånd kommer att börja omfattas av tillsyn. Av dessa 1 000 antas dock ca 400 vara jurister som arbetar vid advokatbyråer. Deras verksamhet står redan för närvarande under en likadan tillsyn som advokaters verksamhet. Det återstår således ca 600 personer som börjar omfattas av tillsyn. På basis av antalsuppgifterna om ovan nämnda advokater och offentliga rättsbiträden samt tillsynsärenden som gäller dem innebär detta i genomsnitt högst ca 120 nya tillsynsärenden.

Med tanke på parterna vid rättegångar innebär propositionen att en part som behöver hjälp med att driva sin sak i allmänhet måste vända sig till en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett rättegångsbiträde med tillstånd. Detta garanterar en viss kvalitetsnivå på tjänsten eftersom också ett rättegångsbiträde med tillstånd är skyldigt att iaktta yrkesetiska regler och står under tillsyn. Kvaliteten på rättegångsombudets verksamhet främjar inte bara klientens rättssäkerhet utan också de andra parternas rättssäkerhet vid rättegången. Om ett ombud gör sig skyldigt till ett förfarande som strider mot hans eller hennes skyldigheter, kan ett klagomål över förfarandet avgiftsfritt lämnas in till tillsynsnämnden.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Tidigare beredning

Bakgrund

Kommittén för utveckling av domstolsväsendet, som utrett riktlinjerna för utveckling av domstolsväsendet på lång sikt, har behandlat biträdande vid rättegång som ett delområde (*"Betänkande av kommittén för utveckling av domstolsväsendet"*, kommittébetänkande 2003:3). Kommittén gick ingående igenom orsakerna till varför regleringen av rättegångsombud bör omprövas. Kommittén

såg det som ett missförhållande att en person som utesluts ur Advokatförbundet kan fortsätta arbeta som ombud vid domstolar. Kommittén ansåg att behörighetsvillkoren för ombud bör skärpas i fråga om de allmänna domstolarna. Det bör i lag föreskrivas om tillståndsplikt för uppdraget som rättegångsombud. Samtidigt bör alla ombud omfattas av likadana yrkesetiska regler. I anslutning till detta bör det skapas ett heltäckande utbildnings- och tillsynssystem. Ytterligare bör de metoder att utöva tillsyn över ombud som domstolarna utnyttjar göras mångsidigare. Remissutfallet i fråga om förslagen var huvudsakligen positivt.

Rättegångsbiträdesarbetsgrupp

Justitieministeriet tillsatte den 16 maj 2008 en arbetsgrupp som fick i uppdrag att utvärdera och vid behov lägga fram förslag till en översyn över lagstiftningen om rättegångsombud vid allmänna domstolar. Syftet var att regleringen i tillräcklig grad ska garantera parternas rättssäkerhet och också mer allmänt en ändamålsenlig rättsvård. Å andra sidan skulle arbetsgruppen bedöma i vilken mån det med hänsyn till konkurrensaspekter och näringsfriheten är motiverat att göra regleringen strängare. Arbetsgruppen skulle bl.a. granska behörighetsvillkoren för rättegångsombud samt deras skyldigheter och tillsynen över dem.

Till ordförande för arbetsgruppen kallades justitierådet Hannu Rajalahti från högsta domstolen. I arbetsgruppen fanns företrädare för Helsingfors hovrätt, Helsingfors förvaltningsdomstol, Esbo tingsrätt, justitiekanslersämbetet, åklagarämbetet i Helsingfors, Joensuu rättshjälpsbyrå, Advokatförbundet samt justitieministeriet. Arbetsgruppen överlätt sitt betänkande den 25 november 2009 (*"Behörigheten för och övervakningen av rättegångsbiträden"*, justitieministeriets arbetsgruppsbetänkanden 2009:17).

I betänkandet föreslogs att det skapas ett nytt tillståndssystem för andra rättegångsombud än advokater och offentliga rättsbiträden. Enligt förslaget skulle i allmänhet endast advokater, offentliga rättsbiträden eller rättegångsbiträden med tillstånd kunna anlitas som rättegångsombud vid allmänna domsto-

lar. De nuvarande behörighetsvillkoren skulle dock bibehållas i de fall då biträdet står i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande till parten. Undantaget i behörighetsvillkoren i fråga om nära släktingar föreslogs bli struket. Motsvarande behörighetsvillkor skulle också utsträckas till barnskyddsärenden i förvaltningsdomstolen och högsta förvaltningsdomstolen.

För att beviljas tillstånd som rättegångsbiträde måste sökanden bl.a. vara tillräckligt insatt i uppgiften. Det föreslogs att tillstånden ska beviljas av en ny oberoende nämnd, kallad rättegångsbiträdesnämnden.

Ett rättegångsbiträde med tillstånd skulle i sitt uppdrag som rättegångsombud, liksom även i ett uppdrag som grundar sig på domstolsförordnande eller förordnande till biträde, vara skyldigt att iaktta den allmänna advokatföreningens vägledande regler om god advokatsed i enlighet med vad som närmare bestäms genom förordning.

I nämnda uppdrag skulle rättegångsbiträdena med tillstånd stå under tillsyn av Advokatförbundets tillsynsnämnd och justitiekanslern. Tillsynsnämndens oberoende ställning i förhållande till Advokatförbundet skulle stärkas. Tillsynsnämnden skulle utökas med en sektion och rättegångsbiträden med tillstånd bli medlemmar i nämnden. Tillsynsnämnden skulle kunna bestämma samma disciplinära påföljder för rättegångsbiträden med tillstånd som för advokater. Beslut om återkallande av tillstånd skulle dock fattas av rättegångsbiträdesnämnden. Enligt förslaget skulle besluten kunna överklagas hos domstol.

I betänkandet föreslogs också att biträdes tvång tas i bruk i fråga om extraordinärt ändringssökande i högsta domstolen.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Justitieministeriet sände arbetsgruppsbetänkandet för utlåtande till sammanlagt 67 olika myndigheter, sammanslutningar och sakkunniga. Dessutom gavs högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen tillfälle att avge utlåtande om betänkandet. Sammanlagt 56 av remissinstanserna yttrade sig. De förslag som ingår i denna proposition har be-

retts vid justitieministeriet utifrån arbetsgruppsbetänkandet och remissyttrandena.

Remissinstanserna understödde allmänt taget nästan enhälligt det i arbetsgruppsbetänkandet nämnda syftet att förbättra förutsättningarna för parternas rättssäkerhet och en ändamålsenlig rättsvård genom en höjning av kvaliteten på rättegångsombudens arbete. Majoriteten av remissinstanserna förhöll sig också positivt till att det skapas ett tillstånds- och tillsynssystem för andra rättegångsombud än advokater och offentliga rättsbiträden.

Remissinstanserna förhöll sig allmänt taget positivt till arbetsgruppens förslag om tillståndspliktens omfattning. Arbetsgruppens förslag om att tillståndssystemet ska omfatta jurister som är anställda av arbetsmarknadsorganisationer blev dock också föremål för kritik. På grund av remissutfallet föreslås nu, såsom sagts ovan i avsnitt 3.2.2, att tillståndssystemet inte ska gälla jurister anställda av arbetsmarknadsorganisationer då de är verksamma som rättegångsombud i ärenden som gäller ett anställningsförhållande.

Arbetsgruppens förslag om att skyldigheterna för rättegångsbiträden med tillstånd ska definieras genom en hänvisning till Advokatförbundets vägledande regler om god advokatsed fick inget reservationslöst mottagande. Såsom sagts ovan i avsnitt 3.2.5 föreslås det därför nu att det i lag ska föreskrivas om skyldigheterna för rättegångsombud med tillstånd. Detta sker så att det i den föreslagna

lagen om rättegångsbiträden med tillstånd tas in en helt egen bestämmelse om deras skyldigheter (8 § i lagförslag 1).

Allmänt taget förhöll sig remissinstanserna positivt till att rättegångsbiträden med tillstånd ska bli föremål för en heltäckande tillsyn och att de i princip ska omfattas av samma disciplinära påföljder som advokater och offentliga rättsbiträden, dock så, att verksamheten som ombud vid behov ska kunna avslutas över hela linjen. Arbetsgruppens förslag om det praktiska genomförandet av tillsynen blev dock också föremål för kritik. Särskilt med tanke på ett opartiskt och oberoende tillsynsorgan ansågs det problematiskt att Advokatförbundets tillsynsnämnd föreslagits bli det organ som ska utöva tillsyn över rättegångsbiträden med tillstånd.

Såsom sagts ovan i avsnitt 3.2.6 föreslås i denna proposition att behandling och avgörande av klagomål som gäller rättegångsbiträden med tillstånd i princip ska vara en sak för tillsynsnämnden. En opartisk och oberoende tillsyn över rättegångsbiträden med tillstånd äventyras inte av att tillsynsnämnden anförtros denna tillsyn på det sätt som föreslås i propositionen. Medlemmarna i tillsynsnämnden handlar redan för närvarande under domaransvar. Dessutom föreslås att tillsynsnämndens oberoende och fristående funktionella ställning i förhållande till Advokatförbundet stärks.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag**1.1 Lagen om rättegångsbiträden med tillstånd**

I den föreslagna nya lagen föreskrivs om ett nytt tillståndssystem för rättegångsombud och rättegångsbiträden. Lagen innehåller bestämmelser om tillstånd att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde samt om skyldigheterna för och tillsynen över rättegångsbiträden med tillstånd. Bestämmelser om i vilka ärenden det tillstånd som avses i den nya lagen behövs ska ingå i processlagarna i fråga.

1 §. Lagens tillämpningsområde. Paragrafen innehåller allmänna bestämmelser som beskriver lagens syfte och tillämpningsområde. Enligt *1 mom.* ska det i lagen föreskrivas om tillstånd att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde samt om skyldigheterna för och tillsynen över ett rättegångsbiträde som fått ett sådant tillstånd.

Paragrafens *2 mom.* innehåller en klagörande hänvisningsbestämmelse, enligt vilken det föreskrivs särskilt om behörighetskraven för rättegångsombud och rättegångsbiträden vid rättegång. I processlagarna i fråga tas det in bestämmelser om i vilka situationer ett rättegångsombud eller rättegångsbiträde förutsätts ha ett sådant tillstånd som avses i lagen. Bestämmelser som avser detta ingår i lagförslagen 4–7. Tillstånd ska enligt förslaget krävas endast när det särskilt föreskrivs om detta.

2 §. Förutsättningarna för beviljande av tillstånd. I paragrafen föreskrivs om förutsättningarna för beviljande av tillstånd. Av paragrafens *1 mom.* framgår för det första att en sökande som uppfyller förutsättningarna för beviljande av tillstånd ska beviljas tillstånd att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde. Avslag på en ansökan om tillstånd kan således inte basera sig på ändamålsenlighetssynpunkter. Av momentet framgår dessutom att tillståndet att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde ska beviljas tills vidare och att tillstånd

endast kan beviljas en fysisk person personligen.

För att tillstånd ska beviljas fordras för det första juridisk utbildning (punkt 1). Av den som ansöker om tillstånd fordras att han eller hon i Finland har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt. Den 1 januari 2011 införs på det juridiska området en ny examen, dvs. magisterexamen i internationell och komparativ rätt, vid sidan av nuvarande juris magisterexamen. Eftersom en magister i internationell och komparativ rätt inte nödvändigtvis har samma slags kunskaper om det nationella rättssystemet som en juris magister, ska avlagd magisterexamen i internationell och komparativ rätt utbildningsmässigt inte vara nog för att tillstånd ska beviljas. Inte heller rättsnotarie- eller vicensarieexamen är nog. Tillstånd kan inte heller beviljas en person som eventuellt avlagt endast påbyggnadsexamen i juridik.

Kravet på juridisk utbildning i punkt 1 uppfylls också om den som ansöker om tillstånd har avlagt en utländsk juridisk examen som motsvarar annan högre högskoleexamen i juridik i Finland än magisterexamen i internationell och komparativ rätt och denna examen har erkänts i Finland enligt vad som föreskrivs särskilt. En utländsk juridisk examen räcker således inte direkt, utan ska erkännas i Finland enligt gällande system. Bestämmelser om erkännande av examina finns i lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer och i lagen om den tjänstebehörighet som högskolestudier utomlands medför. Personen ska få ett beslut av Utbildningsstyrelsen över sin behörighet och fullgöra eventuella tilläggsstudier som förutsätts i beslutet.

Utöver juridisk utbildning förutsätts att personen är tillräckligt insatt i uppdraget som rättegångsombud och rättegångsbiträde (punkt 2). Om detta föreskrivs närmare i paragrafens *2 mom.*

Den person som ansöker om tillstånd ska dessutom vara redbar och lämplig för uppdraget som rättegångsombud och rättegångsbiträde (punkt 3). Kravet på redbarhet innebär närmast att personen inte har dömts till

straff för en viss typ av brott. Om detta föreskrivs närmare i paragrafens 3 mom. Kravet på redbarhet kan undantagsvis bli ouppfyllt också i andra situationer, t.ex. om personen avsiktligt har givit falska uppgifter vid ansökan om tillstånd.

Det måste vara uppenbart att personen i fråga inte är lämplig som rättegångsombud och rättegångsbiträde för att ansökan om tillstånd ska kunna avslås på denna grund. Missbruksproblem eller mentala problem kan t.ex. förhindra en ändamålsenlig skötsel av uppdraget.

För att tillstånd ska beviljas fordras också att personen inte har försatts i konkurs och att hans eller hennes handlingsbehörighet inte har begränsats (punkt 4).

I paragrafens 2 mom. föreskrivs närmare om när en person är tillräckligt insatt i uppdraget som rättegångsombud och rättegångsbiträde på det sätt som avses i 1 mom. 2 punkten.

Tillräckligt insatt blir en person t.ex. genom att avlägga sådan advokatexamen som avses i lagen om advokater (punkt 1). Den som ämnar söka tillstånd enligt den aktuella lagen kan visa att han eller hon är insatt i uppdraget som rättegångsombud och rättegångsbiträde genom att avlägga samma examen som den som önskar bli advokat. Om advokatexamen föreskrivs i den föreslagna 3 § 1 mom. 4 punkten i lagen om advokater (lagförslag 2). Examensordningen för advokatexamen fastställs av justitieministeriet. I examen bekantar sig personen med de bestämmelser som gäller advokatverksamhet och vad god advokatsed kräver. Examensordningen för advokatexamen har reviderats denna höst. Den reviderade examensordningen fastställdes genom beslut av justitieministeriet den 30 november 2010. Den tillämpas på advokatexamina som ordnas efter den 1 mars 2011.

Det är också möjligt att bli tillräckligt insatt via arbetserfarenhet. Tillräckligt insatt är för det första den som har fullgjort domstolspraktik eller som under minst ett år har arbetat som åklagare (punkt 2 och 3). Dessa är uppgifter som alltid kan anses göra en person insatt i uppdraget som rättegångsombud och rättegångsbiträde.

Tillräckligt insatt är också den som efter att ha avlagt juristexamen under minst ett år har varit verksam i andra uppgifter som gör honom eller henne förtrogen med uppdraget som rättegångsombud och rättegångsbiträde (punkt 4). En sådan uppgift kan t.ex. vara arbete som s.k. biträdande jurist vid en advokatbyrå eller juridisk byrå, när det i arbetet normalt ingår att biträda i rättegångsärenden. Att förutsättningen uppfylls kan visas t.ex. med hjälp av en specificerat arbetsintyg.

I paragrafens 3 mom. ingår en bestämmelse som klargör kravet på redbarhet i 1 mom. 3 punkten. Enligt det är en person inte redbar om han eller hon genom en lagakraftvunnen dom under de fem senaste åren har dömts till fängelsestraff eller under de tre senaste åren till bötesstraff för ett brott som visar att han eller hon är olämplig som rättegångsombud och rättegångsbiträde. Sådana gärningar är närmast brott där personen har handlat oohederligt eller på annat sätt uppsåtligt kränkt någon annans rätt. De tidsfrister som nämns ska beräknas från den tidpunkt då ansökan om tillstånd granskas och bakåt till den tidpunkt då domen har fått laga kraft.

Enligt 8 § i lagen om advokater kan den som har uteslutits ur landets allmänna advokatförening som avses i lagens 1 § 1 mom., med andra ord Finlands Advokatförbund, eller såsom disciplinär påföljd avförts ur det EU-register som avses i lagens 5 b § 1 mom., sedan tre år förflutit från uteslutningen eller avförandet, på ansökan på nytt antas som medlem av föreningen eller registreras i EU-registret. I 4 mom. föreskrivs att en person som i form av en disciplinär påföljd har uteslutits ur nämnda allmänna advokatförening eller avförts ur det EU-register som avses i 5 b 1 mom. i lagen om advokater, inte ska kunna beviljas det tillstånd att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde som avses i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd förrän tre år efter uteslutningen ur landets allmänna advokatförening eller avförandet ur EU-registret. För landets allmänna advokatförening som avses i 1 § 1 mom. i lagen om advokater används i denna lag begreppet advokatföreningen. Den väntetid på tre år som anges i momentet ska också gälla situationer då advokatföreningens tillsynsnämnd med stöd av det föreslagna 7 §

8 mom. i lagen om advokater (lagförslag 2) har konstaterat att en advokat för sitt handlande skulle ha ådragit sig uteslutning ur advokatföreningen.

I paragrafens 5 mom. föreskrivs om en motsvarande väntetid som i 4 mom. i fråga om sådana rättegångsbiträden med tillstånd som avses i lagen. Enligt det ska den vars tillstånd att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde har återkallats som en disciplinär påföljd inte kunna beviljas ett nytt tillstånd förrän tre år förflutit från det att återkallandet av tillståndet började. Den väntetid på tre år som nämns i momentet ska också gälla situationer då rättegångsbiträdesnämnden med stöd av 13 § 7 mom. har konstaterat att rättegångsbiträdet med tillstånd för sitt handlande skulle ha ådragit sig återkallande av tillståndet.

Den i momentet föreskrivna tiden på tre år ska beräknas från det att återkallandet av tillståndet för ett rättegångsbiträde med tillstånd började. På basis av lagens 25 § ska ett rättegångsbiträde med tillstånd vars tillstånd har återkallats ha rätt att söka ändring i rättegångsbiträdesnämndens beslut om återkallande av tillstånd. Sökande av ändring ska i princip ha en uppskjutande effekt på återkallandet av tillståndet. Tidsfristen på tre år ska då, om inte den domstol som behandlar besvaren bestämmer något annat, beräknas från det att det beslut som avser återkallande av tillstånd har vunnit laga kraft. Enligt lagens 13 § 8 mom. ska rättegångsbiträdesnämnden dock kunna bestämma att ett beslut om återkallande av ett tillstånd ska iakttas trots ändringssökande. Tillståndet återkallas då omedelbart. Också den i momentet avsedda tiden på tre år ska då börja löpa från denna tidpunkt.

3 §. Rättegångsbiträdesnämnden. På det sätt som konstaterats ovan i avsnitt 3.2.4 i den allmänna motiveringen föreslås att beslut om att bevilja tillstånd ska fattas av en ny oberoende nämnd, kallad rättegångsbiträdesnämnden. Dessutom föreslås att rättegångsbiträdesnämnden av de skäl som anges i avsnitt 3.2.6 i den allmänna motiveringen också ska besluta om återkallande av tillstånd och påförande av en påföljdsavgift för rättegångsbiträden med tillstånd. Bestämmelser om detta ingår i denna paragraf. Rättegångsbiträ-

desnämnden är enligt förslaget en statlig myndighet. I syfte att uppnå tekniska effektivitetsfördelar kan rättegångsombudsnämnden finnas i samband med någon redan existerande myndighet, men dock fristående från och oberoende av den.

4 §. Tillsättning av rättegångsbiträdesnämnden och dess sammansättning. I paragrafen föreskrivs om tillsättning av rättegångsbiträdesnämnden och nämndens sammansättning. Med stöd av lagens 29 § 1 mom. får närmare bestämmelser om rättegångsbiträdesnämnden utfärdas genom förordning av statsrådet.

Av 1 mom. framgår att rättegångsbiträdesnämnden tillsätts för fem år i sänder.

Enligt 2 mom. har rättegångsbiträdesnämnden fem medlemmar. Medlemmar är en domare från hovrätterna, en domare från förvaltningsdomstolarna eller specialdomstolarna, en domare för tingsrätterna, ett rättegångsbiträde med tillstånd samt en medlem som företräder den juridiska forskningen och undervisningen. Varje medlem ska ha en personlig ersättare. I momentet föreskrivs dessutom att nämnden väljer ordförande och vice ordförande inom sig.

Enligt 3 mom. tillsätts rättegångsbiträdesnämnden av statsrådet efter att högsta domstolen, högsta förvaltningsdomstolen och justitieministeriet har utsett kandidaterna till medlemmar.

Medlemmarna och ersättarna bland domarna i de allmänna domstolarna utses av högsta domstolen på basis av anmälningar och medlemmen och ersättaren bland domarna i förvaltningsdomstolarna och specialdomstolarna av högsta förvaltningsdomstolen. Medlemmen och ersättaren bland rättegångsbiträdena med tillstånd samt medlemmen och ersättaren bland dem som företräder den juridiska forskningen och undervisningen utses av justitieministeriet.

I 4 mom. finns kompletterande bestämmelser om hur kandidaterna till medlemmar i rättegångsbiträdesnämnden utses. Kandidaterna till medlemmar och ersättare ska vara två gånger fler än de medlemmar och ersättare som uppställs. Innan den medlem och ersättare som företräder den juridiska forskningen och undervisningen utses ska justitieministe-

riet höra företrädare för den juridiska forskningen och undervisningen.

I 5 mom. föreskrivs om förfarandet när medlemmar i rättegångsbiträdesnämnden beviljas avsked. Medlemmarna i nämnden och deras ersättare beviljas avsked av statsrådet, som utser efterträdare för den återstående mandattiden. Efterträdaren utses i enlighet med paragrafens bestämmelser om tillsättandet av nämnden.

5 §. Rättegångsbiträdesnämndens beslutförhet. I paragrafen föreskrivs om rättegångsbiträdesnämndens beslutförhet. Enligt den är nämnden beslutför när ordföranden eller vice ordföranden och minst två andra medlemmar eller ersättare är närvarande.

6 §. Ansökan om tillstånd. Paragrafen gäller sökande av det tillstånd som avses i den föreslagna lagen. Ett tillstånd ska sökas skriftligen hos rättegångsbiträdesnämnden. Sökanden ska till ansökan foga den utredning som behövs för att avgöra den. Sökanden ska visa att han eller hon uppfyller de förutsättningar för beviljande av tillstånd som anges i 2 §, t.ex. med hjälp av examensbetyg och arbetsintyg.

I fråga om det krav på redbarhet som avses i 2 § 3 mom. är det i det första skedet tillräckligt med en anmälan av sökanden själv. Sökanden är skyldig att tala sanning och kan inte med åberopande av den personliga integriteten vägra ge de uppgifter som behövs. Vid behov ska rättegångsbiträdesnämnden kunna skaffa ett straffregisterutdrag om sökanden med stöd av 4 a § 1 mom. 2 punkten i straffregisterlagen (770/1993). I 28 § 1 mom. i den föreslagna lagen ska det också föreskrivas att den tillsynsnämnd som avses i det föreslagna 6 a § 1 mom. i lagen om advokater (lagförslag 2) ska underrätta rättegångsbiträdesnämnden om ett beslut genom vilken en person som disciplinär påföljd har uteslutits ur advokatföreningen eller avförts ut det EU-register som avses i 5 b § 1 mom. i den lagen.

7 §. Avgörande av ansökan. Paragrafen innehåller en klagande bestämmelse, enligt vilken en ansökan om det tillstånd som avses i lagen ska behandlas och avgöras av rättegångsbiträdesnämnden.

Behandlingen av en ansökan om tillstånd i rättegångsbiträdesnämnden är ett förvalt-

ningsförfarande. Enligt den huvudregel som finns i 45 § 1 mom. i förvaltningslagen ska ett förvaltningsbeslut motiveras. I motiveringen ska det anges vilka omständigheter och utredningar som har inverkat på avgörandet och vilka bestämmelser som har tillämpats. I det fall att ansökan om tillstånd enligt den aktuella lagen bifalls, förutsätter rättssäkerhetssynpunkter inte att beslutet motiveras. Ansökan om tillstånd gäller endast sökanden själv, och andra har inte rätt att överklaga rättegångsbiträdesnämndens beslut gällande ansökan. I paragrafen föreslås därför en klagande bestämmelse enligt vilken ett beslut ska motiveras, om rättegångsbiträdesnämnden avslår ansökan.

Bestämmelser om ansökningsavgift som tas ut för behandlingen av en ansökan om tillstånd ska ingå i lagens 24 § och bestämmelser om sökande av ändring i rättegångsbiträdesnämndens beslut i 25 och 26 §. Med stöd av 29 § 1 mom. får närmare bestämmelser om behandlingen av ansökan i rättegångsbiträdesnämnden utfärdas genom förordning av statsrådet.

8 §. Skyldigheter. Så som konstateras ovan i avsnitt 3.2.5 i den allmänna motiveringen ska de rättegångsbiträden som omfattas av tillståndssystemet vara skyldiga att följa yrkesetiska regler som i sak överensstämmer med dem för advokater och offentliga rättsbiträden. Bestämmelser om denna skyldighet ingår i denna paragraf. Skyldigheten blir gällande vid den tidpunkt då ett rättegångsbiträde med tillstånd har beviljats det tillstånd som avses i lagen.

Den grundläggande bestämmelsen om skyldigheterna för ett rättegångsbiträde med tillstånd finns i 1 mom. Enligt den ska ett rättegångsbiträde med tillstånd redbart och samvetsgrant fullgöra de uppdrag som anförtrots honom eller henne som rättegångsombud och rättegångsbiträde.

I kravet på redbarhet och samvetsgrannhet ingår också en skyldighet för rättegångsbiträdet att i ett uppdrag som rättegångsombud och rättegångsbiträde följa lagen.

Enligt momentet gäller för ett rättegångsbiträde med tillstånd särskilt följande skyldigheter i ett uppdrag som rättegångsombud och rättegångsbiträde:

- rättgångsbiträdet ska vara lojalt mot sin klient samt efter bästa förmåga tillvarata sin klients intressen och rättigheter (punkt 1),
- ska vara oberoende av sådant yttre inflytande som kan inverka störande på hans eller hennes förmåga att fullt ut tillvarata sin klients intressen, samt bevara sitt oberoende i verksamheten (punkt 2),
- ska vara ojävigt vid mottagandet och utförandet av ett uppdrag (punkt 3),
- får inte utan lov röja en enskilds eller en familjs hemlighet eller yrkes- eller affärs-hemligheter som han eller hon har fått kännedom om i sitt uppdrag (punkt 4),
- får inte utan lov röja andra uppgifter om klienten och dennes förhållanden än de som avses i 4 punkten och som han eller hon har fått kännedom om i sitt uppdrag (punkt 5),
- ska utföra uppdragen med omsorg, noggrannhet och behövlig skyndsamhet utan att förorsaka onödiga kostnader (punkt 6),
- är skyldigt att upprätthålla och utveckla sin yrkeskompetens och följa rättsutvecklingen i synnerhet på de områden där han eller hon är verksam (punkt 7),
- får inte ta emot ett uppdrag, om han eller hon inte har den yrkeskompetens som uppdraget kräver eller annars inte förmår sköta uppdraget på tillbörligt sätt (punkt 8),
- ska hålla penningtillgångar och övriga tillgångar som hör till klienten åtskilda från sina egna tillgångar (punkt 9),
- är skyldigt att inom skälig tid svara på begäran om kontakter som ställs i anslutning till uppdraget som rättegångsombud och rättegångsbiträde, om det inte på grund av tidigare svar eller andra liknande orsaker är uppenbart onödigt (punkt 10),
- ska utan oskäligt dröjsmål meddela uppdragsgivaren om han eller hon inte vill åta sig ett erbjudet uppdrag (punkt 11),
- ska skaffa sin klients godkännande för viktiga åtgärder som berör klientens rättigheter, om inte sakens brådskande natur eller andra vägande skäl förhindrar det (punkt 12),
- får inte utan särskilda skäl vidta rättsliga åtgärder utan att informera motparten om sin klients anspråk och utan att ge motparten skälig betänketid och möjlighet att lösa tvisten genom förlikning (punkt 13),
- får inte utan motpartens samtycke utanför avtalsförhandlingarna återöppna ett förlik-

ningserbjudande som har framförts av motparten (punkt 14),

- får inte otillbörligt utöva påtryckning på motparten (punkt 15),

- får inte försöka påverka domstolen eller någon annan myndighet med osakliga medel eller rikta osaklig kritik mot domstolens eller någon annan myndighets arbete eller avgöranden (punkt 16),

- får inte till domstolen eller någon annan myndighet ge uttalanden som han eller hon vet är osanna eller bestrida uttalanden som han eller hon vet är sanna (punkt 17),

- får inte utöva otillbörlig påverkan på ett vittne (punkt 18),

- får inte, om klientens motpart anlitar rättsligt biträde, utan särskilda skäl ta direkt kontakt med motparten utan att motpartens rättegångsombud eller rättegångsbiträde samtycker till det (punkt 19).

I bestämmelsen uppräknas de viktigaste skyldigheter som allmänt gäller för ett rättegångsombud med tillstånd samt för förhållandet till klienten, klientens motpart, myndigheterna och klientens motparts ombud. Bestämmelsen bildar dock inte, vilket också framgår av dess lydelse, en uttömmande förteckning över skyldigheterna för ett rättegångsbiträde med tillstånd. Tanken har varit att bestämmelsen ska innehålla de viktigaste skyldigheterna för ett rättegångsbiträde med tillstånd. I sak eftersträvas samma slutresultat som med de nuvarande reglerna om god advokatsed.

För att få vägledning i de övriga skyldigheter som inte uttryckligen nämns i förteckningen, liksom det närmare innehållet i skyldigheterna, kan man stödja sig på god advokatsed, som är förpliktande för advokater, samt tillämpningspraxis i fråga om den.

Av momentet framgår också att ett rättegångsbiträde med tillstånd är skyldigt att iaktta de skyldigheter som anges här endast i sina uppdrag som rättegångsombud och rättegångsbiträde. Detta innebär att tillhandahållande av juridiska tjänster som inte hänförs till rättegångar, såsom upprättande av handlingar och rådgivning, inte omfattas av skyldigheten, med undantag för de uppgifter som nämns i paragrafens 5 mom. Uppdrag som rättegångsombud och rättegångsbiträde bör förstås i vid bemärkelse. De omfattar

förutom egentligt företrädande och uppträdande i domstol också t.ex. förberedande åtgärder inför en rättegång, såsom biträdande av parten vid förundersökning i brottmål. Det saknar betydelse vid vilken slags domstol ärendet behandlas eller vilken processart det är fråga om. Skyldigheterna ska således iakttagas inte bara i de domstolsärenden där behörighetskravet för rättegångsombud eller rättegångsbiträde är det tillstånd som avses i lagen, utan de ska t.ex. i ombuds- eller biträdesverksamhet iakttagas även i andra ärenden som behandlas vid allmänna förvaltningsdomstolar än barnskyddsärenden.

I 2 mom. föreslås en bestämmelse om att ett rättegångsbiträde med tillstånd som yrkesmässigt utför uppdrag som rättegångsombud och rättegångsbiträde ska teckna en tillräcklig ansvarsförsäkring mot förmögenhetsskada som i detta uppdrag förorsakas någon annan.

En sådan ansvarsförsäkring som avses i momentet ska vara i kraft när ett rättegångsbiträde med tillstånd inleder den yrkesmässiga verksamhet som avses. För att skyldigheten ska uppfyllas fordras inte att rättegångsbiträdet med tillstånd måste teckna ansvarsförsäkring personligen. Det räcker att det finns en giltig ansvarsförsäkring mot de skador som nämns i momentet. Om t.ex. rättegångsombuds- och rättegångsbiträdesverksamhet bedrivs i ett bolag, kan försäkringen tecknas av bolaget.

Villkoren i ansvarsförsäkringen bör vara sådana som allmänt gäller för ansvarsförsäkring inom rättegångsombudsverksamhet. Vid prövning av om en ansvarsförsäkring som förutsätts i momentet är tillräcklig, kan man stödja sig på anvisningarna om ansvarsförsäkring för advokater som är förpliktande för dem.

I 3 mom. sägs att till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. 4 punkten döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag. I sak motsvarar momentet 5 c § 2 mom. i lagen om advokater.

I 4 mom. föreslås en hänvisningsbestämmelse, enligt vilken bestämmelser om förfaranden som från konsumentsynpunkt är otillbörliga eller strider mot god sed även finns i

2 kap. i konsumentskyddslagen (38/1978). Motsvarande hänvisningsbestämmelse finns i 5 § 1 mom. i lagen om advokater.

I 5 mom. föreskrivs att ett rättegångsbiträde med tillstånd är skyldigt att iaktta de skyldigheter som anges i denna paragraf också i vissa andra uppdrag.

Sådana är för det första uppdrag som är beroende av ett förordnande, dvs. då ett rättegångsbiträde med tillstånd har fått uppdraget på basis av ett domstolsförordnande. Exempel på sådana är uppdrag som boutredningsman och skiftesman för ett dödsbo samt boförvaltare för ett konkursbo. Om således ett rättegångsbiträde med tillstånd fungerar t.ex. som boutredningsman för ett dödsbo är han eller hon i detta uppdrag skyldig att iaktta de skyldigheter som anges ovan i paragrafen.

Även i nämnda uppdrag finns motsvarande grunder som hänför sig till parternas rättssäkerhet och en ändamålsenlig rättsvård och som innebär att yrkesetiska regler ska iakttagas. T.ex. boutredning och boförvaltning har rätt ofta varit föremål för klagomål till advokatföreningen. Vad skyldigheten gäller är dessutom tydligt, då uppdraget alltid ska basera sig på ett domstolsförordnande. I detta sammanhang föreslås inte att de nuvarande behörighetskraven för dessa uppdrag ändras, men då uppdraget sköts av ett rättegångsbiträde med tillstånd ska han eller hon även till denna del omfattas av yrkesetiska regler och tillsyn.

För det andra ska ett rättegångsbiträde med tillstånd vara skyldigt att iaktta de skyldigheter som anges i denna paragraf i ett uppdrag till vilket han eller hon har förordnats som ett sådant biträde som avses i rättshjälpslagen. Enligt 8 § i rättshjälpslagen lämnas rättshjälpen i allmänhet av ett offentligt rättsbiträde. I domstolsärenden kan till biträde dock också förordnas ett privat biträde. Ett privat biträde kan dessutom förordnas i de exceptionella situationer som avses i 10 § i lagen om statliga rättshjälpsbyråer. Nedan i lagförslag 6 föreslås att en advokat eller ett rättegångsbiträde med tillstånd enligt den aktuella lagen ska förordnas till privat biträde. Ett rättegångsbiträde med tillstånd ska i nämnda uppdrag vara skyldigt att iaktta de skyldigheter som anges i paragrafen oberoende av om det är fråga om ett domstolsärende eller något annat

ärende. Detta är motiverat också i de sistnämnda fallen, eftersom uppdraget också då sköts med statsfinansiering.

9 §. Tillsyn. Av de skäl som nämnts i avsnitt 3.2.6 i den allmänna motiveringen föreslås att rättegångsbiträden med tillstånd ska stå under tillsyn av justitiekanslern, den tillsynsnämnd som avses i det föreslagna 6 a § 1 mom. i lagen om advokater (lagförslag 2) och rättegångsbiträdesnämnden. En allmän bestämmelse om detta ingår i paragrafen. Närmare bestämmelser om vilken tillsyn som hör till nämnda tillsynsorgan ska ingå i lagens 10–12 §. För den tillsynsnämnd som avses i det föreslagna 6 a § 1 mom. i lagen om advokater används i denna lag begreppet tillsynsnämnden.

Av paragrafen framgår det dessutom att ett rättegångsbiträde med tillstånd ska stå under justitiekanslerns, tillsynsnämndens och rättegångsbiträdesnämndens tillsyn endast i de uppdrag som avses i 8 § och i vilka han eller hon är skyldig att iaktta de skyldigheter som anges där. Tillsynen ska med andra ord gälla endast sådan verksamhet som ett rättegångsbiträde med tillstånd bedriver som rättegångsombud och rättegångsbiträde, i ett uppdrag som baserar sig på ett domstolsförordnande och som sådant biträde som avses i rättshjälpslagen. Tillsynen ska således inte utsträckas t.ex. till eventuella andra slags juridiska tjänster som ett rättegångsbiträde med tillstånd tillhandahåller.

10 §. Tillsyn som utövas av justitiekanslern. I paragrafen föreskrivs om den tillsyn över rättegångsbiträden med tillstånd som utövas av justitiekanslern. Enligt den har justitiekanslern rätt att inleda ett tillsynsärende enligt 14 §, om justitiekanslern anser att ett rättegångsbiträde med tillstånd åsidosätter sina skyldigheter. Bestämmelsen motsvarar i sak den första meningen i 6 § 3 mom. i lagen om advokater, där det föreskrivs om justitiekanslerns rätt att anhängiggöra ett tillsynsärende som gäller en advokat.

I paragrafen föreskrivs dessutom att ett rättegångsbiträde med tillstånd är skyldigt att ge justitiekanslern de uppgifter och utredningar som behövs för att justitiekanslern ska kunna utföra sina i den föreslagna lagen föreskrivna uppgifter. Bestämmelsen motsvarar i sak den

tredje meningen i 6 § 3 mom. i lagen om advokater.

11 §. Tillsyn som utövas av tillsynsnämnden. I paragrafen föreskrivs om den tillsyn över rättegångsbiträden med tillstånd som utövas av tillsynsnämnden. Enligt dess 1 mom. ska tillsynsnämnden behandla och avgöra tillsynsärenden enligt 14 § som gäller rättegångsbiträden med tillstånd. Den tillsyn som tillsynsnämnden utövar baserar sig på behandling och avgörande av nämnda tillsynsärenden.

Av de skäl som anges under punkt 3.2.6 i den allmänna motiveringen ska tillsynsnämnden dock inte kunna fatta beslut om återkallande av tillstånd eller påförande av påföljdsavgift, utan beslut om dessa påföljder fattas alltid av rättegångsbiträdesnämnden. Detta framgår av bestämmelsen i 12 § om den tillsyn som utövas av rättegångsbiträdesnämnden.

I momentet föreslås dessutom en klargörande bestämmelse om att det i fråga om tillsynsnämnden och dess medlemmar gäller vad som föreskrivs i 6 a, 7 a och 7 b §, 7 j § 1 mom. och 7 k § i lagen om advokater, sådana de lyder i denna proposition (lagförslag 2). Även vid behandlingen av tillsynsärenden som avser rättegångsbiträden med tillstånd gäller således i fråga om tillsynsnämnden och dess medlemmar vad som föreskrivs om dem i lagen om advokater.

De tillsynsärenden som gäller rättegångsbiträden med tillstånd och som ska behandlas av tillsynsnämnden bereds enligt 2 mom. av den tillsynsenhet som avses i det föreslagna 6 a § 1 mom. i lagen om advokater. Bestämmelsen motsvarar i sak regleringen av tillsynsärenden som gäller advokater. I propositionen föreslås att det i 6 a § 3 mom. i lagen om advokater tas in en bestämmelse enligt vilken tillsynsenheten bereder de tillsynsärenden gällande advokater som behandlas i tillsynsnämnden. För den tillsynsenhet som avses i det föreslagna 6 a § 1 mom. i lagen om advokater används i denna lag begreppet tillsynsenheten.

I momentet föreslås dessutom en klargörande bestämmelse om att det i fråga om tillsynsenheten och tjänstemännen vid enheten gäller vad som föreskrivs i de föreslagna 6 a §, 7 j § 1 mom. och 7 k § i lagen om advoka-

ter. Även vid behandlingen av tillsynsärenden som avser rättegångsbiträden med tillstånd gäller således i fråga om tillsynsenheten och tjänstemännen vid enheten vad som föreskrivs om dem i lagen om advokater.

12 §. Tillsyn som utövas av rättegångsbiträdesnämnden. I paragrafen föreskrivs om den tillsyn över rättegångsbiträden med tillstånd som utövas av rättegångsbiträdesnämnden.

Så som redan konstaterats i fråga om 11 § fattas beslut om återkallande av tillstånd och påförande av påföljdsavgift alltid av rättegångsbiträdesnämnden. Av den bestämmelse som tas in i paragrafen framgår att trots vad som föreskrivs i 11 § om tillsyn som utövas av tillsynsnämnden fattas beslut om återkallande av tillstånd och påförande av påföljdsavgift av rättegångsbiträdesnämnden.

Om tillsynsnämnden vid behandlingen av ett tillsynsärende som gäller ett rättegångsbiträde med tillstånd kommer fram till att rättegångsbiträdet för sitt förfarande borde ådra sig antingen återkallande av tillståndet eller påförande av påföljdsavgift, ska tillsynsnämnden föra ärendet till rättegångsbiträdesnämnden för behandling och avgörande.

Ett ärende som gäller återkallande av tillstånd eller påförande av påföljdsavgift kommer till rättegångsbiträdesnämnden för behandling genom en av tillsynsnämnden uppgjord framställning om påföljd. Ett ärende som avser återkallande av tillstånd eller påförande av påföljdsavgift för ett rättegångsbiträde med tillstånd kan således inte komma upp till behandling i rättegångsbiträdesnämnden utan att ärendet före det har beretts i tillsynsnämnden.

I paragrafen föreskrivs dessutom att rättegångsbiträdesnämnden i ett ärende där tillsynsnämnden föreslår återkallande av tillstånd eller påförande av påföljdsavgift också kan ge en varning eller återförvisa ärendet till tillsynsnämnden för behandling enligt vad som föreskrivs i 16 §.

13 §. Disciplinär påföljd. I paragrafen föreskrivs om bestämmande av en disciplinär påföljd för ett rättegångsbiträde med tillstånd om han eller hon handlar i strid med de skyldigheter som anges i 8 §.

I 1 mom. föreskrivs om det system för disciplinära påföljder som hänför sig till brott

mot de skyldigheter som ett rättegångsbiträde med tillstånd har enligt 8 §. De disciplinära påföljderna är återkallande av tillstånd enligt lagen, påförande av påföljdsavgift samt varning och anmärkning.

Det föreslagna systemet för disciplinära påföljder i fråga om rättegångsbiträden med tillstånd motsvarar i sak det system som anges i det föreslagna 7 § 1 mom. i lagen om advokater (lagförslag 2).

Enligt 2 mom. ska ett tillstånd återkallas, om ett rättegångsbiträde med tillstånd i ett uppdrag som avses i 8 § handlar ohederligt eller på annat sätt uppsåtligt kränker någon annans rätt. Om det finns förmildrande omständigheter för rättegångsbiträdets förfarande, kan han eller hon åläggas att betala påföljdsavgift eller tilldelas varning.

I 3 mom. föreskrivs för det första om ett lindrigare klandervärt förfarande av ett rättegångsbiträde med tillstånd än det som avses i 2 mom. Om ett rättegångsbiträde med tillstånd handlar i strid med 8 § på annat än i 2 mom. avsett sätt, ska han eller hon tilldelas varning eller ges en anmärkning.

Om ett rättegångsbiträde med tillstånd upprepade gånger gör sig skyldigt till ett sådant förfarande som avses i detta moment eller i 2 mom. eller om det annars finns försvårande omständigheter, kan rättegångsbiträdets tillstånd dock enligt detta moment återkallas eller rättegångsbiträdet åläggas att betala påföljdsavgift. När det återkommande draget i förfarandet prövas är det möjligt att beakta vilken i paragrafen avsedd gärning eller försummelse som helst genom vilken ett rättegångsbiträde med tillstånd brutit mot sina skyldigheter enligt 8 §. Bestämmelserna om upprepat klandervärt förfarande som en möjlig grund för återkallande av tillstånd eller påförande av påföljdsavgift motsvarar det föreslagna 7 § 3 mom. i lagen om advokater.

Avsikten är att rättspraxis ska bestämma när upprepat klandervärt förfarande utgör en grund för återkallande av tillstånd eller påförande av påföljdsavgift. Vid prövningen ska det fästas särskild uppmärksamhet vid hur klandervärda tidigare förfaranden har varit, om det klandervärda förfarandet varit av liknande slag, samt hur lång tid som har gått mellan påföljderna. Om de handlingar som påföljderna har grundat sig på har varit all-

varliga, av liknande slag och begåtts inom en kort tid, är det mer motiverat att använda en sträng påföljd än i ett sådant fall när de klandervärda handlingarna har varit lindriga och av olika slag och det har gått en lång tid mellan dem.

Enligt 4 mom. ska den påföljdsavgift som påförs ett rättegångsbiträde med tillstånd vara minst 500 euro och högst 15 000 euro. Vid påförandet av avgiften beaktas bl.a. hur klandervärt rättegångsbiträdets förfarande varit, hans eller hennes erfarenhet av uppdrag som rättegångsombud och hans eller hennes ekonomiska förhållanden, så att påföljden står i ett rättvist förhållande till förfarandet. Till nämnda delar motsvarar momentet det föreslagna 7 § 4 mom. i lagen om advokater.

Ett rättegångsbiträde med tillstånd påförs således påföljdsavgiften på basis av en helhetsbedömning. Avsikten med att beakta de ekonomiska förhållandena är i enlighet med systemet med dagsböter att se till att påföljdsavgiften är rättvis i förhållande till betalarens betalningsförmåga.

Momentet innehåller dessutom en bestämmelse enligt vilken påföljdsavgiften tas ut av rättegångsbiträdesnämnden.

I 5 mom. föreslås en bestämmelse om förbud att väcka åtal och döma ut straff två gånger för samma sak. Enligt bestämmelsen påförs påföljdsavgift inte, om ett ärende som gäller samma förseelse är föremål för förundersökning eller åtalsprövning eller vid en domstol behandlas som brottmål eller om rättegångsbiträdet med tillstånd genom en lagakraftvunnen dom har dömts till straff för förseelsen. I det fall att ett ärende som gäller samma förseelse samtidigt behandlas både som brottmål och som ett tillsynsärende i tillsynsnämnden eller rättegångsbiträdesnämnden, ska tillsynsnämnden eller rättegångsbiträdesnämnden avbryta behandlingen av tillsynsärendet och invänta avgörandet i brottmålet. Om ett rättegångsbiträde med tillstånd i samband med ett brottmål döms till straff genom en lagakraftvunnen dom eller om han eller hon redan tidigare har dömts till straff genom en lagakraftvunnen dom, kan han eller hon inte längre i samband med ett tillsynsärende påföras påföljdsavgift som en disciplinär påföljd för samma förseelse. Däremot kan rättegångsbiträdet med tillstånd

även i nämnda fall i samband med tillsynsärendet t.ex. tilldelas en varning eller så kan det bestämmas att hans eller hennes tillstånd ska återkallas.

Momentet motsvarar i sak det föreslagna 7 § 5 mom. i lagen om advokater.

Paragrafens 6 mom. gör det möjligt att låta bli att bestämma en disciplinär påföljd i sådana situationer då rättegångsbiträdet genom sitt förfarande endast i ringa mån bryter mot de skyldigheter som avses i 8 § och förfarandet i förhållande till dess skadlighet också bedömt som en helhet ska anses ringa. Den i momentet angivna möjligheten att låta bli att bestämma en disciplinär påföljd motsvarar det föreslagna 7 § 6 mom. i lagen om advokater.

Enligt 7 mom. kan tillsynsnämnden och rättegångsbiträdesnämnden, om tillståndet för ett rättegångsbiträde med tillstånd har återkallats efter det att tillsynsärendet har inletts, fortsätta behandlingen av ärendet och uttala sig om huruvida rättegångsbiträdet med tillstånd under den tid tillståndet varit i kraft har förfarit klandervärt och vilken påföljd rättegångsbiträdet på grund av detta skulle ha ådragit sig. Bestämmelsen behövs för att ett rättegångsbiträde med tillstånd inte ska kunna förhindra behandlingen av ett tillsynsärende genom att begära att tillståndet återkallas. Bestämmelsen i momentet om att fortsätta behandlingen av ett tillsynsärende som inletts lämpar sig också för situationer där tillståndet för ett rättegångsbiträde, efter det att ett tillsynsärende har inletts, har upphört att gälla med stöd av 21 § på grund av att han eller hon antagits som medlem i advokatföreningen.

Om rättegångsbiträdesnämnden kommer fram till att tillståndet för ett rättegångsbiträde med tillstånd borde ha återkallats, leder beslutet till en sådan tre års väntetid som avses i 2 § 5 mom.

Momentet motsvarar i sak det föreslagna 7 § 8 mom. i lagen om advokater, enligt vilket tillsynsnämnden, om advokaten har upphört att vara medlem i advokatföreningen efter det att tillsynsärendet har blivit anhängigt, kan fortsätta behandlingen av ärendet och uttala sig om huruvida advokaten under sin tid som medlem har förfarit klandervärt och vil-

ken påföljd advokaten på grund av detta skulle ha ådragit sig.

Enligt 25 § i den föreslagna lagen ska ett rättegångsbiträde med tillstånd, vars tillstånd har återkallats, ha rätt att söka ändring i rättegångsbiträdesnämndens beslut. Ändringsökandet ska i princip ha en uppskjutande effekt på återkallandet. Enligt paragrafens 8 mom. kan rättegångsbiträdesnämnden dock bestämma att ett beslut om återkallande av ett tillstånd ska iakttas trots ändringssökande. Tillståndet återkallas då omedelbart. Momentet motsvarar det föreslagna 7 § 9 mom. i lagen om advokater, enligt vilket tillsynsnämnden kan bestämma att ett beslut om uteslutning ur advokatföreningen eller om avförande ur EU-registret ska iakttas trots ändringssökande.

14 §. Inledande av tillsynsärenden. I paragrafen föreskrivs om inledande av tillsynsärenden som gäller rättegångsbiträden med tillstånd.

Enligt 1 mom. inleds ett tillsynsärende när tillsynsnämnden i fråga om ett rättegångsbiträde med tillstånd tar emot ett skriftligt klagomål eller en anmälan som justitiekanslern gjort med stöd av 10 § eller en anmälan som en domstol har gjort med stöd av 15 kap. 10 a § i rättegångsbalken. I momentet uppräknas för det första de tre sätt på vilka ett tillsynsärende som gäller ett rättegångsbiträde med tillstånd kan inledas. Av momentet framgår också att ett tillsynsärende som gäller ett rättegångsbiträde med tillstånd alltid inleds i tillsynsnämnden. I sak motsvarar momentet första meningen i det föreslagna 7 c § 1 mom. i lagen om advokater (lagförslag 2).

I 2 mom. föreskrivs om tröskeln för att ett sådant klagomål som avses i 1 mom. ska inledas. I sak motsvarar momentet gällande 7 c § 2 mom. i lagen om advokater.

Enligt 3 mom. kan ett klagomål som avses i 1 mom. dock lämnas utan prövning, om det har gått längre tid än fem år från de handlingar som klagomålet gäller. Momentet motsvarar i sak gällande 7 c § 3 mom. i lagen om advokater.

15 §. Behandling av tillsynsärenden i tillsynsnämnden. I paragrafen föreskrivs om behandling av tillsynsärenden som gäller rättegångsbiträden med tillstånd i tillsynsnämnden.

Enligt 1 mom. behandlas tillsynsärenden antingen i tillsynsnämndens plenum eller i dess sektioner. Enligt momentet behandlas för de första de ärenden i plenum som tillsynsnämndens ordförande har bestämt att ska behandlas där samt de tillsynsärenden som tillsynsnämndens sektioner har överfört till plenum. I sak motsvarar detta bestämmelsen i andra meningen i gällande 7 d § 1 mom. i lagen om advokater.

Utöver detta fattas beslut om att göra en framställning till rättegångsbiträdesnämnden om återkallande av tillstånd eller påförande av påföljdsavgift alltid i tillsynsnämndens plenum. Denna bestämmelse i momentet är jämförbar med den reglering som gäller advokater. Enligt den tredje meningen i gällande 7 d § 1 mom. i lagen om advokater avgörs ärenden som gäller uteslutning ur advokatföreningen eller påförande av påföljdsavgift alltid i tillsynsnämndens plenum.

I 2 och 3 mom. föreskrivs om förfarandet när ett tillsynsärende behandlas i tillsynsnämnden. I sak motsvarar momenten gällande 7 d § 2 och 3 mom. i lagen om advokater.

De bestämmelser om förfarandet som ingår i dessa moment ska i princip gälla alla tillsynsärenden oberoende av om de behandlas i tillsynsnämndens plenum eller i en sektion. Enligt den andra meningen i 2 mom. kan en framställning till rättegångsbiträdesnämnden om återkallande av tillstånd eller påförande av påföljdsavgift dock göras endast om tillsynsnämnden har ordnat muntlig förhandling i ärendet.

16 §. Behandling av tillsynsnämndens framställning i rättegångsbiträdesnämnden. I paragrafen föreskrivs om behandlingen av ärenden som gäller tillsynen över rättegångsbiträden med tillstånd och som enligt 12 § ska avgöras i rättegångsbiträdesnämnden.

Av 1 mom. framgår för det första att rättegångsbiträdesnämndens tillsyn ska begränsa sig till behandling och avgörande av tillsynsnämndens framställningar om återkallande av tillstånd och påförande av påföljdsavgift. Ett ärende som gäller tillsynen över ett rättegångsbiträde med tillstånd tas alltid upp till behandling i rättegångsbiträdesnämnden på basis av en framställning av tillsynsnämnden om återkallande av tillstånd eller påförande av påföljdsavgift.

Enligt momentet ska tillsynsnämndens framställning göras skriftligen och innehålla uppgifter om ärendeslaget och datum för framställningen, parternas namn och en eventuell klagandes namn, de yrkanden som framställts och de bemötanden som avgivits i saken med motivering, den påföljd som tillsynsnämnden föreslår och motivering till den samt namnet på dem som i tillsynsnämnden deltagit i uppgörandet av framställningen och deras ställning samt uppgift om huruvida omröstning har ägt rum. Om omröstning om framställningen har ägt rum ska också de avvikande meningarna fogas till framställningen.

I 2 mom. tas det in bestämmelser om förfarandet vid behandlingen av en sådan framställning som avses i 1 mom. Behandlingen av framställningen i rättegångsbiträdesnämnden är ett förvaltningsförfarande. För tydlighets skull konstateras dock i momentet att framställningen ska behandlas i ett skriftligt förfarande och att det i förfarandet ska iakttas den princip om hörande av dem som har del i saken som även iakttas vid rättegång. I enlighet med detta föreskrivs i momentet att rättegångsbiträdesnämnden vid behandlingen av framställningen ska ge det rättegångsbiträde med tillstånd som framställningen gäller och klaganden tillfälle att bli hörda med anledning av framställningen. I momentet konstateras dessutom att rättegångsbiträdesnämnden vid behov kan ordna muntlig förhandling i ärendet.

Enligt 3 mom. kan rättegångsbiträdesnämnden i stället för det av tillsynsnämnden föreslagna återkallandet av tillstånd eller påförandet av påföljdsavgift också ge ett rättegångsbiträde med tillstånd en varning enligt vad som föreskrivs i 13 § eller återförvisa tillsynsärendet till tillsynsnämnden för behandling.

Av momentet framgår för det första att rättegångsbiträdesnämnden inte är bunden till den disciplinära påföljd som tillsynsnämnden föreslagit, utan att den med vissa begränsningar kan bestämma också en lindrigare disciplinär påföljd. I stället för den föreslagna påföljden att återkalla tillståndet kan rättegångsbiträdesnämnden påföra en påföljdsavgift eller ge en varning, och i stället för den föreslagna påföljden att påföra en påföljds-

avgift kan nämnden ge en varning. Däremot kan rättegångsbiträdesnämnden inte bestämma en lindrigare disciplinär påföljd än varning. Rättegångsbiträdesnämnden kan inte heller bestämma en strängare påföljd än vad som föreslagits. Om tillsynsnämnden har föreslagit att rättegångsbiträdet med tillstånd ska åläggas att betala en påföljdsavgift kan rättegångsbiträdesnämnden således inte bestämma att rättegångsbitrådets tillstånd ska återkallas.

Rättegångsbiträdesnämnden ska i sin prövning i och för sig inte heller vara bunden till de fakta som nämns i tillsynsnämndens framställning och bedömningen av dem, utan rättegångsbiträdesnämnden kan med stöd av 2 mom. vid behov t.ex. ordna muntlig förhandling för mottagande av personbevisning. Avsikten är dock att de ärenden som förs till rättegångsbiträdesnämnden för avgörande ska beredas så väl och grundligt redan i tillsynsnämnden att t.ex. all utredning som inverkar på ärendet är känd redan när ärendet behandlas i tillsynsnämnden och när framställningen görs upp. För det fall att det i rättegångsbiträdesnämnden skulle komma fram en ny utredning som inverkar på ärendet, föreslås det dock bestämmelser om att rättegångsbiträdesnämnden ska ha möjlighet att vid behov återförvisa ärendet till tillsynsnämnden för behandling. Också i det fall att rättegångsbiträdesnämnden kommer fram till att rättegångsbiträdet med tillstånd, i stället för de föreslagna påföljderna att återkalla tillståndet eller påföra en påföljdsavgift, inte kan tilldelas ens en varning, ska rättegångsbiträdesnämnden återförvisa ärendet till tillsynsnämnden, som ska fortsätta behandlingen av ärendet.

Bestämmelser om sökande av ändring i rättegångsbiträdesnämndens beslut i ett tillsynsärende finns i 25 §. Med stöd av 29 § 1 mom. får närmare bestämmelser om behandlingen av tillsynsärenden i rättegångsbiträdesnämnden utfärdas genom förordning av statsrådet.

17 §. Avgörandet i ett tillsynsärende. Paragrafen innehåller en hänvisningsbestämmelse som gäller avgörandet i ett tillsynsärende som avser ett rättegångsbiträde med tillstånd. Enligt bestämmelsen på ett beslut som tillsynsnämnden och rättegångsbiträdesnämnden fattat i ett tillsynsärende tillämpas i till-

lämpliga delar vad som i 7 g § i lagen om advokater föreskrivs om avgörandet i ett tillsynsärende. På basis av hänvisningsbestämmelsen ska således 7 g § i lagen om advokater tillämpas på såväl tillsynsnämndens som rättegångsbiträdesnämndens beslut i tillsynsärenden.

18 §. Offentlig dagbok och offentligt referat. I 1 mom. föreskrivs om den offentliga dagbok som ska föras över tillsynsärenden som gäller rättegångsbiträden med tillstånd. Enligt det ska tillsynsnämnden föra offentlig dagbok över tillsynsärenden. Tillsynsnämnden ska således vara skyldig att föra en offentlig dagbok över tillsynsärenden som gäller rättegångsbiträden med tillstånd också till den del det är rättegångsbiträdesnämnden som svarar för behandlingen och avgörandet av tillsynsärendet. På så sätt finns uppgifterna om tillsynsärenden som gäller rättegångsbiträden med tillstånd att tillgå på en enda plats.

För att tillsynsnämnden ska kunna föra offentlig dagbok också över de tillsynsärenden som rättegångsbiträdesnämnden behandlar och avgör, ska rättegångsbiträdesnämnden sända de uppgifter som behövs till tillsynsnämnden. I 28 § 5 mom. föreslås därför bestämmelser om att rättegångsbiträdesnämnden ska sända en kopia till tillsynsnämnden av ett beslut i ett tillsynsärende som gäller ett rättegångsbiträde med tillstånd och dessutom till tillsynsnämnden ge in också de övriga uppgifter som avses i det föreslagna 7 h § 1 mom. i lagen om advokater (lagförslag 2) och som ska antecknas i den offentliga dagboken.

I övrigt innehåller momentet i princip en hänvisningsbestämmelse, enligt vilken det på dagboken i tillämpliga delar tillämpas vad som i 7 h § i lagen om advokater, sådan den lyder ändrad i denna proposition, föreskrivs om offentlig dagbok och förande av sådan i ett tillsynsärende. Exempelvis de tidsfrister som anges i 7 h § 2 mom. i lagen om advokater ska också för tillsynsärenden som gäller rättegångsbiträden med tillstånd beräknas från det avgörandet gavs, oberoende av om tillsynsärendet har behandlats och avgjorts av tillsynsnämnden eller rättegångsbiträdesnämnden. I momentet ska det dock ingå en kompletterande bestämmelse om att en upp-

gift om återkallande av tillstånd avförs ur den offentliga dagboken tio år efter rättegångsbiträdesnämndens beslut. Detta är i överensstämmelse med 7 h § 2 mom. i lagen om advokater, där det sägs att uppgifter om utslutning av en advokat kvarstår motsvarande tid.

I 2 mom. föreskrivs om det referat som ska utarbetas över ett beslut i ett tillsynsärende som gäller ett rättegångsbiträde med tillstånd. Enligt det ska tillsynsnämnden och rättegångsbiträdesnämnden utarbeta ett offentligt referat över sitt beslut i ett tillsynsärende. Att utarbeta referatet är således en uppgift för den nämnd som har avgjort tillsynsärendet. I övrigt innehåller momentet en hänvisningsbestämmelse, enligt vilken det på referatet i tillämpliga delar tillämpas vad som i den föreslagna 7 i § i lagen om advokater föreskrivs om offentligt referat över ett avgörande i ett tillsynsärende. På basis av det föreslagna 7 i § 2 mom. i nämnda lag ska tillsynsnämnden hålla också de offentliga referat som rättegångsbiträdesnämnden utarbetat tillgängliga för allmänheten. För att tillsynsnämnden ska kunna hålla de referat som gäller rättegångsbiträdesnämndens beslut tillgängliga för allmänheten ska rättegångsbiträdesnämnden ge in kopior av referaten till tillsynsnämnden. I 28 § 5 mom. föreslås därför bestämmelser om att rättegångsbiträdesnämnden ska sända en kopia till tillsynsnämnden av det referat som rättegångsbiträdesnämnden utarbetat i ett tillsynsärende som gäller ett rättegångsbiträde med tillstånd.

19 §. Andra bestämmelser som ska tillämpas på behandlingen av ett tillsynsärende. I 1 mom. föreslås att det tydligt föreskrivs att till den del något annat inte föreskrivs i den föreslagna lagen eller någon annan lag tillämpas på behandlingen av tillsynsärenden som gäller rättegångsbiträden med tillstånd i tillsynsnämnden, tillsynsenheten och rättegångsbiträdesnämnden vad som föreskrivs i förvaltningslagen, språklagen och samiska språklagen.

Paragrafens 2 mom. innehåller bestämmelser om offentligheten för tillsynsnämndens, tillsynsenhetens och rättegångsbiträdesnämndens handlingar och verksamhet i tillsynsärenden som gäller rättegångsbiträden med tillstånd. På offentligheten för tillsyns-

nämndens, tillsynsenhetens och rättegångsbiträdesnämndens handlingar och verksamhet i tillsynsärenden tillämpas vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), om inte något annat följer av tystnadsplikten för ett rättegångsbiträde med tillstånd. En hänvisning till tystnadsplikten för ett rättegångsbiträde behövs därför att ett rättegångsbiträde är skyldigt att bemöta klagomål som gäller honom eller henne öppet och ärligt och är skyldigt att då också ta upp omständigheter som omfattas av tystnadsplikten. I momentet föreslås dessutom en bestämmelse om att en handling som gäller ett tillsynsärende inte blir offentlig förrän tillsynsnämndens eller rättegångsbiträdesnämndens beslut har meddelats eller när det finns tillgängligt för den som har del i saken. I sak motsvarar momentet det föreslagna 7 j § 3 mom. i lagen om advokater (lagförslag 2).

20 §. Återkallande av tillstånd på någon annan grund än som disciplinär påföljd. I paragrafen föreskrivs om återkallande av tillstånd i andra situationer än då det är fråga om en disciplinär påföljd.

I 1 mom. föreskrivs om de situationer då tillstånd ska återkallas på någon annan grund än som disciplinär påföljd. Även i dessa situationer är det rättegångsbiträdesnämnden som fattar beslutet, och som också beviljar tillstånd.

Ett tillstånd ska för det första återkallas, om ett rättegångsbiträde med tillstånd själv begär att det återkallas (punkt 1). Ett rättegångsbiträde med tillstånd kan på så sätt självt bryta tillståndets giltighet, t.ex. då han eller hon går i pension eller annars avslutar sin verksamhet. Begäran om återkallande av tillståndet ska vara skriftlig.

Rättegångsbiträdesnämnden ska återkalla ett tillstånd också om ett rättegångsbiträde med tillstånd inte längre uppfyller förutsättningarna för beviljande av tillstånd (punkt 2). Ett rättegångsbiträde med tillstånd måste fortlöpande uppfylla de behörighetskrav som anges i 2 §. I annat fall ska tillståndet återkallas. Det kan vara fråga om att de förutsättningar som avses i 2 § 1 mom. 3 eller 4 mom. inte längre existerar. Om ett rättegångsbiträde t.ex. försätts i konkurs eller

hans eller hennes handlingsbehörighet begränsas, ska tillståndet återkallas.

Rättegångsbiträdesnämnden kan också självantaga upp frågan om återkallande av ett beviljat tillstånd på nämnda grund. Rättegångsbiträdesnämnden ska dock inte utöva samma aktiva tillsyn över rättegångsbiträden med tillstånd som advokatföreningens styrelse över advokaterna. Uppgifter om misstänkta fall av förlorade behörighetsförutsättningar kan komma till rättegångsbiträdesnämnden från olika håll.

Också försummelse att betala de avgifter som ett rättegångsbiträde med tillstånd ska betala kan leda till att tillståndet återkallas (punkt 3). Rättegångsbiträdesnämnden ska återkalla ett tillstånd om rättegångsbiträdet med tillstånd inte har betalt den ansökningsavgift eller tillsynsavgift som avses i 24 §. Det samma gäller också underlåtelse att betala den påföljdsavgift som avses i 13 §. Tillståndet kan återkallas först när rättegångsbiträdet med tillstånd har fått en anmärkning om den uteblivna betalningen och han eller hon har haft skälig tid att betala den. Tillståndet kan inte återkallas om försummelsen ska anses som ringa.

Paragrafens 2 mom. innehåller procedurbestämmelser om återkallande av tillstånd. Rättegångsbiträdesnämnden ska ge ett rättegångsbiträde med tillstånd tillfälle att bli hört innan tillståndet återkallas. Skyldigheten gäller dock inte en situation då personen själv begär att tillståndet återkallas.

Behandlingen i rättegångsbiträdesnämnden av ett ärende som gäller återkallande av tillstånd är ett förvaltningsförfarande. Detta framgår också av den klargörande bestämmelse som tas in i den föreslagna 22 §, där det sägs att till den del något annat inte föreskrivs i lag tillämpas på behandlingen av ett annat ärende än ett tillsynsärende enligt 14 § i rättegångsbiträdesnämnden vad som föreskrivs i förvaltningslagen, språklagen, samiska språklagen och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Bestämmelser om sökande av ändring i rättegångsbiträdesnämndens beslut i ett ärende om återkallande av tillstånd ska ingå i 25 §. Med stöd av 29 § 1 mom. får närmare bestämmelser om behandlingen i rättegångsbiträdesnämnden av de ärenden som avses i

denna paragraf utfärdas genom förordning av statsrådet.

21 §. När tillstånd upphör att gälla. I paragrafen föreskrivs att tillståndet för ett rättegångsbiträde med tillstånd upphör att gälla i det fall att han eller hon senare antas som medlem i advokatföreningen. Eftersom tillsynen över rättegångsbiträden med tillstånd och över advokater trots de gemensamma dragen ändå har ordnats i system som är fristående från varandra, är det inte ändamålsenligt att en person omfattas av vartdera tillsynssystemet.

Ett tillstånd upphör att gälla direkt med stöd av lagen. Det krävs således inte ett separat beslut om att det upphört att gälla.

I syfte att säkerställa informationsgången föreslås en bestämmelse i 28 § 2 mom. där det sägs att advokatföreningens styrelse ska sända ett meddelande till rättegångsbiträdesnämnden om att ett rättegångsbiträde med tillstånd har antagits som medlem i advokatföreningen. Efter att rättegångsbiträdesnämnden fått meddelandet ska den i enlighet med 23 § 2 mom. avföra uppgifterna om rättegångsbiträdet med tillstånd ur registret över rättegångsbiträden.

22 §. Bestämmelser som ska tillämpas på behandlingen av andra ärenden än tillsynsärenden i rättegångsbiträdesnämnden. I paragrafen föreslås en klargörande bestämmelse om att till den del något annat inte föreskrivs i den föreslagna lagen eller i någon annan lag tillämpas på behandlingen av ett annat ärende än ett tillsynsärende enligt 14 § i rättegångsbiträdesnämnden vad som föreskrivs i förvaltningslagen, språklagen, samiska språklagen och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

I bestämmelsen avsedda andra ärenden än sådana tillsynsärenden som avses i 14 § är närmast ärenden om ansökan om tillstånd som avses 6 §, ärenden om återkallande av tillstånd som avses i 20 § samt ärenden om påförande av ansöknings- och tillsynsavgifter som avses i 24 §.

23 §. Register över rättegångsbiträden. I synnerhet med tanke på domstolarna och de klienter som behöver rättegångsombuds- och rättegångsbiträdestjänster är det viktigt att alla på ett enkelt sätt har tillgång till uppgifter om vem som har ett giltigt tillstånd att

vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde. Det föreslås därför att det förs ett offentligt register över rättegångsbiträden med tillstånd, kallat register över rättegångsbiträden, om vilket föreskrivs i denna paragraf.

Enligt 1 mom. antecknas namnen på rättegångsbiträden med tillstånd i ett offentligt register som förs av rättegångsbiträdesnämnden. Också datum då tillståndet beviljats antecknas i registret. Detta datum gör det möjligt att särskilja rättegångsbiträden med samma namn, t.ex. då man söker närmare uppgifter om ett rättegångsbiträde hos rättegångsbiträdesnämnden. Uppgifter om tillsynsärenden som gäller rättegångsbiträden med tillstånd fås ur den offentliga dagbok som avses i 18 § 1 mom. och som förs av tillsynsnämnden och ur det offentliga referat över beslut som avses i 18 § 2 mom. och som hålls tillgängligt av tillsynsnämnden.

I 2 mom. föreskrivs om hur uppgifter om ett rättegångsbiträde med tillstånd avförs ur registret. Enligt det ska rättegångsbiträdesnämnden avföra uppgifterna om ett rättegångsbiträde med tillstånd ur registret sedan hans eller hennes tillstånd har återkallats genom ett lagakraftvunnet beslut eller har upphört att gälla med stöd av 21 §.

Uppgifterna avförs ur registret över rättegångsbiträden på basis av ett beslut om återkallande av tillstånd först efter det att beslutet om återkallande har vunnit laga kraft. Även om rättegångsbiträdesnämnden med stöd av 13 § 8 mom. bestämmer att ett beslut om återkallande av ett tillstånd ska iakttas trots ändringssökande, sker avförandet av uppgifterna ur registret över rättegångsbiträden således inte ännu då, utan först när det beslut som gäller återkallande av tillståndet har vunnit laga kraft.

Så som konstaterats ovan föreskrivs i 28 § 2 mom. att advokatföreningens styrelse ska sända ett meddelande till rättegångsbiträdesnämnden om att ett rättegångsbiträde med tillstånd har antagits som medlem i advokatföreningen. Efter att rättegångsbiträdesnämnden fått meddelandet ska den avföra uppgifterna om rättegångsbiträdet med tillstånd ur registret över rättegångsbiträden.

Med stöd av 3 mom. får närmare bestämmelser om registret över rättegångsbiträden

och förandet av registret utfärdas genom förordning av statsrådet.

24 §. Avgifter. I paragrafen föreskrivs om avgifter som ett rättegångsbiträde med tillstånd ska betala.

Paragrafens 1 mom. gäller en ansökningsavgift av engångsnatur som ska tas ut för behandlingen av en ansökan som avses i 6 §. Enligt momentet tas ansökningsavgiften ut av rättegångsbiträdesnämnden. I övrigt tas det i momentet in en hänvisningsbestämmelse, enligt vilken det på ansökningsavgiften tillämpas vad som föreskrivs i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992). Ansökningsavgiften är en sådan avgift för offentlighetsrättsliga prestationer som avses i 6 § i lagen om grunderna för avgifter till staten. Med stöd av 8 § i den lagen föreskrivs om ansökningsavgiftens storlek genom förordning av justitieministeriet.

Paragrafens 2 mom. gäller en årlig tillsynsavgift, med vilken tillsynen över rättegångsbiträden med tillstånd finansieras. Enligt momentet ska ett rättegångsbiträde med tillstånd förutom ansökningsavgift också betala en tillsynsavgift. Tillsynsavgiften ska betalas för det år under vilket rättegångsbiträdet beviljas tillstånd enligt lagen, samt dessutom för varje kalenderår som inleds med ett gällande tillstånd.

Av de skäl som anges nedan i avsnitt 4 i detaljmotiveringen ska tillsynsavgiften betraktas som skatt i konstitutionellt hänseende. Av den anledningen ska det i detta moment också föreskrivas om tillsynsavgiftens storlek och grunderna för hur beloppet ändras.

Enligt momentet ska tillsynsavgiften uppgå till 350 euro. Justitieministeriet ska årligen justera storleken på tillsynsavgiften så att den motsvarar stegringen i levnadskostnadsindex. Justeringen görs med två euros noggrannhet.

I momentet föreskrivs också om att tillsynsavgiften tas ut av rättegångsbiträdesnämnden, som årligen betalar 2/3 av de influtna tillsynsavgifterna till advokatföreningen. Med denna summa täcks kostnaderna för tillsynsnämndens och tillsynsenhetens verksamhet.

25 §. Ändringssökande. Vid beviljande och återkallande av det tillstånd som avses i den föreslagna lagen är det fråga om en persons rätt att bedriva näring. Ett beslut om bevil-

jande och återkallande av tillstånd gäller således personens rättigheter och skyldigheter, och det måste finnas en möjlighet att söka ändring i beslutet hos domstol. Också i ett tillsynsärende som gäller ett rättegångsbiträde med tillstånd — också när det inte är fråga om återkallande av tillstånd — är det fråga om ett ärende där det fattas beslut om en persons rättigheter och skyldigheter och då det måste finnas en möjlighet att söka ändring i avgörandet hos domstol. Rätten att söka ändring i tillsynsärenden ska finnas oberoende av om tillsynsärendet har avgjorts i rättegångsbiträdesnämnden eller tillsynsnämnden samt oberoende av om ärendet i tillsynsnämnden avgjorts i plenum eller i en sektion. Ärenden som gäller ändringssökande enligt lagen om advokater behandlas för närvarande i Helsingfors hovrätt. I syfte att trygga en enhetlig rättspraxis föreslås att också ärenden som gäller ändringssökande enligt denna paragraf koncentreras till Helsingfors hovrätt. I 26 § i den föreslagna lagen föreskrivs om sökande av ändring i ett beslut som gäller påförande av en ansökningsavgift enligt 24 § 1 mom. eller en tillsynsavgift enligt 24 § 2 mom.

I 1 mom. föreskrivs om rätten att söka ändring i andra ärenden som gäller rättegångsbiträden med tillstånd än tillsynsärenden. Den vars ansökan om ett i lagen avsett tillstånd har avslagits eller vars tillstånd har återkallats av de skäl som nämns i 20 § 1 mom., har enligt momentet rätt att söka ändring i rättegångsbiträdesnämndens beslut hos Helsingfors hovrätt. Dessutom har också justitiekanslern, i syfte att tillgodose allmänintresset, rätt att hos Helsingfors hovrätt söka ändring i rättegångsbiträdesnämndens beslut enligt 20 § om återkallande av tillstånd, i fråga om både bifall och avslag. Ändring i Helsingfors hovrätts avgörande kan vidare sökas genom besvär hos högsta domstolen, om den beviljar besvärstillstånd (30 kap. 2 § i rättegångsbalken).

I 2 mom. föreskrivs om rätten att söka ändring i tillsynsärenden som gäller rättegångsbiträden med tillstånd. Rätt att hos Helsingfors hovrätt söka ändring i tillsynsnämndens och rättegångsbiträdesnämndens beslut i ett tillsynsärende har enligt momentet för det första det rättegångsbiträde med tillstånd som

berörs av tillsynsärendet. Dessutom har också justitiekanslern, i syfte att tillgodose allmänintresset, rätt att hos Helsingfors hovrätt söka ändring i tillsynsnämndens och rättegångsbiträdesnämndens beslut i ett tillsynsärende. Ändring i Helsingfors hovrätts avgörande kan vidare sökas genom besvär hos högsta domstolen, om den beviljar besvärstillstånd (30 kap. 2 § i rättegångsbalken).

Så som konstaterats ovan ger 13 § 6 mom. en möjlighet att under vissa förutsättningar låta bli att bestämma en disciplinär påföljd. Även ett rättegångsbiträde med tillstånd kan i en del sådana fall ha behov att söka ändring i ett beslut i ett tillsynsärende. Oberoende av att disciplinär påföljd inte har bestämts, kan ett rättegångsbiträde med tillstånd i en del fall ha intresse av att överklaga beslutet. Det föreslås därför att rätten för ett rättegångsbiträde med tillstånd att söka ändring inte begränsas endast till de situationer där det bestämts en disciplinär påföljd för rättegångsbiträdet.

Den rätt att söka ändring som avses i momentet ska också gälla situationer då tillsynsnämnden eller rättegångsbiträdesnämnden med stöd av 13 § 7 mom. har fortsatt behandlingen av ärendet och uttalat sig om huruvida rättegångsbiträdet med tillstånd under den tid ett tillstånd enligt denna lag har varit i kraft har förfarit klandervärt och vilken påföljd rättegångsbiträdet på grund av detta skulle ha ådragit sig.

Syftet vid behandlingen av ett tillsynsärende är att få klarhet i om rättegångsbiträdet med tillstånd i den situation som avses i klagomålet har handlat i enlighet med de yrkesetiska normer som är förpliktande för honom eller henne. Vid behandlingen är det inte möjligt att undersöka skadestands- eller andra yrkanden som klaganden har gentemot rättegångsbiträdet med tillstånd, såsom straffanspråk. Andra anspråk än sådana som ansluter sig till yrkesetiska klander ska avgöras vid allmän domstol. Av denna anledning är klaganden inte part när tillsynsnämnden och rättegångsbiträdesnämnden behandlar ett tillsynsärende som gäller ett rättegångsbiträde med tillstånd. Eftersom klaganden dock i allmänhet sitter inne med sådana uppgifter som är av betydelse för avgörandet av ärendet, ska klaganden på det sätt som föreskrivs

i 15 och 16 § ges tillfälle att bli hörd i samband med behandlingen av ärendet.

Eftersom klaganden inte är part vid behandlingen av ett tillsynsärende och tillsynsnämndens eller rättegångsbiträdesnämndens beslut inte gäller hans eller hennes rättigheter eller skyldigheter, har klaganden inte rätt att söka ändring i tillsynsnämndens eller rättegångsbiträdesnämndens beslut i ett tillsynsärende. Klaganden ska dock ges tillfälle att bli hörd i ett ärende som gäller ändringssökande på det sätt som föreskrivs nedan i 4 mom. Dessutom ska klaganden ha möjlighet att anföra klagomål över tillsynsnämndens eller rättegångsbiträdesnämndens beslut hos justitiekanslern och be denne söka ändring i beslutet.

I momentet föreskrivs också att ändring i ett beslut av tillsynsnämnden om att göra en framställning till rättegångsbiträdesnämnden för återkallande av tillstånd eller påförande av påföljdsavgift inte får sökas separat. Ändring får sökas först i det beslut som rättegångsbiträdesnämnden har fattat med anledning av tillsynsnämndens framställning.

I 3 mom. föreskrivs om förfarandet vid sökande av ändring. I sak motsvarar bestämmelserna det föreslagna 10 § 3 mom. i lagen om advokater (lagförslag 2). Enligt momentet är tiden för sökande av ändring 30 dagar från den dag då beslutet delgavs. Besvärsskriften riktas till Helsingfors hovrätt och ska inom den föreskrivna tiden ges in till den nämnd vars beslut överklagas. En besvärsskrift som hänför sig till tillsynsnämndens beslut ska således ges in till tillsynsnämnden och en besvärsskrift som hänför sig till rättegångsbiträdesnämndens beslut till rättegångsbiträdesnämnden.

I momentet föreskrivs vidare att tillsynsnämnden och rättegångsbiträdesnämnden utan dröjsmål ska sända besvärsskriften med bilagor och en kopia av det överklagade beslutet till hovrätten.

Enligt 4 mom. ska hovrätten vid behandling av ett besvärärende ge justitiekanslern, det rättegångsbiträde med tillstånd som tillsynsärendet gäller och klaganden tillfälle att bli hörda med anledning av besvären. De ska också ha rätt att vid behov lägga fram bevisning och andra utredningar.

26 §. Sökande av ändring i ett avgiftsbeslut. I paragrafen föreskrivs om sökande av ändring i ett beslut om en ansökningsavgift enligt 24 § 1 mom. eller i ett beslut om en tillsynsavgift enligt 24 § 2 mom.

Enligt paragrafen får omprövning i ett beslut av rättegångsbiträdesnämnden som gäller ansökningsavgift eller tillsynsavgift begäras hos nämnden på det sätt som föreskrivs i 7 a kap. i förvaltningslagen. Ändring i ett beslut av rättegångsbiträdesnämnden med anledning av begäran om omprövning får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen.

27 §. Verkställighet av avgifter. I paragrafen föreskrivs om verkställighet av den ansökningsavgift som avses i 24 § 1 mom., den tillsynsavgift som avses i 24 § 2 mom. och den påföljdsavgift enligt 13 § som påförs som disciplinär påföljd. Enligt den är ansökningsavgifter, tillsynsavgifter och påföljdsavgifter direkt utsökbara. Bestämmelser om indrivning av dem finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007). En förutsättning för att driva in en påföljdsavgift är dock att det beslut som gäller påförande av påföljdsavgiften har vunnit laga kraft.

28 §. Meddelanden. Paragrafen innehåller bestämmelser om de meddelanden som behövs för att säkerställa informationsgången mellan tillsynsnämnden, rättegångsbiträdesnämnden och domstolarna.

Enligt 1 mom. ska tillsynsnämnden sända ett meddelande till rättegångsbiträdesnämnden om ett beslut genom vilket en person som disciplinär påföljd har uteslutits ur advokatföreningen eller avförts ur det EU-register som avses i 5 b § 1 mom. i lagen om advokater. Tillsynsnämnden ska samtidigt meddela om beslutet har vunnit laga kraft.

Detta behövs eftersom det i 2 § 4 mom. sägs att en person som i form av en disciplinär påföljd har uteslutits ur advokatföreningen eller avförts ur det EU-register som avses i 5 b § 1 mom. i lagen om advokater, inte kan beviljas tillstånd enligt lagen att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde förrän tre år efter uteslutningen ur advokatföreningen eller avförandet ur EU-registret.

På basis av momentet ska tillsynsnämnden sända ett meddelande till rättegångsbiträdesnämnden också om ett beslut av Helsingfors hovrätt eller högsta domstolen med anledning av eventuella besvär avseende uteslutning ur advokatföreningen eller avförande ur EU-registret. Tillsynsnämnden ska dessutom sända ett meddelande till rättegångsbiträdesnämnden också om ett beslut genom vilket ett beslut som avser uteslutning eller avförande hävs med anledning av besvär. Tillsynsnämndens förfarande kan basera sig på att hovrätten och högsta domstolen även utan någon uttrycklig bestämmelse sänder sitt beslut till tillsynsnämnden i de ärenden som avses i momentet.

Enligt 2 mom. ska advokatföreningens styrelse sända ett meddelande till rättegångsbiträdesnämnden om att ett rättegångsbiträde med tillstånd har antagits som medlem i advokatföreningen.

Om ett rättegångsbiträde med tillstånd senare antas som medlem i advokatföreningen, upphör hans eller hennes tillstånd att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde att gälla på basis av 21 §. Efter att rättegångsbiträdesnämnden har fått meddelandet ska den i enlighet med 23 § 2 mom. avföra uppgifterna om rättegångsbiträdet med tillstånd ur registret över rättegångsbiträden.

På basis av momentet ska advokatföreningen styrelse sända ett meddelande till rättegångsbiträdesnämnden också om ett beslut av Helsingfors hovrätt eller högsta domstolen med anledning av eventuella besvär om antagande av ett rättegångsbiträde med tillstånd som medlem i advokatföreningen. Ett sådant förfarande från advokatföreningens styrelses sida kan basera sig på att hovrätten och högsta domstolen även utan någon uttrycklig bestämmelse sänder sitt beslut till advokatföreningens styrelse i sådana ärenden i vilka det söks ändring i advokatföreningens styrelses beslut i ärenden som gäller antagande som medlem i advokatföreningen.

I sådana ärenden på vilka bestämmelserna om rättegångsombud och rättegångsbiträden i 15 kap. i rättegångsbalken tillämpas, får man i framtiden i allmänhet endast anlita advokater, offentliga rättsbiträden eller rättegångsbiträden med tillstånd som rättegångsombud

och rättegångsbiträden (15 kap. 2 § i lagförslag 4). Det är därför viktigt att de domstolar som behandlar dessa ärenden snabbt får information om ett beslut genom vilket tillståndet för ett rättegångsbiträde med tillstånd har återkallats, samt om beslutet har vunnit laga kraft eller om det eventuellt har bestämts att beslutet ska iakttas trots ändringsökande. Av den anledningen ska 3 mom. innehålla bestämmelser om att rättegångsbiträdesnämnden till de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, arbetsdomstolen och marknadsdomstolen ska sända ett meddelande om ett beslut genom vilket tillståndet för ett rättegångsbiträde med tillstånd har återkallats och samtidigt meddela om beslutet har vunnit laga kraft. Meddelandet kan sändas t.ex. per e-post.

På basis av momentet ska rättegångsbiträdesnämnden till nämnda domstolar också sända ett meddelande om ett beslut av Helsingfors hovrätt eller högsta domstolen med anledning av eventuella besvär avseende återkallande av tillstånd. Rättegångsbiträdesnämnden ska dessutom till nämnda domstolar sända ett meddelande också om ett beslut genom vilket ett beslut om återkallande av tillstånd hävs med anledning av besvär. Rättegångsbiträdesnämndens förfarande kan basera sig på att hovrätten och högsta domstolen även utan någon uttrycklig bestämmelse sänder sitt beslut till rättegångsbiträdesnämnden i de ärenden som avses i momentet.

I syfte att tillgodose allmänintresset ska justitiekanslern ha rätt att i de fall som anges i 25 § överklaga tillsynsnämndens och rättegångsbiträdesnämndens beslut. I 4 mom. föreslås därför en bestämmelse enligt vilken tillsynsnämnden och rättegångsbiträdesnämnden ska sända en kopia till justitiekanslern av ett beslut som nämnden fattat i ett sådant tillsynsärende som avses i 14 §. Dessutom ska rättegångsbiträdesnämnden sända en kopia till justitiekanslern av nämndens beslut enligt 20 § om återkallande av tillstånd.

Enligt 5 mom. ska rättegångsbiträdesnämnden sända en kopia till tillsynsnämnden av ett beslut i ett tillsynsärende enligt 14 § och av det offentliga referat som utarbetats över beslutet samt dessutom ge in också de övriga uppgifter som avses i det föreslagna 7 h § 1 mom. i lagen om advokater (lagförslag 2)

och som ska antecknas i den offentliga dagboken.

Tillsynsnämnden ska med stöd av 18 § 1 mom. föra en offentlig dagbok över tillsynsärenden som gäller rättegångsbiträden med tillstånd också till den del det är rättegångsbiträdesnämnden som svarar för behandlingen och avgörandet av tillsynsärendet. För att tillsynsnämnden ska kunna föra offentlig dagbok också över de tillsynsärenden som rättegångsbiträdesnämnden behandlar och avgör, ska rättegångsbiträdesnämnden sända de uppgifter som behövs till tillsynsnämnden. Dessutom ska tillsynsnämnden med stöd av 18 § 2 mom. hålla också de offentliga referat som rättegångsbiträdesnämnden utarbetat över tillsynsärenden som den avgjort tillgängliga för allmänheten.

På basis av momentet ska rättegångsbiträdesnämnden sända en kopia till tillsynsnämnden också av ett beslut av Helsingfors hovrätt eller högsta domstolen med anledning av eventuella besvär i ett tillsynsärende som gäller ett rättegångsbiträde med tillstånd. Rättegångsbiträdesnämndens förfarande kan basera sig på att hovrätten och högsta domstolen även utan någon uttrycklig bestämmelse sänder sitt beslut till rättegångsbiträdesnämnden i ett tillsynsärende i vilket det söks ändring i rättegångsbiträdesnämndens beslut. På motsvarande sätt sänder hovrätten och högsta domstolen även utan någon uttrycklig bestämmelse sitt beslut till tillsynsnämnden i ett ärende i vilket det söks ändring i tillsynsnämndens beslut.

Enligt 6 mom. får närmare bestämmelser om de meddelanden som avses i paragrafen utfärdas genom förordning av statsrådet.

29 §. Närmare bestämmelser. Enligt 1 mom. får närmare bestämmelser om rättegångsbiträdesnämnden och behandlingen av ärenden i nämnden utfärdas genom förordning av statsrådet. Närmare bestämmelser om hur arbetet vid rättegångsbiträdesnämnden ska ordnas kan utfärdas i en arbetsordning som fastställs av nämndens ordförande.

Enligt 2 mom. får närmare bestämmelser om verkställigheten av lagen utfärdas genom förordning av statsrådet.

30 §. Ikraftträdande. Paragrafens 1 mom. innehåller en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

Det nya tillståndssystemet ska starta i takt med att lagen träder i kraft. Det är således inte möjligt att utse ett rättegångsbiträde med tillstånd till rättegångsbiträdesnämnden genast från det lagen träder i kraft. I 2 *mom.* föreslås därför bestämmelser om övergångsperioden. När rättegångsbiträdesnämnden tillsätts för första gången ska det inte finnas något rättegångsbiträde med tillstånd och ersättare för honom eller henne i nämnden. Å andra sidan ska rättegångsbiträdesnämnden första gången tillsättas för en kortare tid än den mandattid som anges i 4 § 1 *mom.*, dvs. bara för två år.

Också med tanke på de personer som i fortsättningen kommer att behöva ett sådant tillstånd som avses i den föreslagna lagen, och i syfte att jämna ut rättegångsbiträdesnämndens arbetsmängd då tillståndssystemet införs, behövs det bestämmelser också om vissa andra arrangemang under övergångsperioden.

I 3 *mom.* föreslås en bestämmelse om arrangemangen under övergångsperioden enligt vilken en person som är behörig som rättegångsombud och rättegångsbiträde enligt de bestämmelser som gällde vid den föreslagna lagens ikraftträdande är behörig att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde i ett års tid efter den föreslagna lagens ikraftträdande. Den som är behörig som rättegångsombud och rättegångsbiträde enligt de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande bibehåller således automatiskt sin behörighet att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde i ett års tid efter lagens ikraftträdande.

Som komplettering till det som sagts ovan föreslås det en bestämmelse i 4 *mom.* enligt vilken en person som är behörig som rättegångsombud och rättegångsbiträde enligt de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande och som ansöker om ett tillstånd enligt den föreslagna lagen tre månader innan den föreskrivna tid som nämns i 3 *mom.* har löpt ut och vars ansökan inte har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut inom ett år från lagens ikraftträdande är behörig att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde fram till dess att hans eller hennes ansökan har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Så som konstaterats ovan föreskrivs i den föreslagna lagen om tillstånd att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde samt om skyldigheterna för och tillsynen över rättegångsbiträden med tillstånd. Bestämmelser om i vilka ärenden ett sådant tillstånd som avses i lagen behövs ska därmed ingå i processlagarna i fråga. För tydlighets skull föreslås i denna lag dock också en bestämmelse om ärenden som är anhängiga vid domstol när lagen träder i kraft. Enligt 5 *mom.* tillämpas trots bestämmelserna i 3 och 4 § på ett ärende som är anhängigt vid domstol vid den föreslagna lagens ikraftträdande de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Ombud och biträden som enligt de tidigare bestämmelserna är behöriga att vara verksamma som rättegångsombud och rättegångsbiträden i ärenden som är anhängiga vid domstol vid lagens ikraftträdande kan således slutföra dessa ärenden tills de har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Enligt 6 *mom.* får åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter vidtas innan lagen träder i kraft, såsom att tillsätta rättegångsbiträdesnämnden.

1.2 Lagen om advokater

3 §. Behörighetsvillkoren för advokater i 1 *mom.* föreslås bli ändrade så att det inte längre fordras medborgarskap i Finland eller i någon annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet för att godkännas som advokat. Behörighetsvillkoren motsvarar efter strykningen behörighetsvillkoren i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd, där inget medborgarskapskrav förekommer (2 § i lagförslag 1).

Om den juridiska utbildning som hör till behörighetsvillkoren för advokat föreskrivs i punkt 2 i momentet. Den 1 januari 2011 införs på det juridiska området en ny examen, dvs. magisterexamen i internationell och komparativ rätt, vid sidan av nuvarande juris magisterexamen. Eftersom en magister i internationell och komparativ rätt inte nödvändigtvis har samma slags kunskaper om det nationella rättssystemet som en juris magister, ska avlagd magisterexamen i internationell och komparativ rätt utbildningsmässigt

inte vara nog för ett uppdrag som advokat. Behörighetsvillkoren för advokater preciseras i detta avseende på motsvarande sätt.

Som punkt 4 i momentet föreslås att avläggande av advokatexamen tas med som ett behörighetsvillkor för advokater. Kravet på avlagd advokatexamen är inte nytt. Bestämmelser om detta finns redan för närvarande i 5 § 3 mom. i justitieministeriets beslut om fastställelse av stadgar för allmänna advokatföreningen. Kravet behöver tas in i lagen om advokater, eftersom en person kan uppfylla det behörighetsvillkor som ingår i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd när det gäller att vara tillräckligt insatt i ett uppdrag som rättegångsombud och rättegångsbiträde genom att avlägga advokatexamen (2 § 2 mom. 1 punkten i lagförslag 1). Till följd av att en ny 4 punkt tas in blir nuvarande 4 punkt i momentet 5 punkt.

Det föreslås att 2 mom. ändras i fråga om de nuvarande bestämmelserna om sökandens skyldighet att visa tillräckliga kunskaper om finsk lagstiftning och advokatverksamhet i Finland. Enligt gällande moment ska sökanden i ett prov som ordnas av advokatföreningen och om vilket närmare föreskrivs i justitieministeriets beslut om fastställelse av stadgar för allmänna advokatföreningen visa att han har tillräckliga kunskaper om finsk lagstiftning och advokatverksamhet i Finland. Det föreslås att det i framtiden föreskrivs om kravet att visa nämnda kunskaper genom en direkt hänvisning till den föreslagna 1 mom. 4 punkten, som gäller avläggande av advokatexamen. Ändringen hänför sig till förslaget ovan om att ta in kravet på avlagd advokatexamen i de behörighetsvillkor för advokater som nämns i lagen. I sak överensstämmer momentet med det nuvarande.

I det nya 5 mom. som föreslås i paragrafen föreskrivs att den advokatexamen som avses i den föreslagna 1 mom. 4 punkten ska fastställas av justitieministeriet. I sak innebär detta ingen ändring jämfört med nuläget. Tillägget hänför sig till förslaget om att ta med det krav på avlagd advokatexamen som finns i justitieministeriets beslut om fastställelse av stadgar för allmänna advokatföreningen i de behörighetsvillkor för advokater som nämns i lagen.

Paragrafen föreslås få ytterligare ett nytt 6 mom., där det föreskrivs om möjligheten att i enskilda fall befria sökanden från att avlägga advokatexamen. Enligt momentet kan advokatföreningens styrelse befria sökanden från att avlägga advokatexamen, om sökanden redan tidigare har avlagt examen eller annars visat att han eller hon har de kunskaper som förutsätts där. Möjligheten att befria sökanden från att avlägga advokatexamen är inte ny. Bestämmelser om detta finns för närvarande i 5 § 3 mom. i justitieministeriets beslut om fastställelse av stadgar för allmänna advokatföreningen.

6 a §. I lagen tas det in en ny 6 a §, där det föreskrivs om den tillsynsnämnd som finns i samband med advokatföreningen och den nya tillsynsenhet som ska inrättas samt om deras ställning och uppgifter.

I paragrafens 1 mom. sägs för det första att tillsynsnämnden och tillsynsenheten sköter de uppgifter i fråga om tillsynen över advokaters verksamhet som anges i lagen. I bestämmelsen konstateras uttryckligen att tillsynsnämnden och tillsynsenheten har en oberoende ställning.

Utöver detta konstateras det i momentet att tillsynsnämnden och tillsynsenheten också sköter de uppgifter som gäller tillsynen över den verksamhet som bedrivs av offentliga rättsbiträden och sådana rättegångsbiträden med tillstånd som avses i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1) enligt vad som föreskrivs i lagen om statliga rättshjälpsbyråer och i nämnda lag om rättegångsbiträden med tillstånd.

Paragrafens 2 mom. motsvarar gällande 7 § 1 mom. Enligt det är tillsynsnämndens uppgift att handlägga och avgöra sådana tillsynsärenden som avses i 7 c § samt att ge rekommendationer i sådana arvodestvister mellan en advokat och dennes klient som avses i 7 e §.

Paragrafens 3 mom. innehåller för det första en bestämmelse om tillsynsenhetens uppgifter. Där sägs det att tillsynsenheten bereder de tillsynsärenden och arvodestvister enligt 2 mom. som behandlas i tillsynsnämnden. Närmare bestämmelser om beredningen av tillsynsärenden och arvodestvister finns i lagens 7 c—7 e §.

I momentet föreskrivs också om hur tillsynsenheten är organiserad. Enligt momentet ska tillsynsenhetens verksamhet ledas av en jurist som svarar för tillsynen. Den jurist som svarar för tillsynen ska ha avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt. Dessutom ska juristen vara väl förtrogen med advokatverksamhet.

I 4 mom. föreskrivs om tillsynsenhetens övriga personal. Enligt momentet finns det i tillsynsenheten utöver den jurist som svarar för tillsynen ett behövligt antal personer som är sekreterare i tillsynsnämnden. Sekreterarna ska ha avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt. I tillsynsenheten kan det utöver sekreterarna i tillsynsnämnden finnas annan personal.

I syfte att garantera att tillsynsenhetens personal är oberoende och opartisk föreslås det i 5 mom. en bestämmelse om att en tjänsteman som hör till tillsynsenheten inte får delta i skötseln av advokatföreningens andra ärenden än sådana som avses i 1 mom., om detta kan äventyra en oberoende och opartisk skötsel av tillsynsenhetens uppgifter.

7 §. I paragrafens gällande 1 mom. föreskrivs om tillsynsnämndens uppgifter och i 2—7 mom. om bestämmande av en disciplinär påföljd. Det föreslås att paragrafen ändras så att bestämmelsen om tillsynsnämndens uppgifter i nuvarande 1 mom. blir 6 a § 2 mom. i lagförslaget och att paragrafen i framtiden endast ska innehålla bestämmelser om bestämmande av en disciplinär påföljd. I sak kvarstår bestämmelserna om bestämmande av en disciplinär påföljd i regel oförändrade.

I 1 mom. i den föreslagna paragrafen föreskrivs om systemet för disciplinära påföljder vid brott mot de skyldigheter en advokat har enligt 5 § 1 mom. Momentet motsvarar gällande 7 § 2 mom.

Paragrafens 2 och 3 mom. motsvarar i sak gällande 7 § 3 och 4 mom.

I 4 mom. i den föreslagna paragrafen föreskrivs närmare om disciplinär påföljdsavgift. I momentet föreslås en uttrycklig bestämmelse om att påföljdsavgiften är avsedd att täcka kostnaderna för tillsynsnämndens och till-

synsenhetens verksamhet. I övrigt motsvarar momentet gällande 7 § 5 mom.

I 5 mom. föreslås en bestämmelse om förbud att väcka åtal och döma ut straff två gånger för samma sak. Enligt bestämmelsen påförs påföljdsavgift inte, om ett ärende som gäller samma förseelse är föremål för förundersökning eller åtalsprövning eller vid en domstol behandlas som brottmål eller om advokaten genom en lagakraftvunnen dom har dömts till straff för förseelsen. I det fall att ett ärende som gäller samma förseelse samtidigt behandlas både som brottmål och som ett tillsynsärende i tillsynsnämnden, ska tillsynsnämnden avbryta behandlingen av tillsynsärendet och invänta avgörandet i brottmålet. Om en advokat i samband med ett brottmål döms till straff genom en lagakraftvunnen dom eller om han eller hon redan tidigare har dömts till straff genom en lagakraftvunnen dom, kan han eller hon inte längre i samband med ett tillsynsärende påföras påföljdsavgift som en disciplinär påföljd för samma förseelse. Däremot kan advokaten även i nämnda fall i samband med tillsynsärendet t.ex. tilldelas varning eller så kan det bestämmas att han eller hon utesluts ur advokatföreningen.

Den föreslagna paragrafens 6 mom. gör det möjligt att låta bli att bestämma en disciplinär påföljd i sådana situationer då advokaten genom sitt förfarande endast i ringa mån bryter mot advokatens skyldigheter och förfarandet i förhållande till dess skadlighet också bedömt som en helhet ska anses ringa.

Enligt gällande 7 § ska tillsynsnämnden alltid bestämma en disciplinär påföljd för advokaten, om tillsynsnämnden till följd av omständigheter som framkommit vid behandlingen av ett tillsynsärende konstaterar att en advokat har handlat i strid med 5 § 1 mom. Det har i tillsynsverksamheten i praktiken kommit fram att obligatoriskt bestämmande av en påföljd för ett sådant förfarande i strid med god advokatsed som avses i gällande 7 § 4 mom. ibland har lett till ett slutresultat som upplevs som oskäligt. Dessa observationer har ofta gällt mindre underlåtelser från advokatens sida att utan dröjsmål besvara förfrågningar som han eller hon mottagit i advokatverksamheten eller ett oegentänkt språkbruk mot klientens motpart.

För att tillsynsnämnden inte alltid ska vara skyldig att bestämma en disciplinär påföljd, föreslås i momentet en bestämmelse motsvarande möjligheten att avstå från att döma ut ett straff, dvs. en bestämmelse om att en disciplinär påföljd inte behöver bestämmas. Bestämmelsen ska endast gälla sådana situationer som avses i det föreslagna 3 mom., då en advokat på annat sätt handlar i strid med god advokatsed än genom att handla ohederligt eller uppsåtligen kränka någon annans rätt. Möjligheten att låta bli att bestämma en påföljd kan utnyttjas också om advokaten begår en gärning som kan minska aktningen för advokatkåren.

En förutsättning för att påföljd inte ska behöva bestämmas är att advokatens förfarande endast i ringa mån bryter mot advokatens skyldigheter och förfarandet dessutom i förhållande till dess skadlighet också bedömt som en helhet ska anses ringa.

Den föreslagna paragrafens 7 mom. motsvarar i sak gällande 7 § 7 mom.

Det föreslås att gällande 46 § 3 mom. i justitieministeriets beslut om fastställelse av stadgar för allmänna advokatföreningen tas in som paragrafens 8 mom. I momentet sägs att om advokaten upphört att vara medlem i advokatföreningen efter det att tillsynsärendet har blivit anhängigt, kan tillsynsnämnden fortsätta behandlingen av ärendet och uttala sig om huruvida advokaten under sin tid som medlem har förfarit klandervärt och vilken påföljd advokaten på grund av detta skulle ha ådragit sig. En advokat kan således inte genom att själv utträda ur advokatföreningen förhindra att ett tillsynsärende behandlas. Om tillsynsnämnden kommer fram till att advokaten borde ha uteslutits ur advokatföreningen, leder beslutet till en sådan väntetid på tre år som avses i 8 § 1 mom.

Den föreslagna paragrafens 9 mom. motsvarar i sak gällande 7 § 6 mom. För tydlighets skull föreslås dock att momentet preciseras så att där inte bara nämns beslut som avser uteslutning ur advokatföreningen utan också uttryckligen beslut som avser avförande ur EU-registret.

7 a §. I 1 mom. föreskrivs om tillsynsnämndens sammansättning. Momentet föreslås bli ändrat så att den utvidgning som nämns ovan i avsnitt 3.2.6 i den allmänna

motiveringen beaktas genom att antalet sektioner utökas från tre till fyra. När en sektion består av tre medlemmar och av deras suppleanter innebär ökningen av antalet sektioner med en att antalet medlemmar och suppleanter i nämnden ökar med tre. Dessutom föreslås dock att också ordföranden i framtiden ska ha en personlig suppleant. För närvarande är antalet suppleanter i nämnden en färre än de ordinarie medlemmarna eftersom nämndens ordförande saknar personlig suppleant.

Det som sagts ovan innebär att antalet medlemmar i tillsynsnämnden ökar med tre medlemmar från nio till tolv och antalet suppleanter med fyra suppleanter från åtta till tolv.

I momentet föreslås också en bestämmelse om att den nya personliga suppleanten för ordföranden i tillsynsnämnden ska vara advokat och att två medlemmar och deras suppleanter av de tre övriga nya medlemmarna och suppleanterna ska vara sådana rättegångsbiträden med tillstånd som avses i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1) samt att en medlem och dennes suppleant ska vara advokat.

De föreslagna ändringarna innebär att tillsynsnämndens ordförande och hans eller hennes suppleant samt sex andra medlemmar och deras suppleanter ska vara advokater, tre medlemmar och deras suppleanter ska vara personer som inte hör till advokatkåren men som har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt och är förtrogna med advokatverksamhet och dessutom med domaruppgifter eller med utbildning och forskning i juridik vid universitet, medan två medlemmar och deras suppleanter ska vara rättegångsbiträden med tillstånd som inte hör till advokatkåren.

I 2 mom. föreskrivs om förfarandet för val och utnämning av medlemmarna i tillsynsnämnden. Det föreslagna förfarandet motsvarar gällande reglering, dock så att det inte behövs ett tillstyrkande utlåtande av advokatföreningen om behörigheten för uppdraget som medlem i tillsynsnämnden när det gäller rättegångsbiträden med tillstånd som inte hör till advokatkåren. Detta undantag kan motiveras med att rättegångsbiträden med till-

stånd är jämförbara med advokater vad gäller arbetsuppgifter och verksamhet. Justitieministeriet ska dock be om advokatföreningen utlåtande också om deras behörighet för uppdraget som medlem i tillsynsnämnden.

I momentet föreslås dessutom en bestämmelse enligt vilken tillsynsnämnden varje år väljer tre vice ordförande inom sig. Val av vice ordförande är också enligt gällande 7 b § 1 mom. en sak för tillsynsnämnden. På motsvarande sätt som sektionerna ökar i antal ökar också antalet vice ordförande från två till tre.

Det föreslås att paragrafens gällande 3 mom. som sådant flyttas till 7 k § 1 mom. i lagförslaget.

Det föreslås att gällande 41 § 3 mom. i justitieministeriets beslut om fastställelse av stadgar för allmänna advokatföreningen tas in i momentet. Det sägs där att den som har varit medlem av tillsynsnämnden sex år i följd kan omväljas eller utnämnas till samma uppdrag först för den mandattid som börjar tre år efter det att hans eller hennes föregående mandattid har löpt ut. Den som har varit medlem av nämnden sex år i följd kan dock väljas till ordförande för nämnden. Posten som ordförande för tillsynsnämnden kan innehas högst sex år i följd.

I momentet föreslås en bestämmelse också om förfarandet vid avsked för en medlem av tillsynsnämnden. Medlemmarna av tillsynsnämnden och suppleanterna beviljas avsked av det organ som har valt eller utnämnt honom eller henne och som med iakttagande av det föreskrivna förfarandet väljer eller utnämner efterträdare för personen för återstoden av mandattiden.

7 b §. I 1 mom. föreskrivs om antalet sektioner i tillsynsnämnden och om deras sammansättning. Så som redan konstaterats ovan ökas antalet sektioner i tillsynsnämnden från tre till fyra. Sektionernas sammansättning fastställs av tillsynsnämnden så att varje sektion på tre medlemmar har högst två advokatmedlemmar och högst två medlemmar som inte hör till advokatkåren.

I praktiken leder den föreslagna regleringen till att tre sektioner har en sammansättning med två advokatmedlemmar och en medlem som inte hör till advokatkåren medan den fjärde sektionen har en sammansättning med

en advokatmedlem och två medlemmar som inte hör till advokatkåren.

Ordförande i sektionerna är, på samma sätt som för närvarande, tillsynsnämndens ordförande och vice ordförande. Vid behandlingen av en arvodestvist i en sektion är ordföranden dock en i föreslagna 7 a § 1 mom. avsedd medlem som inte är advokat eller rättegångsbiträde med tillstånd, dvs. en medlem som inte hör till advokatkåren och som är förtrogen med advokatverksamhet och dessutom med domaruppgifter eller med utbildning och forskning i juridik vid universitet.

På grund av det ökade antalet medlemmar i tillsynsnämnden föreslås i 2 mom. en bestämmelse om att tillsynsnämndens plenum är beslutfört när ordförande eller en vice ordförande och minst åtta andra medlemmar är närvarande. Detta krav leder till att det för beslutförhet fordras att minst två medlemmar som inte hör till advokatkåren är närvarande.

7 c §. I syfte att understryka tillsynsnämndens oberoende ställning föreslås att 1 mom. ändras så att den skyldighet för advokatföreningen som grundar sig på gällande lag och som handlar om att fungera som det organ till vilket klagomål och anmälningar som gäller sådana tillsynsärenden som avses i första meningen i momentet ska sändas, överförs från föreningen till tillsynsnämnden. I framtiden blir dessa tillsynsärenden anhängiga när tillsynsnämnden i fråga om en advokat tar emot ett skriftligt klagomål eller en anmälan från justitiekanslern eller en anmälan som en domstol har gjort med stöd av 15 kap. 10 a § i rättegångsbalken.

7 e §. I syfte att understryka tillsynsnämndens oberoende ställning föreslås att det i 1 mom. i fråga om arvodestvister görs motsvarande ändring som i det föreslagna 7 c § 1 mom. gällande tillsynsärenden. Den skyldighet för advokatföreningen som grundar sig på gällande lag och som handlar om att fungera som det organ till vilket ansökningar som gäller arvodestvister ska sändas, överförs från föreningen till tillsynsnämnden. I framtiden blir arvodestvister anhängiga när tillsynsnämnden tar emot en sådan ansökan som avses i momentet.

7 h §. I syfte att understryka tillsynsnämndens oberoende ställning föreslås att 1 mom. ändras så att den skyldighet för advokatföre-

ningen som grundar sig på gällande lag och som handlar om att föra offentlig dagbok över tillsynsärenden och arvodestvister, överförs från föreningen till tillsynsnämnden.

7 i §. Så som konstaterats ovan föreslås att tillsynsnämndens oberoende ställning framhävs genom att det inrättas en ny tillsynsenhet för beredningen av de tillsynsärenden och arvodestvister som ska behandlas i tillsynsnämnden. Av denna anledning föreslås att paragrafens *1 mom.*, som gäller innehållet i det offentliga referatet över nämndens avgöranden, ändras så att det i momentet klart anges att det även i framtiden är tillsynsnämnden som är skyldig att utarbeta referatet. I övrigt har momentet samma innehåll som för närvarande.

Av de skäl som nämnts i *1 mom.* föreslås att det i *2 mom.* i fråga om att hålla det offentliga referatet tillgängligt för allmänheten görs motsvarande ändring som i det föreslagna 7 h § 1 mom. om förande av en offentlig dagbok. Den skyldighet för advokatföreningen som grundar sig på gällande lag och som handlar om att hålla det offentliga referatet tillgängligt för allmänheten överförs från föreningen till tillsynsnämnden.

7 j §. I paragrafen föreskrivs för närvarande om offentligheten för handlingar som gäller tillsynsärenden och arvodestvister. I paragrafen föreslås samlade bestämmelser om de övriga bestämmelser som ska tillämpas på behandlingen av tillsynsärenden och arvodestvister. Det föreslås att det i fortsättningen föreskrivs om offentligheten för tillsynsnämndens och tillsynsenhetens handlingar och verksamhet i paragrafens *3 mom.*

Det föreslås att det i *1 mom.* tas in en bestämmelse om jäv för den som behandlar ett tillsynsärende eller en arvodestvist. Samma bestämmelse ingår för närvarande i 42 § i justitieministeriets beslut om fastställelse av stadgar för allmänna advokatföreningen. Enligt den gäller i fråga om den som deltar i behandlingen av ett tillsynsärende eller en arvodestvist vad som föreskrivs eller bestäms om jäv för advokater och domare.

Eftersom bestämmelserna om jäv i reglerna om god advokatsed gäller tillsynsnämndens advokatmedlemmar också när de är verkamma i tillsynsnämnden, är det motiverat att man tillämpar både bestämmelserna om jäv

för domare och bestämmelserna om jäv för advokater i fråga om jäv också för de övriga medlemmarna i tillsynsnämnden.

I *2 mom.* föreslås en klagörande bestämmelse om att till den del något annat inte föreskrivs i den föreslagna lagen eller i någon annan lag tillämpas på behandlingen av ett tillsynsärende och en arvodestvist i tillsynsnämnden och tillsynsenheten vad som föreskrivs i förvaltningslagen, språklagen och samiska språklagen.

I *3 mom.* tas det in bestämmelser om offentligheten för tillsynsnämndens och tillsynsenhetens handlingar och verksamhet i tillsynsärenden och arvodestvister. På offentligheten för tillsynsnämndens och tillsynsenhetens handlingar och verksamhet i tillsynsärenden och arvodestvister tillämpas vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet, om något annat inte följer av tystnadsplikten för advokater. En hänvisning till tystnadsplikten för advokater behövs därför att en advokat är skyldig att bemöta klagomål som gäller honom eller henne öppet och ärligt och är skyldig att då också ta upp omständigheter som omfattas av tystnadsplikten för advokater. I momentet föreslås dessutom en likadan bestämmelse som i gällande 7 j § 2 mom. om att en handling som gäller ett tillsynsärende eller en arvodestvist inte blir offentlig förrän tillsynsnämnden har gett sitt beslut eller avgörandet finns tillgängligt för den som har del i saken.

7 k §. Det föreslås att en ny 7 k § tas in i lagen. Det föreskrivs där om ansvaret för medlemmarna i tillsynsnämnden och för tjänstemännen vid tillsynsenheten.

Det föreslås att gällande 7 a § 3 mom. som sådant tas in som paragrafens *1 mom.* Enligt det ska tillsynsnämndens medlemmar handla under domaransvar, och de får inte obehörigen röja i lag sekretessbelagda uppgifter som de har fått kännedom om vid behandlingen av ett tillsynsärende eller en arvodestvist.

I *2 mom.* föreskrivs om ansvaret för en tjänsteman vid tillsynsenheten. I momentet föreskrivs för det första att bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar ska tillämpas på en tjänsteman vid tillsynsenheten när han eller hon deltar i skötseln av uppgifter som hänför sig till ärenden som avses i 6 a § 1 mom. Momentet innehåller också en klar-

görande hänvisningsbestämmelse om att bestämmelser om skadeståndsansvar för en tjänsteman vid tillsynsenheten när han eller hon sköter nämnda uppgifter finns i skadeståndslagen (412/1974).

8 §. I paragrafen tas det in ett nytt 2 mom. Där föreskrivs att en likadan väntetid på tre år som anges i paragrafens 1 mom. också ska gälla dem vars tillstånd att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde i enlighet med den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1) har återkallats som en disciplinär påföljd. Den väntetid på tre år som anges i momentet ska också gälla situationer då rättegångsbiträdesnämnden med stöd av 13 § 7 mom. i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd har konstaterat att rättegångsbiträdet för sitt förfarande skulle ha ådragit sig återkallande av tillståndet.

9 §. Det föreslås att 1 mom. ändras så att förlust av finskt medborgarskap eller medborgarskap i någon annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet inte längre ska utgöra grund för att förlora medlemskapet i advokatföreningen. Ändringen ansluter sig till den föreslagna 3 §, där det föreslås att finskt medborgarskap eller medborgarskap i någon annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet ska strykas som en förutsättning för att antas som medlem i advokatföreningen. I övrigt har momentet samma innehåll som för närvarande.

10 §. I paragrafen föreskrivs om sökande av ändring i beslut av advokatföreningens styrelse och tillsynsnämnd.

Paragrafens 1 mom. föreslås bli ändrat i fråga om regleringen av ändringssökande i tillsynsärenden. Enligt gällande paragraf har den för vilken det har bestämts en disciplinär påföljd rätt att söka ändring i tillsynsnämndens beslut. Det föreslås att denna rätt att söka ändring utvidgas så, att det i framtiden är en advokat som berörs av ett tillsynsärende som har rätt att söka ändring i ett beslut av tillsynsnämnden. Så som konstaterats ovan kan tillsynsnämnden enligt det föreslagna 7 § 6 mom. under vissa förutsättningar i framtiden låta bli att bestämma en disciplinär påföljd. Också en advokat kan i vissa sådana fall ha behov av att söka ändring i ett beslut i

ett tillsynsärende. Trots att någon disciplinär påföljd inte har bestämts kan advokaten i vissa fall ha intresse av att söka ändring.

Avsikten är inte att med den föreslagna ändringen annars ändra förutsättningarna för att ta besvär till prövning. För att besvär i nämnda fall ska tas till prövning också i framtiden krävs således bl.a. att de processrättsliga förutsättningarna för prövning, såsom klagandens intresse att söka ändring, uppfylls.

Så som konstaterats ovan föreslås att gällande 46 § 3 mom. i justitieministeriets beslut om fastställelse av stadgar för allmänna advokatföreningen tas in som 7 § 8 mom. Där sägs det att om advokaten har upphört att vara medlem i advokatföreningen efter det att tillsynsärendet har blivit anhängigt, kan tillsynsnämnden fortsätta behandlingen av ärendet och uttala sig om huruvida advokaten under sin tid som medlem har förfarit klandervärt och vilken påföljd advokaten på grund av detta skulle ha ådragit sig. Den rätt att söka ändring som avses i momentet ska också gälla nämnda situationer.

Det föreslås att 3 mom. ändras så att besvärsskriften i framtiden ges in till tillsynsnämnden i stället för till advokatföreningens byrå.

13 b §. Det föreslås att en ny 13 b § tas in i lagen. Enligt den kan närmare bestämmelser om hur arbetet i tillsynsnämnden och tillsynsenheten ska ordnas utfärdas i en arbetsordning som fastställs av tillsynsnämnden.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser. Lagen innehåller en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

Lagen ska också tillämpas på tillsynsärenden och arvodestvister som är anhängiga vid lagens ikraftträdande. Som en allmän princip i fråga om påföljder iakttas normalt principen om lindrigare lag. Enligt den tillämpas på en gärning eller en försummelse den lag som leder till en lindrigare påföljd för personen i fråga. I detta sammanhang ändras inte lagens bestämmelser om disciplinära påföljder i sak, med undantag av de föreslagna 7 § 5 och 6 mom. Enligt det föreslagna 7 § 5 mom. påförs påföljdsavgift inte, om ett ärende som gäller samma förseelse är föremål för förundersökning eller åtalsprövning eller vid en domstol behandlas som brottmål eller om ad-

vokaten genom en lagakraftvunnen dom har dömts till straff för förseelsen. Enligt det föreslagna 7 § 6 mom. är det under vissa förutsättningar möjligt att låta bli att bestämma en disciplinär påföljd. Dessa båda bestämmelser kan anses överensstämja med principen om lindrigare lag, dvs. leda till en lindrigare påföljd för personen i fråga.

Medlemskapet i advokatföreningens tillsynsnämnd är tidsmässigt utformat så att en tredjedel av tillsynsnämndens medlemmar är i tur att avgå varje år. Detta har varit ett sätt att säkerställa att tillsynsnämndens medlemmar består av personer som har erfarenhet av tillsynsnämndens avgörandepraxis. Systemet har ansetts fungera väl och garantera sakkunskap. Det föreslås därför att mandattiden för de nuvarande medlemmarna i tillsynsnämnden fortgår till slutet av den mandattid för vilken de har utnämnts eller valts.

Det nya tillståndssystemet för rättegångsbiträden med tillstånd startar i takt med att den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd träder i kraft (30 § i lagförslag 1). Det är således inte möjligt att utse de rättegångsbiträden med tillstånd som avses i fjärde meningen i det föreslagna 7 a § 1 mom. till tillsynsnämnden genast från det lagen träder i kraft. Det föreslås därför att det på nämnda medlemmar och deras suppleanter när de utses för första gången tillämpas de behörighetsvillkor som gäller de övriga medlemmar i tillsynsnämnden som inte hör till advokatkåren. För den ena medlemmen och dennes suppleant är mandattiden ett år och för den andra medlemmen och dennes suppleant är mandattiden två år. Efter det ersätts de med rättegångsbiträden med tillstånd.

Det föreslagna 7 a § 3 mom. om längden på medlemskapet i tillsynsnämnden finns för närvarande i advokatföreningens stadgar. Den föreslagna maximitiden för medlemskap, sex år, och de specialbestämmelser som gäller tillsynsnämndens ordförande har tillämpats på tillsynsnämndens medlemmar på basis av advokatföreningens stadgar. Av denna anledning, och för att tillämpandet av bestämmelsen ska fortgå utan avbrott, föreslås att maximitiden på sex år ska beräknas så att också medlemskap i tillsynsnämnden före lagens ikraftträdande beaktas.

Som arrangemang för övergångsperioden föreskrivs vidare att den som är jurist med ansvar för tillsynen och de som är sekreterare i tillsynsnämndens sektioner vid lagens ikraftträdande med stöd av lagen överförs till tillsynsenheten för att sköta uppdraget som jurist med ansvar för tillsynen och uppdraget som sekreterare i tillsynsnämnden. Den personal som överförs bibehåller de rättigheter och skyldigheter som vid tidpunkten för överföringen hänförs till deras anställningsförhållande och sin lön i euro.

1.3 Lagen om statliga rättshjälpsbyråer

6 §. På basis av paragrafens 2 mom. står de offentliga rättsbiträdena under advokatföreningens tillsyn så som bestäms i 6, 7 och 7 a—7 d § i lagen om advokater. I fråga om de offentliga rättsbiträdenas rätt att anförda besvär över ett avgörande i ett tillsynsärende samt i fråga om behandlingen av besvären gäller vad som föreskrivs i 10 § i den lagen.

Eftersom de nämnda bestämmelserna i lagen om advokater föreslås blir ändrade och nya bestämmelser tas in i lagen, föreslås att hänvisningarna till lagen om advokater i denna paragraf ändras så att de motsvarar de ändringar som görs i den lagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser. Lagen innehåller en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

Lagen ska också tillämpas på tillsynsärenden som är anhängiga vid lagens ikraftträdande. Som en allmän princip i fråga om påföljder iakttas normalt principen om lindrigare lag. Enligt den tillämpas på en gärning eller en försummelse den lag som leder till en lindrigare påföljd för personen i fråga. Genom denna proposition ändras inte i sak bestämmelserna om disciplinära påföljder i lagen om advokater som är föremål för hänvisningsbestämmelserna, med undantag av de föreslagna 7 § 5 och 6 mom. i lagen om advokater (lagförslag 2). Enligt det föreslagna 7 § 5 mom. i lagen om advokater påförs påföljdsavgift inte, om ett ärende som gäller samma förseelse är föremål för förundersökning eller åtalsprövning eller vid en domstol behandlas som brottmål eller om advokaten genom en lagakraftvunnen dom har dömts till

straff för förseelsen. Enligt det föreslagna 7 § 6 mom. i lagen om advokater är det under vissa förutsättningar möjligt att låta bli att bestämma en disciplinär påföljd. Bägge dessa föreslagna bestämmelser i lagen om advokater kan anses överensstämja med principen om lindrigare lag, dvs. leda till en lindrigare påföljd för personen i fråga.

1.4 Rättegångsbalken

15 kap. Om rättegångsombud

1 §. I paragrafen föreskrivs om en parts rätt att anlita rättegångsombud eller rättegångsbiträde. Av paragrafen framgår samtidigt att en part inte är skyldig att anlita ombud eller biträde, utan han eller hon får själv driva sin sak.

Av de skäl som nämnts i avsnitt 3.2.7 i den allmänna motiveringen föreslås att det tas in ett nytt 4 mom. i paragrafen, där det föreskrivs om en parts skyldighet att anlita rättegångsombud eller rättegångsbiträde vid extraordinärt ändringssökande i högsta domstolen.

Enligt momentet ska en sökande i högsta domstolen anlita rättegångsombud eller rättegångsbiträde i ärenden enligt 31 kap. som gäller klagan på grund av domvilla eller återbrytande av dom. Bestämmelsen ska inte gälla återställande av försutten fatalitetid eller andra extraordinära rättsmedel, utan en ansökan som gäller dem ska sökanden kunna uppgöra själv också i framtiden. Bestämmelsen ska inte heller gälla extraordinärt ändringssökande i hovrätten eller andra domstolar.

Den föreslagna bestämmelsen ska endast gälla den part som uppgör en ändringsansökan, inte andra parter, vilka eventuellt ges tillfälle att bli hörda med anledning av ansökan. Skyldigheten att anlita ombud eller biträde ska inte heller gälla myndigheter, t.ex. åklagar- eller fängvårdsmyndigheterna som sökande. Förslaget medför ingen ändring avseende när en myndighet över huvudtaget har rätt att göra en extraordinär ändringsansökan.

Ett sådant rättegångsombud eller rättegångsbiträde som avses i momentet ska uppfylla de behörighetsvillkor som ingår i det fö-

reslagna 2 § i kapitlet. Enligt det föreslagna 31 kap. 3 § 2 mom. ska sökanden i allmänhet ges tillfälle att skaffa sig ett ombud eller biträde som uppfyller behörighetsvillkoren.

2 §. I gällande paragraf föreskrivs om behörighetsvillkoren för rättegångsombud eller rättegångsbiträden. Dessa villkor iakttas vid allmänna domstolar i tvistemål, brottmål och ansökningsärenden men också med stöd av hänvisningsbestämmelserna i arbetsdomstolen samt marknadsdomstolen i sådana ärenden som avses i lagen om behandling av vissa marknadsrättsliga ärenden (1528/2001), liksom vid förundersökning.

Så som konstaterats ovan i avsnitt 3.2.2 i den allmänna motiveringen föreslås i fråga om de mål eller ärenden som behandlas vid allmänna domstolar att det nya tillståndssystemet i princip ska vara allmänt och att det i princip ska gälla alla allmänna domstolar och alla kategorier av mål eller ärenden som behandlas där. Detta genomförs genom en ändring av paragrafen.

Enligt propositionen ska tillståndsplikten i framtiden också gälla de övriga förfaranden som nämnts ovan och på vilka paragrafen tillämpas på basis av hänvisningsbestämmelserna. Som rättegångsombud och rättegångsbiträde även i dessa mål eller ärenden får man således i framtiden, förutom ett offentligt rättegångsbiträde och en advokat, i allmänhet endast anlita ett sådant rättegångsbiträde med tillstånd som avses i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1).

I 1 mom. föreskrivs om de allmänna behörighetsvillkoren för rättegångsombud eller rättegångsbiträden. De ska iakttas om inte något annat bestäms i denna eller någon annan lag. Striktare behörighetsvillkor än dessa allmänna villkor ska bl.a. gälla för sådana försvarare och målsägandebiträden som avses i 2 kap. i lagen om rättegång i brottmål och sådana biträden som avses i rätts-hjälpslagen (lagförslag 5 och 6). I sådana mål eller ärenden som avses i paragrafens 4 mom. är behörighetsvillkoren å andra sidan mindre strikta än normalt. Utöver detta erbjuder t.ex. lagen om medling i tvistemål i allmänna domstolar en möjlighet att avvika från nämnda allmänna behörighetsvillkor.

Enligt momentet får, om inte någon annat bestäms i denna eller någon annan lag, såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde anlitas en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett sådant rättegångsbiträde med tillstånd som avses i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd.

Av de skäl som nämnts ovan i avsnitt 3.2.4 i den allmänna motiveringen föreslås det dock två begränsningar i tillståndssystemet. För det första ska en jurist som är anställd hos parten kunna sköta sin arbetsgivar-arenden vid rättegång utan ett sådant tillstånd som avses i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd. Tillstånd för att vara verksam som rättegångsombud eller rättegångsbiträde behöver inte heller jurister anställda hos arbetsmarknadsorganisationer när de sköter mål eller ärenden som hänför sig till ett anställningsförhållande.

Bestämmelser om dessa undantag ingår i 2 mom. I dess första mening sägs att utan hinder av 1 mom. får såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde anlitas en person som står i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande till en part och som har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, som är redbar och som annars är lämplig för uppdraget som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats. Undantaget ska alltså endast gälla den situationen att partens rättegångsombud eller rättegångsbiträde står i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande till parten. Ombudet eller biträdet ska vid behov visa upp en utredning över sin behörighet för den domstol som behandlar målet eller ärendet.

Den 1 januari 2011 införs på det juridiska området en ny examen, dvs. magisterexamen i internationell och komparativ rätt, vid sidan av den nuvarande juris magisterexamen. Eftersom en magister i internationell och komparativ rätt inte nödvändigtvis har samma slags kunskaper om det nationella rättssystemet som en juris magister, ska avlagd magisterexamen i internationell och komparativ rätt utbildningsmässigt enligt vad som konstaterats ovan inte vara nog för ett uppdrag som rättegångsombud eller rättegångsbiträde. Rättsnotarie- eller vicensarieexamen är inte

heller nog, liksom inte heller enbart påbyggnadsexamen i juridik.

I den andra meningen i momentet föreskrivs att såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde i ett mål eller ärende som gäller ett anställningsförhållande eller i ett mål eller ärende som i sak anknyter till ett sådant samt i arbetsdomstolen också får anlitas en person som är anställd hos en arbetsmarknadsorganisation, som har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, som är redbar och som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats. Av de mål eller ärenden som behandlas i allmänna domstolar ska undantaget gälla t.ex. tvistemål om olagligt avslutande av ett arbetsavtals- eller tjänsteförhållande samt dessutom alla mål eller ärenden om vilka föreskrivits att de hör till arbetsdomstolens behörighet. De arbetsmarknadsorganisationer som avses i bestämmelsen är såväl arbetsgivar- som arbetstagarorganisationer.

I 3 mom. föreslås dessutom en bestämmelse om en begränsning i tillståndssystemet i fråga om de myndigheter till vilkas lagstadgade uppgifter hör att biträda vid rättegång. Exempel på sådana är konsumentombudsmannen och minoritetsombudsmannen.

Enligt momentets första mening får trots vad som föreskrivs i 1 mom. såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde anlitas en myndighet till vars lagstadgade uppgifter hör att biträda vid rättegång. Undantaget ska endast gälla sådana mål eller ärenden och kategorier av mål eller ärenden som myndigheten enligt lag ska biträda vid. I momentets andra mening föreskrivs att såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträdes dessutom får anlitas en person som är anställd hos nämnda myndighet och som har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, som är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats. Undantaget ska alltså endast gälla jurister som står i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande till en sådan myndighet som nämns i första meningen i momentet.

I 4 mom. föreskrivs om behörighetsvillkoren för ett rättegångsombud och ett rättegångsbiträde i s.k. summariska mål, ansökningsärenden som inte är tvistiga och jorddomstolsärenden. I sak motsvarar momentet gällande 4 mom. På grund av den strykning som nämns i avsnitt 3.2.2 i den allmänna motiveringen i fråga om närstående släkting och make i paragrafens gällande 3 mom., ska momentet dock inte längre innehålla en hänvisning till nämnda bestämmelse.

Paragrafens 5 mom. motsvarar i sak gällande 2 mom. i paragrafen.

Så som konstaterats ovan tillämpas behörighetsvillkoren i 2 § i kapitlet inte bara i allmänna domstolar utan också vid vissa andra domstolar och myndigheter med stöd av hänvisningsbestämmelser. De behörighetsvillkor som föreslås i paragrafen ska i framtiden gälla alla dessa förfaranden.

Paragrafens behörighetsvillkor för rättegångsombud och rättegångsbiträden blir således tillämpliga förutom i allmänna domstolar i tvistemål, brottmål och ansökningsärenden också i specialdomstolar såsom i arbetsdomstolen (se 38 § i lagen om arbetsdomstolen 646/1974) samt i marknadsdomstolen i ärenden som avses i lagen om behandling av vissa marknadsrättsliga ärenden (se 16 § 3 mom. i nämnda lag). Dessutom ska dessa behörighetsvillkor också gälla förundersökning (se 45 § 1 mom. i förundersökningslagen). Enligt 45 § 3 mom. i förundersökningslagen ska biträdets behörighet i enstaka fall fortfarande avgöras av undersökningsledaren.

4 §. I paragrafen föreskrivs om ett rättegångsombuds fullmakt. Enligt paragrafens gällande 1 mom. ska ett rättegångsombud, om inte huvudmannen muntligen inför domstolen har befullmäktigat honom eller henne, visa en fullmakt som huvudmannen egenhändigt har undertecknat. Advokater och offentliga rättsbiträden eller åklagare som med stöd av 3 kap. 9 § lagen om rättegång i brottmål företräder målsäganden ska visa fullmakt endast om domstolen bestämmer det.

Med anledning av reformen föreslås att den skyldighet att visa fullmakt som föreskrivs i momentet i regel ska frångås. Även den elektroniska kommunikationen har för sin del gjort den nuvarande bestämmelsen föråldrad

(se 9 § 2 mom. i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet 13/2003).

Enligt det föreslagna momentet ska ett rättegångsombud, om inte huvudmannen muntligen inför domstolen har befullmäktigat honom eller henne, visa en fullmakt som huvudmannen egenhändigt har undertecknat, om domstolen bestämmer det. Den nuvarande regleringen i fråga om advokater, offentliga rättsbiträden och allmänna åklagare ska med andra ord utsträckas till att gälla alla rättegångsombud i sådana ärenden på vilka bestämmelserna om rättegångsombud i detta kapitel tillämpas. Förslaget gör det lättare att uträtta ärenden i domstolar, utan att parternas rättssäkerhet äventyras.

För alla rättegångsombud ska det i princip vara nog att ombudet själv anmäler att han eller hon har en fullmakt. Ombudet ska självfallet svara för riktigheten i anmälan. Om domstolen misstänker att uppgiften inte håller streck, kan den alltid bestämma att ombudet ska visa fullmakten.

10 a §. I paragrafen föreskrivs om en möjlighet för den domstol som behandlar ett mål som drivs av ett rättsgångsombud eller rättegångsbiträde att förbjuda ombudet eller biträdet att uppträda i målet. På basis av den hänvisningsbestämmelse som finns i 20 § i förvaltningsprocesslagen tillämpas paragrafen också i förvaltningsprocess.

Enligt den sista meningen i gällande 1 mom. ska domstolen, när det är fråga om en advokat, delge styrelsen för den allmänna advokatföreningen, dvs. Finlands Advokatförbund, sitt beslut.

Enligt förslaget ska advokater och offentliga rättsbiträden lyda under tillsynsnämnden, som finns i samband med advokatföreningen. Dessutom ska de rättegångsbiträden med tillstånd som avses i lagförslag 1 stå under tillsynsnämndens och rättegångsbiträdesnämndens tillsyn. Med beaktande av detta är det motiverat att domstolen i fråga om alla de ovan nämnda ombuden eller biträden underlättar tillsynsorganet om ett eventuellt förbud att uppträda. Om detta föreskrivs i den tredje meningen i momentet, där det sägs att när beslutet om förbud att uppträda i målet eller ärendet gäller en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett rättegångsbiträde med till-

stånd, ska domstolen underrätta den tillsynsnämnd som avses i det föreslagna 6 a § 1 mom. i lagen om advokater om sitt beslut (lagförslag 2). Domstolens meddelande leder till att ett tillsynsärende som gäller en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett rättegångsbiträde med tillstånd inleds i tillsynsnämnden.

Tröskeln för att utfärda ett förbud att uppträda i ett mål eller ärende är i praktiken rätt hög. Det har förekommit situationer där ett rättegångsombud eller ett rättegångsbiträde har handlat i strid med sina skyldigheter på ett sätt som domstolen borde ha kunnat ingripa i, men där förfarandet inte varit så allvarligt att det lett till förbud. Det är därför motiverat att domstolen i sådana fall ska kunna anmäla rättegångsombudets eller rättegångsbitrådets förfarande till tillsynsnämnden för behandling. Om detta föreskrivs i den sista meningen i momentet, där det sägs att om ett rättegångsombud eller ett rättegångsbiträde i övrigt handlar i strid med sina skyldigheter, kan domstolen anmäla förfarandet för behandling i tillsynsnämnden. Anmälan kan bara gälla sådana rättegångsombud eller rättegångsbiträden som står under tillsynsnämndens tillsyn, med andra ord advokater, offentliga rättsbiträden eller rättegångsbiträden med tillstånd. Domstolens anmälan leder till att ett tillsynsärende som gäller en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett rättegångsbiträde med tillstånd inleds i tillsynsnämnden. Av anmälan följer inte förbud att uppträda i målet eller ärendet. Domstolens anmälan är inte ett sådant överklagbart beslut som avses i paragrafens 3 mom.

Domstolen kan göra en sådan anmälan som avses i momentets sista mening om domstolen anser att rättegångsombudets eller rättegångsbitrådets förfarande strider mot dennes skyldigheter. Förfarandet definieras inte närmare i den föreslagna bestämmelsen. En anmälan kan göras t.ex. på grund av ett ogrundat dröjsmål eller uppenbar oaktsamhet vid skötseln av ett ärende. Avsikten är å andra sidan inte att åstadkomma en mängd anmälningar för ytterst obetydliga saker. I sådana situationer är det oftast nog att domstolen annars aktivt ingriper i ombudets eller bitrådets verksamhet, t.ex. i form av en tillrättavisning.

Momentets två första meningar ändras dessutom språkligt.

31 kap. Om extraordinärt ändrings-sökande

3 §. I paragrafen föreskrivs om innehållet i en ansökan om klagan på grund av domvilla. Det föreslås att ett nytt 2 mom. tas in i paragrafen. Det ska innehålla en klargörande hänvisningsbestämmelse enligt vilken bestämmelser om klagandens skyldighet att anlita rättegångsombud eller rättegångsbiträde i högsta domstolen finns i det föreslagna 15 kap. 1 § 4 mom.

Om ansökan i de fall som avses i det föreslagna 15 kap. 1 § 4 momentet har uppgjorts av parten själv eller om hans eller hennes ombud inte uppfyller behörighetsvillkoren, lämnas ansökan oprövad. Med tanke på klagandens rättssäkerhet föreskrivs dock i momentet att klaganden först ska ges tillfälle att skaffa sig ett ombud eller biträde som uppfyller behörighetsvillkoren. Ombudet eller biträdet ska uppfylla de behörighetsvillkor som anges i det föreslagna 15 kap. 2 §. Klaganden bör dock inte ges tillfälle att skaffa ett ombud eller biträde som uppfyller behörighetsvillkoren, om det inte är klart onödigt. Detta gäller t.ex. en situation då en tidigare ansökan av klaganden i samma ärende redan lämnats utan prövning på denna grund.

13 §. Enligt paragrafen iakttas vid ansökningens handläggning i tillämpliga delar vad som i kapitlets 4 och 5 § föreskrivs om klagan.

I bestämmelsen föreslås en hänvisning till det föreslagna 3 § 2 mom. i kapitlet. Om ansökan om återbrytande av dom i de fall som avses i det föreslagna 15 kap 1 § 4 momentet har uppgjorts av parten själv eller om hans eller hennes ombud inte uppfyller de behörighetsvillkor som anges i den föreslagna 15 kap. 2 §, ska således också den som ansökt om återbrytande av dom ges tillfälle att skaffa sig ett ombud eller biträde som uppfyller behörighetsvillkoren, utom om det är klart onödigt. I annat fall lämnas ansökan utan prövning.

18 §. Paragrafen innehåller bestämmelser om förfarandet vid återställande av försutten fatalietid. Det föreslås att 3 mom. ändras så,

att det där inte hänvisas till det föreslagna 3 § 2 mom. i kapitlet, eftersom skyldigheten att anlita ombud eller biträde inte gäller ärenden som avser återställande av försutten fatalietid.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelse. Lagen innehåller en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

Dessutom ska lagen för det första innehålla en övergångsbestämmelse enligt vilken det på mål eller ärenden som är anhängiga vid domstol vid lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Ombud och biträden som enligt de tidigare bestämmelserna är behöriga att vara verksamma som rättegångsombud och rättegångsbiträden i mål eller ärenden som är anhängiga vid lagens ikraftträdande kan således slutföra dessa mål eller ärenden tills de har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut. På motsvarande sätt ska klagan på grund av domvilla och ansökningar om återbrytande av dom som uppgjorts av parterna själva före lagens ikraftträdande provas trots bestämmelserna i lagen.

För tydlighets skull föreslås en övergångsbestämmelse för arrangemangen under övergångstiden motsvarande ikraftträdandebestämmelsen i 30 § i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1) enligt vilken en person som är behörig som rättegångsombud och rättegångsbiträde enligt de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande är behörig att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde i ett års tid efter lagens ikraftträdande. Dessutom är en person som är behörig som rättegångsombud och rättegångsbiträde enligt de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande och som ansöker om ett tillstånd enligt den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd tre månader innan den föreskrivna tid som nämns i 30 § 3 mom. i den lagen har löpt ut och vars ansökan inte har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut inom ett år från den lagens ikraftträdande behörig att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde till dess att hans eller hennes ansökan har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

1.5 Lagen om rättegång i brottmål

2 kap. Om biträdande av part

2 §. I kapitlet föreskrivs om försvarare som under vissa förutsättningar ska förordnas för den som är misstänkt för brott och om målsägandebiträde som under vissa förutsättningar ska förordnas för målsäganden. Försvarares och målsägandebiträdens arvoden betalas av statens medel. I den aktuella paragrafen föreskrivs om behörighetsvillkoren för sådana försvarare och målsägandebiträden.

Enligt gällande 1 mom. ska till försvarare och till målsägandebiträde förordnas ett offentligt rättsbiträde eller en advokat. Om ett lämpligt offentligt rättsbiträde eller en lämplig advokat inte finns att tillgå eller det finns andra särskilda skäl till det, kan någon annan som har avlagt juris kandidatexamen och som enligt lag får vara ombud förordnas till försvarare eller målsägandebiträde.

Enligt propositionen får man i framtiden som rättegångsombud och rättegångsbiträden i brottmål anlita offentliga rättsbiträden eller advokater och dessutom i allmänhet endast sådana rättegångsbiträden med tillstånd som avses i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (15 kap. 2 § i lagförslag 4). Av denna anledning föreslås att den andra meningen i det aktuella momentet ändras så, att till försvarare eller målsägandebiträde, när de förutsättningar som nämns i bestämmelsen föreligger, kan förordnas ett rättegångsbiträde med tillstånd i stället för ett offentligt rättsbiträde eller en advokat.

Det föreslås inga ändringar i förutsättningarna för förordnande av någon annan än ett offentligt rättsbiträde eller en advokat till försvarare eller målsägandebiträde. Motivering till detta är att behörighetsvillkoren för rättegångsbiträden med tillstånd endast skulle skäras något jämfört med nuläget och skillnaden i förhållande till behörighetsvillkoren för advokater skulle kvarstå som betydande.

I övrigt har momentet samma innehåll som för närvarande.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelse. Lagen innehåller en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse och en övergångsbestämmelse där det sägs att om ett förordnande till försvarare eller målsägandebiträde har

getts före lagens ikraftträdande, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. En försvarare eller ett målsägandebiträde som har förordnats före ikraftträdandet bibehåller således sin behörighet i ärendet.

1.6 Rättshjälpslagen

8 §. Biträde. I paragrafen föreskrivs om sådana biträden som avses i lagen. Dessa kan förordnas för en person som får rättshjälp och deras arvode betalas av statens medel. Enligt paragrafens 1 mom. är utgångspunkten att rättshjälpen ges av ett offentligt rättsbiträde. I domstolsärenden kan till biträde dock också förordnas ett privat biträde. Ett privat biträde kan dessutom förordnas i andra ärenden än sådana som behandlas i domstol i de exceptionella situationer som avses i 10 § lagen om statliga rättshjälpsbyråer.

I paragrafens 2 mom. föreskrivs om behörighetsvillkoren för ett privat biträde. Enligt momentet ska till privat biträde förordnas en advokat eller någon annan som enligt 15 kap. 2 § 1 mom. i rättegångsbalken är behörig att sköta uppdraget. Till biträde för den som är misstänkt i ett brottmål ska förordnas ett offentligt rättsbiträde eller en advokat eller, av särskilda skäl, någon annan som har avlagt juris kandidatexamen, om den misstänkte är anhållen eller häktad, om personen är misstänkt för eller för honom eller henne yrkas straff för ett brott för vilket inte har föreskrivits lindrigare straff än fängelse i fyra månader eller för försök till eller delaktighet i ett sådant brott, eller om den misstänkte inte har fyllt 18 år.

Enligt den bestämmelse som föreslås i 15 kap. 2 § i rättegångsbalken (lagförslag 4) får man såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde i framtiden utöver offentliga rättsbiträden och advokater i allmänhet endast anlita sådana rättegångsbiträden med tillstånd som avses i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1). Det föreslås att det nu aktuella momentet ändras på motsvarande sätt så att till privat biträde ska förordnas en advokat eller ett rättegångsbiträde med tillstånd.

I övrigt ändras momentet inte innehållsmässigt. De förutsättningar på basis av vilka någon annan än ett offentligt rättsbiträde eller

en advokat kan förordnas till biträde kvarstår oförändrade. Motiveringen till detta är att behörighetsvillkoren för rättegångsbiträden med tillstånd endast skulle skäras något jämfört med nuläget och skillnaden i förhållande till behörighetsvillkoren för advokater skulle kvarstå som betydande.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelse. Lagen innehåller en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse och en övergångsbestämmelse där det sägs att om ett förordnande till biträde har getts före lagens ikraftträdande, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Ett biträde som har förordnats före ikraftträdandet bibehåller således sin behörighet i ärendet.

1.7 Barnskyddslagen

86 a §. Ombud och biträde. Enligt 82 § i barnskyddslagen gäller i fråga om handläggning av sådana ärenden som avses i lagen vid förvaltningsdomstolen och högsta förvaltningsdomstolen det som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen, om inte annat föreskrivs i barnskyddslagen. Enligt 20 § i förvaltningsprocesslagen får såsom ombud eller biträde endast anlitas en advokat eller någon annan redbar och annars för uppdraget lämplig samt skickad myndig person, som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats. Det krävs således inte juridisk utbildning av ombud eller biträden. Av de skäl som nämnts ovan i avsnitt 3.2.2 i den allmänna motiveringen föreslås att tillståndsplikten för ombud och biträden också ska utsträckas till barnskyddsärenden. Bestämmelser om detta tas in i en ny 86 a § i barnskyddslagen.

I paragrafen sägs att när ett ärende som avses i nämnda lag behandlas vid förvaltningsdomstolen eller högsta domstolen får som en enskild parts ombud eller biträde anlitas en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1) avsett rättegångsbiträde med tillstånd. Paragrafen ska endast gälla en enskild part då denna anlitar ett ombud eller ett biträde. Bestämmelsen ska således t.ex. inte gälla en kommun då denna deltar i behandlingen av ett ärende som avses i barnskyddslagen, utan till denna del tilläm-

pas den gällande allmänna bestämmelsen om ombud och biträde i 20 § i förvaltningsprocesslagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelse. Lagen har en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

Dessutom ska lagen för det första innehålla en övergångsbestämmelse enligt vilken det på ett ärende som är anhängigt vid domstol vid lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. Ombud och biträden som enligt de tidigare bestämmelserna är behöriga att vara verksamma som rättegångsombud och rättegångsbiträden i ärenden som är anhängiga vid lagens ikraftträdande kan således slutföra dessa ärenden tills de har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

För tydlighets skull föreslås en övergångsbestämmelse för arrangemangen under övergångstiden motsvarande ikraftträdandebestämmelsen i 30 § i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1) enligt vilken en person som är behörig som ombud och biträde enligt de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande är behörig att vara verksam som ombud och biträde i ett års tid efter lagens ikraftträdande. Dessutom är en person som är behörig som ombud och biträde enligt de bestämmelser som gällde vid lagens ikraftträdande och som ansöker om ett tillstånd enligt den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd tre månader innan den föreskrivna tid som nämns i 30 § 3 mom. i den lagen har löpt ut och vars ansökan inte har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut inom ett år från den lagens ikraftträdande behörig att vara verksam som ombud och biträde till dess att hans eller hennes ansökan har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

1.8 Lagen om justitiekanslern i statsrådet

1 §. Tillämpningsområde. I gällande 2 mom. finns en hänvisningsbestämmelse, enligt vilken justitiekanslern övervakar advokaternas verksamhet på det sätt som föreskrivs i lagen om advokater. Enligt den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd ska justitiekanslern på motsvarande sätt

övervaka rättegångsbiträden med tillstånd och deras verksamhet (9 och 10 § i lagförslag 1). Det föreslås att en hänvisning om detta tas in i momentet.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1) innehåller följande bemyndiganden:

Närmare bestämmelser får utfärdas genom förordning av statsrådet om

- register över rättegångsbiträden och förordning av registret (23 § 3 mom.),
- meddelanden (28 § 6 mom.),
- rättegångsbiträdesnämnden och behandlingen av ärenden i nämnden (29 § 1 mom.)
- verkställigheten av lagen (29 § 2 mom.).

Närmare bestämmelser om hur arbetet vid rättegångsbiträdesnämnden ska ordnas kan utfärdas i en arbetsordning (20 § 1 mom.).

Den föreslagna lagen om ändring av lagen om advokater (lagförslag 2) innehåller ett bemyndigande enligt vilket närmare bestämmelser om hur arbetet vid tillsynsnämnden och tillsynsenheten ska ordnas kan utfärdas i en arbetsordning (13 b §).

Nämnda bemyndiganden har behandlats närmare i samband med lagförslag 1 och 2.

3 Ikraftträdande

De föreslagna lagarna avses träda i kraft samtidigt vid ingången av 2013. Det behövs tid för att starta det nya systemet och för andra verkställighetsåtgärder.

Lagförslagen innehåller övergångsbestämmelser, vilka har behandlats ovan i samband med respektive lagförslag.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Lagförslagen är av betydelse i synnerhet med tanke på den näringsfrihet som tryggas i 18 § i grundlagen och det rättsskydd som anges i 21 § i grundlagen. Dessutom bör regleringen bedömas mot de förutsättningar för överföring av offentliga förvaltningsuppgifter som finns i 124 § i grundlagen. Näringsfriheten och rättsskyddet har behandlats på

ett allmänt plan i avsnitten 2.2.1 och 2.2.2 i den allmänna motiveringen. Lagförslagen har anknytningspunkter också med de bestämmelser i grundlagen som gäller hur domstols-systemet är uppdelat samt 81 § 1 mom. som gäller skattereglering.

Rättvis rättegång

Enligt 21 § i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol. Garantier för en rättvis rättegång ska tryggas genom lag. Rätten till en rättvis rättegång inom skälig tid har garanterats också i artikel 14 i MP-konventionen och i artikel 6 i Europarådets människorättskonvention.

Syftet med propositionen är att förbättra parternas rättsskydd och förutsättningarna för en ändamålsenlig rättsvård, vilket sker genom att det i lagen tas in bestämmelser om yrkesetiska skyldigheter för och tillsyn över rättegångsombud. Om ett rättegångsombud handlar i strid med sina skyldigheter, kan tillstånd att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde i de grövsta fallen återkallas under de förutsättningar som anges i lagen. På så sätt främjar förslagen den rätts-säkerhet och den rätt till domstolsbehandling utan dröjsmål som garanteras i grundlagen.

En parts rätt att välja biträde ingår som en viktig del i rätten till en rättvis rättegång enligt grundlagens 21 §. Också enligt artikel 6.3 i Europarådets människorättskonvention hör det till minimirättigheterna för var och en som har anklagats för ett brott att försvara sig personligen eller genom ett rättegångsbiträde som han själv har utsett. Så som konstaterats ovan i avsnitt 2.2.2 i den allmänna motiveringen har denna rätt dock inte ansetts absolut i den rättspraxis som gäller Europarådets människorättskonvention. Det har ansetts till-låtet att i en stats nationella lagstiftning ha bestämmelser som uppställer sakliga behö-righetsvillkor för rättegångsombud och som på så sätt begränsar den krets av personer inom vilken valet av ombud ska göras. Det advokatmonopol som åtminstone delvis råder i flera av Europarådets medlemsländer har t.ex. inte ansetts stå i konflikt med rätten att själv välja biträde. Grundlagens 21 § kan an-ses tillåta samma slags begränsningar i rätten

att själv välja biträde som Europeiska männi-skorättskonventionen. Förslagen anses såle-des inte problematiska när det gäller en parts rätt att själv välja biträde.

Tillståndsplikt för uppdraget som rätte-gångsbiträde

Enligt 18 § i grundlagen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin för-sörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Så som konstaterats ovan i avsnitt 2.2.1 i den allmänna motiver-ingen utgör grundlagen dock inte något hin-der för att genom lag föreskriva om till-ståndsplikt för något yrke eller någon näring, om det med tanke på systemet för de grund-läggande fri- och rättigheterna finns godtag-bara grunder för detta. Regleringen måste dock också uppfylla övriga allmänna krav på en lag som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna. Begränsningarna i närings-friheten måste vara exakta och noggrant av-gränsade. Deras omfattning och villkoren måste framgå av lagen. Vad gäller innehållet är det viktigt att bestämmelserna är så utfor-made att myndigheternas verksamhet är till-räckligt förutsägbar. I vilken utsträckning myndigheternas befogenheter bestäms utifrån bunden prövning spelar också en viss roll (GrUU 15/2008 rd och GrUU 33/2005 rd).

Tanken med att införa tillståndsplikt för verksamheten som rättegångsombud är att förbättra parternas rättsskydd samt rättstvårdens kvalitet och beredskapen att behandla ärenden utan dröjsmål. Det måste således an-ses finnas ett vägande samhälleligt behov och en godtagbar grund med avseende på syste-met med grundläggande fri- och rättigheten för att näringsfriheten ska kunna begränsas. Med tanke på proportionaliteten är det av vikt att tillståndssystemet och i synnerhet förutsättningarna för beviljande av tillstånd garanterar en behövlig förhandstillsyn över ett rättegångsombuds verksamhet och på så sätt förutsättningar för en ändamålsenlig rättsvård.

Området för tillståndsplikten har definie-rats exakt i lagförslaget. I övrigt kommer ju-ridiska tjänster fortfarande att tillhandahållas utan tillstånd. I fråga om förutsättningarna för beviljande av tillstånd finns det dessutom

i 2 § i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1) noggrant avgränsade bestämmelser med tanke på förutsägbarheten i myndigheternas verksamhet, och beviljande av tillstånd är inte förknippat med prövning av ändamålsenligheten. Som den myndighet som beviljar tillståndet fungerar en för ändamålet inrättad rättegångsbiträdeshänsyn, vars beslut kan överklagas hos domstol. Förfarandet uppfyller således också kraven på rättssäkerhet.

De förutsättningar för bestämmande av disciplinära påföljder för rättegångsombud och rättegångsbiträden som anges i 13 § i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd motsvarar de proportionalitetskrav som i praktiken ställts på återkallande av tillstånd (t.ex. GrUU 28/2001 rd, GrUU 19/2002 rd och GrUU 40/2002). Enligt propositionen ska det i vissa fall vara möjligt att återkalla tillståndet också utan att tillståndshavaren tilldelas anmärkning eller varning på förhand. När det gäller rättegångsbiträden med tillstånd kan detta anses befogat med beaktande av karaktären på ett rättegångsombuds och ett rättegångsbiträdes uppdrag samt kravet på ytterst stort förtroende mellan rättegångsombudet och huvudmannen. Med tanke på proportionalitetskravet är de föreslagna bestämmelserna om återkallande av tillstånd inte problematiska heller i det avseendet att det på basis av behörighetskraven kan fordras mer än normalt av rättegångsbiträden med tillstånd.

På ovan nämnda grunder anses den i grundlagen tryggade näringsfriheten inte utgöra något hinder för genomförandet av förslaget.

Tillsyn över rättegångsbiträden med tillstånd

Enligt propositionen beviljas tillstånd att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde av en rättegångsbiträdeshänsyn, som också ska besluta om återkallande av tillstånd och påförande av påföljdsavgift. Rättegångsbiträden med tillstånd ska stå under tillsyn inte bara av rättegångsbiträdeshänsynen och justitiekanslern utan också av den tillsynsnämnd som finns i samband med advokatföreningen. Till sistnämnda de-

lar ska tillsynen över rättegångsbiträden med tillstånd i huvudsak motsvara den tillsyn som redan för närvarande berör advokater och offentliga rättsbiträden. För ett rättegångsbiträde som bryter mot sina skyldigheter kan tillsynsnämnden som disciplinär påföljd tilldela anmärkning eller varning, på samma sätt som för en advokat eller ett offentligt rättsbiträde.

Tillsynen över rättegångsbiträden med tillstånd kan betraktas som en offentlig förvaltningsuppgift. Att uppgiften anförtros advokatföreningens tillsynsnämnd ska bedömas mot 124 § i grundlagen. Enligt nämnda bestämmelse kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter.

Tillsynsnämnden är ingen myndighet, men dess ställning är i många avseenden jämförbar med en sådan. Advokatföreningen, dvs. Finlands Advokatförbund, är ett offentligt samfund som har grundats med stöd av lagen om advokater. Den utgör en del av den indirekta statsförvaltningen. Tillsynsnämndens oberoende i förhållande till advokatföreningen ska enligt förslaget ytterligare förstärkas. Medlemmarna i tillsynsnämnden handlar under domaransvar. Rättegångsbiträden med tillstånd föreslås bli medlemmar i nämnden. De tillsynsärenden som behandlas i tillsynsnämnden ska beredas i en oberoende tillsynsenhet, vars verksamhet leds av en jurist som svarar för tillsynen. Bestämmelser om tjänstemännens tjänsteansvar och skadeståndsansvar tas in i lagen.

Så som konstaterats ovan i avsnitt 3.2.6 i den allmänna motiveringen är det nödvändigt att tillsynen över rättegångsbiträden med tillstånd till nämnda delar anförtros tillsynsnämnden för att uppgifterna ska kunna skötas på ett ändamålsenligt sätt. Tillsynsuppgiften innebär inte heller betydande utövning av offentlig makt, särskilt med beaktande av att tillsynsnämnden inte ska ha behörighet att besluta om återkallande av tillstånd eller påförande av påföljdsavgift. På tillsynsnämndens verksamhet tillämpas de allmänna för-

valtningslagarna och ändring ska kunna sökas i nämndens beslut hos domstol. Att tillsynsuppgiften anförtros tillsynsnämnden äventyrar således inte de grundläggande rätt- och friheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning.

På ovan nämnda grunder anses förslagen inte medföra problem med tanke på 124 § i grundlagen.

Sökande av ändring i hovrätten

Enligt 3 § 3 mom. i grundlagen utövas den dömande makten av oberoende domstolar, i högsta instans av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen. Enligt 98 § 1 och 2 mom. i grundlagen är allmänna domstolar högsta domstolen, hovrätterna och tingsrätterna och allmänna förvaltningsdomstolar högsta förvaltningsdomstolen och de regionala förvaltningsdomstolarna. Enligt 99 § 1 mom. i grundlagen utövas den högsta domsrätten i tviste- och brottmål av högsta domstolen och i förvaltningsmål av högsta förvaltningsdomstolen.

Grundlagsutskottet har ansett det exceptionellt att besvär över en förvaltningsmyndighets beslut styrs till tingsrätten. Ändå har undantag på motiverade grunder accepterats (GrUU 9/2001 rd, GrUU 12/2001, GrUU 54/2001 rd och GrUU 32/2005 rd).

Enligt förslaget ska tillstånd för rättegångsbiträden beviljas samt tillstånd återkallas och påföljdsavgift påföras av en ny rättegångsbiträdesnämnd, som är en förvaltningsmyndighet. Enligt förslaget ska ändring i rättegångsnämndens beslut sökas hos Helsingfors hovrätt och därifrån vidare hos högsta domstolen, om den beviljar besvärstillstånd.

Det finns i detta fall en motiverad anledning till att sökande av ändring i förvaltningsmyndighetens beslut styrs till allmänna domstolar. Ett av rättegångsbiträdesnämnden beviljat tillstånd ska i huvudsak fordras i ärenden som behandlas vid allmänna domstolar. Ett rättegångsbiträde med tillstånd ska stå inte bara under rättegångsbiträdesnämndens tillsyn utan också under tillsyn av den tillsynsnämnd som finns i samband med advokatföreningen, och ändring i dess beslut

söks redan för närvarande hos Helsingfors hovrätt. Förslagen anses således inte medföra problem med tanke på nämnda bestämmelser i grundlagen.

Tillsynsavgift

Om statsskatt bestäms enligt 81 § 1 mom. i grundlagen genom lag, som skall innehålla bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och skattens storlek samt om de skattskyldigas rättsskydd. Det ska entydigt framgå av en skattelag vad som omfattas av skattskyldigheten. Bestämmelserna i lagen bör vara så exakta att de medger de tillämplande myndigheterna bunden prövning med att bestämma om skatten.

Enligt 24 § 2 mom. i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (lagförslag 1) ska en tillsynsavgift tas ut för att täcka kostnaderna för verksamheten i advokatföreningens tillsynsnämnd och i rättegångsbiträdesnämnden, vilka sörjer för tillsynen över rättegångsbiträdena med tillstånd. Tillsynsavgiften utgör således inte vederlag för en specificerad prestation, utan allmänt en betalning för att finansiera tillsynen över rättegångsbiträden med tillstånd. Tillsynsavgiften ska därför betraktas som skatt i konstitutionellt hänseende.

Enligt 24 § 2 mom. i den föreslagna lagen om rättegångsbiträden med tillstånd är ett rättegångsbiträde med tillstånd skyldigt att betala tillsynsavgift. Bestämmelser om avgiftens storlek ska ingå i lagen och regleringen ger inte rättegångsbiträdesnämnden prövningsrätt när det gäller påförandet av avgiften eller bedömningen av dess storlek. I lagen ska det också visas ett entydigt beräkningssätt enligt vilket avgiftens belopp ändras. Den betalningsskyldige kan överklaga avgiftsbeslutet hos förvaltningsdomstolen. Regleringen anses således uppfylla de krav på skattereglering som anges i 81 § 1 mom. i grundlagen.

Med stöd av vad som anförts ovan är bedömningen att lagförslagen kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslagen

1.

Lag**om rättegångsbiträden med tillstånd**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om tillstånd att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde samt om skyldigheterna för och tillsynen över rättegångsbiträden med tillstånd.

I fråga om behörighetskraven för rättegångsombud och rättegångsbiträden vid rättegång föreskrivs särskilt.

2 §

Förutsättningarna för beviljande av tillstånd

Ett i denna lag avsett tillstånd att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde beviljas tills vidare den som

1) i Finland har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt eller en motsvarande utländsk juridisk examen som har erkänts i Finland enligt vad som föreskrivs särskilt,

2) är tillräckligt insatt i uppdraget som rättegångsombud och rättegångsbiträde,

3) är redbar och inte uppenbart olämplig för uppdraget som rättegångsombud och rättegångsbiträde, samt

4) inte har försatts i konkurs eller vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

Tillräckligt insatt på det sätt som avses i 1 mom. 2 punkten är den som

1) har avlagt advokatexamen som avses i 3 § 1 mom. 4 punkten i lagen om advokater (496/1958),

2) har fullgjort domstolspraktik,

3) under minst ett år har arbetat som åklagare, eller

4) efter att ha avlagt den examen som avses i 1 mom. 1 punkten under minst ett år har varit verksam i andra uppgifter som gör honom eller henne förtrogen med uppdraget som rättegångsombud och rättegångsbiträde.

En person är inte redbar på det sätt som avses i 1 mom. 3 punkten, om han eller hon genom en lagakraftvunnen dom under de fem senaste åren har dömts till fängelsestraff eller under de tre senaste åren till bötesstraff för ett brott som visar att han eller hon är olämplig som rättegångsombud och rättegångsbiträde.

Har en person som en disciplinär påföljd uteslutits ur landets allmänna advokatförening som avses i 1 § 1 mom. i lagen om advokater (*advokatföreningen*) eller avförts ur det EU-register som avses i 5 b § 1 mom. i den lagen och som förs av advokatföreningen, kan han eller hon inte beviljas tillstånd enligt denna lag förrän tre år efter uteslutningen eller avförandet ur registret.

Den vars tillstånd enligt denna lag att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde har återkallats som en disciplinär påföljd kan inte beviljas ett nytt tillstånd förrän tre år förflutit från det att återkallandet av tillståndet började.

3 §

Rättegångsbiträdesnämnden

För beviljade av ett tillstånd enligt denna lag samt för återkallande av tillstånd och påförande av en påföljdsavgift finns en oberoende rättegångsbiträdesnämnd.

4 §

Tillsättning av rättegångsbiträdesnämnden och dess sammansättning

Rättegångsbiträdesnämnden tillsätts för fem år i sänder.

Rättegångsbiträdesnämndens medlemmar är en domare från hovrätterna, en domare från förvaltningsdomstolarna eller specialdomstolarna, en domare från tingsrätterna, ett rättegångsbiträde med tillstånd enligt denna lag samt en medlem som företräder den juridiska forskningen och undervisningen. Varje medlem har en personlig ersättare. Nämnden väljer ordförande och vice ordförande inom sig.

Rättegångsbiträdesnämnden tillsätts av statsrådet efter att

1) högsta domstolen på basis av anmälningar har utsett medlemmarna och ersättarna bland domarna i hovrätterna och tingsrätterna,

2) högsta förvaltningsdomstolen på basis av anmälningar har utsett medlemmen och ersättaren bland domarna i förvaltningsdomstolarna och specialdomstolarna, samt

3) justitieministeriet har utsett medlemmen och ersättaren bland rättegångsbiträdena med tillstånd samt medlemmen och ersättaren bland dem som företräder den juridiska forskningen och undervisningen.

Kandidaterna till medlemmar och ersättare ska vara två gånger fler än de medlemmar och ersättare som uppställs. Innan den medlem och ersättare som företräder den juridiska forskningen och undervisningen utses ska justitieministeriet höra företrädare för den juridiska forskningen och undervisningen.

Medlemmarna i rättegångsbiträdesnämnden och deras ersättare beviljas avsked av statsrådet, som med iakttagande av förfarandet vid tillsättandet av nämnden utser efterträdare för den återstående mandattiden.

5 §

Rättegångsbiträdesnämndens beslutförhet

Rättegångsbiträdesnämnden är beslutför när ordföranden eller vice ordföranden och

minst två andra medlemmar eller ersättare är närvarande.

6 §

Ansökan om tillstånd

Ett tillstånd som avses i denna lag ska sökas skriftligen hos rättegångsbiträdesnämnden. Sökanden ska till ansökan foga den utredning som behövs för att avgöra den.

7 §

Avgörande av ansökan

En ansökan enligt 6 § behandlas och avgörs av rättegångsbiträdesnämnden. Om nämnden avslår ansökan, ska beslutet motiveras.

8 §

Skyldigheter

Ett rättegångsbiträde med tillstånd ska redbart och samvetsgrant fullgöra de uppdrag som anförtrotts honom eller henne som rättegångsombud och rättegångsbiträde. I dessa uppdrag gäller särskilt följande:

1) rättegångsbiträdet ska vara lojalt mot sin klient samt efter bästa förmåga tillvarata sin klients intressen och rättigheter,

2) rättegångsbiträdet ska vara oberoende av sådant yttre inflytande som kan inverka störande på hans eller hennes förmåga att fullt ut tillvarata sin klients intressen, samt bevara sitt oberoende i verksamheten,

3) rättegångsbiträdet ska vara ojävigt vid mottagandet och utförandet av ett uppdrag,

4) rättegångsbiträdet får inte utan lov röja en enskilds eller en familjs hemlighet eller yrkes- eller affärshemligheter som han eller hon har fått kännedom om i sitt uppdrag,

5) rättegångsbiträdet får inte utan lov röja andra uppgifter om klienten och dennes förhållanden än de som avses i 4 punkten och som han eller hon har fått kännedom om i sitt uppdrag,

6) rättegångsbiträdet ska utföra uppdragen med omsorg, noggrannhet och behövlig

skyndsamhet utan att förorsaka onödiga kostnader,

7) rättegångsbiträdet är skyldigt att upprätthålla och utveckla sin yrkeskompetens och följa rättsutvecklingen i synnerhet på de områden där han eller hon är verksam,

8) rättegångsbiträdet får inte ta emot ett uppdrag, om han eller hon inte har den yrkeskompetens som uppdraget kräver eller annars inte förmår sköta uppdraget på tillbörligt sätt,

9) rättegångsbiträdet ska hålla penningtillgångar och övriga tillgångar som hör till klienten åtskilda från sina egna tillgångar,

10) rättegångsbiträdet är skyldigt att inom skälig tid svara på begäran om kontakter som ställs i anslutning till uppdraget som rättegångsombud och rättegångsbiträde, om det inte på grund av tidigare svar eller andra liknande orsaker är uppenbart onödigt,

11) rättegångsbiträdet ska utan oskäligt dröjsmål meddela uppdragsgivaren om han eller hon inte vill åta sig ett erbjudet uppdrag,

12) rättegångsbiträdet ska skaffa sin klients godkännande för viktiga åtgärder som berör klientens rättigheter, om inte sakens brådskande natur eller andra vägande skäl förhindrar det,

13) rättegångsbiträdet får inte utan särskilda skäl vidta rättsliga åtgärder utan att informera motparten om sin klients anspråk och utan att ge motparten skälig betänketid och möjlighet att lösa tvisten genom förlikning,

14) rättegångsbiträdet får inte utan motpartens samtycke utanför avtalsförhandlingarna åberopa ett förlikningserbjudande som har framförts av motparten,

15) rättegångsbiträdet får inte otillbörligt utöva påtryckning på motparten,

16) rättegångsbiträdet får inte försöka påverka domstolen eller någon annan myndighet med osakliga medel eller rikta osaklig kritik mot domstolens eller någon annan myndighets arbete eller avgöranden,

17) rättegångsbiträdet får inte till domstolen eller någon annan myndighet ge uttalanden som han eller hon vet är osanna eller bestrida uttalanden som han eller hon vet är sanna,

18) rättegångsbiträdet får inte utöva otillbörlig påverkan på ett vittne,

19) rättegångsbiträdet får inte, om klientens motpart anlitar rättsligt biträde, utan särskilda skäl ta direkt kontakt med motparten utan att motpartens rättegångsombud eller rättegångsbiträde samtycker till det.

Ett rättegångsbiträde med tillstånd som yrkesmässigt utför uppdrag som rättegångsombud och rättegångsbiträde ska teckna en tillräcklig ansvarsförsäkring mot förmögenhetsskada som i detta uppdrag förorsakas någon annan.

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 1 mom. 4 punkten döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag.

Bestämmelser om förfaranden som från konsumentsynpunkt är otillbörliga eller strider mot god sed finns även i 2 kap. i konsumentskyddslagen (38/1978).

Vad som föreskrivs ovan i denna paragraf tillämpas också på något annat uppdrag som ett rättegångsbiträde med tillstånd har fått genom ett domstolsförordnande eller till vilket han eller hon har förordnats som ett sådant biträde som avses i rättshjälpslagen (257/2002).

9 §

Tillsyn

Ett rättegångsbiträde med tillstånd står i ett uppdrag enligt 8 § under tillsyn av justitiekanslern, den tillsynsnämnd som avses i 6 a § 1 mom. i lagen om advokater (*tillsynsnämnden*) och rättegångsbiträdesnämnden enligt vad som föreskrivs i denna lag.

10 §

Tillsyn som utövas av justitiekanslern

Justitiekanslern har rätt att inleda ett tillsynsärende enligt 14 §, om justitiekanslern anser att ett rättegångsbiträde med tillstånd åsidosätter sina skyldigheter. Rättegångsbiträdet är skyldigt att ge justitiekanslern de uppgifter och utredningar som behövs för att justitiekanslern ska kunna utföra sina i denna lag föreskrivna uppgifter.

11 §

Tillsyn som utövas av tillsynsnämnden

Ett tillsynsärende enligt 14 § som gäller ett rättegångsbiträde med tillstånd behandlas och avgörs av tillsynsnämnden. I fråga om tillsynsnämnden och dess medlemmar gäller vad som föreskrivs i 6 a, 7 a och 7 b §, 7 j § 1 mom. och 7 k § i lagen om advokater.

De tillsynsärenden enligt 1 mom. som ska behandlas av tillsynsnämnden bereds av den tillsynsenhet som avses i 6 a § 1 mom. i lagen om advokater (*tillsynsenheten*). I fråga om tillsynsenheten och tjänstemännen vid enheten gäller vad som föreskrivs i 6 a §, 7 j § 1 mom. och 7 k § i lagen om advokater.

12 §

Tillsyn som utövas av rättegångsbiträdesnämnden

Trots vad som föreskrivs i 11 § fattas beslut om återkallande av tillstånd och påförande av påföljdsavgift av rättegångsbiträdesnämnden. Rättegångsbiträdesnämnden kan också ge en varning eller återförvisa ett tillsynsärende till tillsynsnämnden för behandling enligt vad som föreskrivs i 16 §.

13 §

Disciplinär påföljd

Om ett rättegångsbiträde med tillstånd på grund av omständigheter som framkommit vid behandlingen av ett tillsynsärende konstateras ha handlat i strid med 8 § ska det bestämmas en disciplinär påföljd för honom eller henne. Påföljderna är återkallande av tillstånd enligt denna lag, påförande av påföljdsavgift samt varning och anmärkning.

Ett tillstånd enligt denna lag ska återkallas, om ett rättegångsbiträde med tillstånd i ett uppdrag som avses i 8 § handlar ohederligt eller på annat sätt uppsåtligt kränker någon annans rätt. Om det finns förmildrande omständigheter för rättegångsbiträdets förfarande, kan han eller hon åläggas att betala påföljdsavgift eller tilldelas varning.

Handlar ett rättegångsbiträde med tillstånd på annat än i 2 mom. avsett sätt i strid med 8 §, ska han eller hon tilldelas varning eller ges en anmärkning. Om ett rättegångsbiträde upprepade gånger gör sig skyldigt till ett sådant förfarande som avses i detta moment eller i 2 mom. eller om det annars finns försvårande omständigheter, kan rättegångsbiträdets tillstånd enligt denna lag återkallas eller rättegångsbiträdet åläggas att betala påföljdsavgift.

Påföljdsavgiften är minst 500 och högst 15 000 euro. Vid påförandet av påföljdsavgiften beaktas bland annat hur klandervärt rättegångsbiträdets förfarande har varit, hans eller hennes erfarenhet av uppdrag som rättegångsombud och hans eller hennes ekonomiska förhållanden, så att påföljden står i ett rättvist förhållande till förfarandet. Påföljdsavgiften tas ut av rättegångsbiträdesnämnden.

Påföljdsavgift påförs inte, om ett ärende som gäller samma förseelse är föremål för förundersökning eller åtalsprövning eller vid en domstol behandlas som brottmål eller om rättegångsbiträdet med tillstånd genom en lagakraftvunnen dom har dömts till straff för förseelsen.

I de fall som avses i 3 mom. behöver påföljdsavgift inte påföras, om rättegångsbiträdet genom sitt förfarande endast i ringa mån bryter mot de skyldigheter som avses i 8 § och förfarandet i förhållande till dess skadlighet också bedömt som en helhet ska anses ringa.

Har tillståndet för ett rättegångsbiträde med tillstånd återkallats efter det att tillsynsärendet har inletts, kan tillsynsnämnden och rättegångsbiträdesnämnden fortsätta behandlingen av ärendet och uttala sig om huruvida rättegångsbiträdet med tillstånd under den tid ett tillstånd enligt denna lag varit i kraft har förfarit klandervärt och vilken påföljd rättegångsbiträdet på grund av detta skulle ha ådragit sig.

Rättegångsbiträdesnämnden kan bestämma att ett beslut om återkallande av ett tillstånd enligt denna lag ska iakttas trots ändringssökande.

14 §

Inledande av tillsynsärenden

Ett tillsynsärende inleds när tillsynsnämnden i fråga om ett rättegångsbiträde med tillstånd tar emot ett skriftligt klagomål eller en anmälan som justitiekanslern gjort med stöd av 10 § eller en anmälan som en domstol har gjort med stöd av 15 kap. 10 a § i rättegångsbalken.

Om ett klagomål är så bristfälligt att ärendet inte kan avgöras på basis av klagomålet, ska klaganden uppmanas att avhjälpa bristen inom utsatt tid. Klaganden ska samtidigt informeras om på vilket sätt klagomålet är bristfälligt och om att tillsynsnämnden kan lämna ärendet utan prövning, om klaganden inte följer uppmaningen att komplettera klagomålet. Ett klagomål som gäller ett ärende som har avgjorts tidigare upptas inte till prövning i tillsynsnämnden, om inte ny utredning som inverkar på saken läggs fram i klagomålet.

Om det har gått längre tid än fem år från de händelser som klagomålet gäller, kan ärendet lämnas utan prövning.

15 §

Behandling av tillsynsärenden i tillsynsnämnden

Tillsynsärenden behandlas i tillsynsnämndens plenum eller sektioner. I plenum behandlas de ärenden som tillsynsnämndens ordförande har bestämt att ska behandlas där eller som sektionerna har överfört till plenum. Beslut om att göra en framställning till rättegångsbiträdesnämnden om återkallande av tillstånd eller påförande av påföljdsavgift fattas dock alltid i plenum.

Tillsynsärenden behandlas i ett skriftligt förfarande i tillsynsnämnden. En framställning till rättegångsbiträdesnämnden om återkallande av tillstånd eller påförande av påföljdsavgift kan dock göras endast om tillsynsnämnden har ordnat muntlig förhandling i ärendet. Tillsynsnämnden kan ordna muntlig förhandling också i andra fall. Det rättegångsbiträde med tillstånd som tillsynsären-

det gäller och klaganden ska kallas till den muntliga förhandlingen.

Tillsynsnämnden ska ge det rättegångsbiträde med tillstånd som berörs av tillsynsärendet tillfälle att bli hört innan ärendet avgörs. Rättegångsbiträdet ska öppet och sanningenligt lämna de upplysningar och utredningar som har begärts. Tillsynsnämnden ska ge klaganden tillfälle att yttra sig med anledning av rättegångsbiträdets bemötande. Tillsynsnämnden ska även i övrigt se till att saken blir tillräckligt utredd.

16 §

Behandling av tillsynsnämndens framställning i rättegångsbiträdesnämnden

Tillsynsnämndens framställning till rättegångsbiträdesnämnden om återkallande av tillstånd eller påförande av påföljdsavgift ska göras skriftligen och innehålla följande uppgifter:

- 1) ärendeslaget och datum för framställningen,
- 2) parternas och klagandens namn,
- 3) de yrkanden som framställts och de bemötanden som avgivits i saken med motivering,
- 4) den påföljd som tillsynsnämnden föreslår och motivering till den, samt
- 5) namnet på dem som i tillsynsnämnden har deltagit i uppgörandet av framställningen och deras ställning samt uppgift om huruvida omröstning har ägt rum; om omröstning har ägt rum, ska de avvikande meningarna fogas till framställningen.

En framställning som avses i 1 mom. behandlas i ett skriftligt förfarande i rättegångsbiträdesnämnden. Rättegångsbiträdesnämnden ska vid behandlingen av framställningen ge det rättegångsbiträde med tillstånd som framställningen gäller och klaganden tillfälle att bli hörda med anledning av framställningen. Rättegångsbiträdesnämnden kan vid behov ordna muntlig förhandling i ärendet.

Rättegångsbiträdesnämnden kan i stället för det av tillsynsnämnden föreslagna återkallandet av tillstånd eller påförandet av påföljdsavgift också ge ett rättegångsbiträde med tillstånd en varning enligt vad som före-

skrivs i 13 § eller återförvisa tillsynsärendet till tillsynsnämnden för behandling.

17 §

Avgörandet i ett tillsynsärende

På ett beslut som tillsynsnämnden och rättegångsbiträdesnämnden fattat i ett tillsynsärende tillämpas i tillämpliga delar vad som i 7 g § i lagen om advokater föreskrivs om avgörandet i ett tillsynsärende.

18 §

Offentlig dagbok och offentligt referat

Tillsynsnämnden ska föra offentlig dagbok över tillsynsärenden. En uppgift om återkallande av tillstånd avförs ur den offentliga dagboken tio år efter rättegångsbiträdesnämndens beslut. På dagboken tillämpas i övrigt i tillämpliga delar vad som i 7 h § i lagen om advokater föreskrivs om offentlig dagbok och förande av sådan i ett tillsynsärende.

Tillsynsnämnden och rättegångsbiträdesnämnden ska utarbeta ett offentligt referat över sitt beslut i ett tillsynsärende. På referatet tillämpas i övrigt i tillämpliga delar vad som i 7 i § i lagen om advokater föreskrivs om offentligt referat över ett avgörande i ett tillsynsärende.

19 §

Andra bestämmelser som ska tillämpas på behandlingen av ett tillsynsärende

Till den del något annat inte föreskrivs i lag tillämpas på behandlingen av tillsynsärenden i tillsynsnämnden, tillsynsenheten och rättegångsbiträdesnämnden vad som föreskrivs i förvaltningslagen (434/2003), språklagen (423/2003) och samiska språklagen (1086/2003).

På offentligheten för tillsynsnämndens, tillsynsenhetens och rättegångsbiträdesnämndens handlingar och verksamhet i ett tillsynsärende tillämpas vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), om inte något annat följer av

tystnadsplikten för ett rättegångsbiträde med tillstånd. En handling blir dock inte offentlig förrän tillsynsnämndens eller rättegångsbiträdesnämndens beslut har meddelats eller när det finns tillgängligt för den som har del i saken.

20 §

Återkallande av tillstånd på någon annan grund än som disciplinär påföljd

Rättegångsbiträdesnämnden ska återkalla ett beviljat tillstånd, om ett rättegångsbiträde med tillstånd

1) skriftligen begär att tillståndet ska återkallas,

2) inte längre uppfyller de förutsättningar för beviljande av tillstånd som anges i 2 §,

3) inte har betalt ansöknings-, tillsyns- eller påföljdsavgift inom en skälig tid efter det att han eller hon har fått en anmärkning om den uteblivna betalningen och försummelsen inte kan anses som ringa.

I andra fall än sådana som avses i 1 mom. 1 punkten ska rättegångsbiträdesnämnden ge ett rättegångsbiträde med tillstånd tillfälle att bli hört innan tillståndet återkallas.

21 §

När tillstånd upphör att gälla

Om ett rättegångsbiträde med tillstånd antas som medlem i advokatföreningen, upphör hans eller hennes tillstånd enligt denna lag att gälla.

22 §

Bestämmelser som ska tillämpas på behandlingen av andra ärenden än tillsynsärenden i rättegångsbiträdesnämnden

Till den del något annat inte föreskrivs i lag tillämpas på behandlingen av ett annat ärende än ett tillsynsärende enligt 14 § i rättegångsbiträdesnämnden vad som föreskrivs i förvaltningslagen, språklagen, samiska språklagen och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

23 §

Register över rättegångsbiträden

Namnen på rättegångsbiträden med tillstånd och datum då tillstånd beviljats antecknas i ett offentligt register (*register över rättegångsbiträden*) som förs av rättegångsbiträdesnämnden.

Rättegångsbiträdesnämnden ska avföra uppgifterna om ett rättegångsbiträde med tillstånd ur registret sedan hans eller hennes tillstånd har återkallats genom ett lagakraftvunnet beslut eller har upphört att gälla med stöd av 21 §.

Närmare bestämmelser om registret över rättegångsbiträden och förandet av registret får utfärdas genom förordning av statsrådet.

24 §

Avgifter

För behandlingen av en ansökan som avses i 6 § tar rättegångsbiträdesnämnden ut en ansökningsavgift. På ansökningsavgiften tillämpas vad som föreskrivs i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

Ett rättegångsbiträde med tillstånd ska dessutom betala en tillsynsavgift. Tillsynsavgift ska betalas för det år under vilket rättegångsbiträdet beviljas tillstånd enligt denna lag, samt dessutom för varje kalenderår som inleds med ett gällande tillstånd. Tillsynsavgiften uppgår till 350 euro och tas ut av rättegångsbiträdesnämnden. Rättegångsbiträdesnämnden betalar årligen 2/3 av de influtna tillsynsavgifterna till advokatföreningen, med vilka kostnaderna för tillsynsnämndens och tillsynsenhetens verksamhet täcks. Justitieministeriet justerar årligen storleken på tillsynsavgiften så att den motsvarar stegringen i levnadskostnadsindex. Justeringen görs med två euros noggrannhet.

25 §

Ändringssökande

Den vars ansökan om ett tillstånd som avses i denna lag har avslagits eller vars tillstånd har återkallats av skäl som nämns i 20

§ 1 mom. har rätt att söka ändring i rättegångsbiträdesnämndens beslut hos Helsingfors hovrätt. Dessutom har justitiekanslern rätt att hos Helsingfors hovrätt söka ändring i rättegångsbiträdesnämndens beslut enligt 20 § om återkallande av tillstånd.

Ett rättegångsbiträde med tillstånd som berörs av ett tillsynsärende och justitiekanslern har rätt att hos Helsingfors hovrätt söka ändring i tillsynsnämndens och rättegångsbiträdesnämndens beslut i ett sådant tillsynsärende som avses i 14 §. Ändring i ett beslut av tillsynsnämnden om att göra en framställning enligt 16 § 1 mom. till rättegångsbiträdesnämnden för återkallande av ett tillstånd eller påförande av en påföljdsavgift får dock inte sökas separat.

Tiden för ändringssökande är 30 dagar. Besvärstiden börjar löpa från den dag då beslutet delgavs. Besvärsskriften riktas till Helsingfors hovrätt och ska inom den föreskrivna tiden ges in till den nämnd vars beslut överklagas. Nämnden ska utan dröjsmål sända besvärsskriften med bilagor och en kopia av det överklagade beslutet till hovrätten.

Hovrätten ska vid behandlingen av ett besvärssäkande ge justitiekanslern, det rättegångsbiträde med tillstånd som tillsynsärendet gäller och klaganden tillfälle att bli hörda med anledning av besvären samt vid behov lägga fram bevisning och andra utredningar.

26 §

Sökande av ändring i ett avgiftsbeslut

I ett beslut av rättegångsbiträdesnämnden som gäller ansökningsavgift eller tillsynsavgift får omprövning begäras hos nämnden på det sätt som föreskrivs i 7 a kap. i förvaltningslagen. Ändring i ett beslut med anledning av en begäran om omprövning får sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

27 §

Verkställighet av avgifter

Ansökningsavgifter, tillsynsavgifter och påföljdsavgifter är direkt utsökbara. Be-

stämmelser om indrivning av dem finns i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007). Påföljdsavgifter får dock verkställas endast med stöd av ett beslut som vunnit laga kraft.

28 §

Meddelanden

Tillsynsnämnden ska sända ett meddelande till rättegångsbiträdesnämnden om ett beslut genom vilket en person som disciplinär påföljd har utesluts ur advokatföreningen eller avförts ur det EU-register som avses i 5 b § 1 mom. i lagen om advokater och som förs av föreningen. Tillsynsnämnden ska samtidigt meddela om beslutet har vunnit laga kraft.

Advokatföreningens styrelse ska sända ett meddelande till rättegångsbiträdesnämnden om att ett rättegångsbiträde med tillstånd har antagits som medlem i advokatföreningen.

Rättegångsbiträdesnämnden ska sända ett meddelande till de allmänna domstolarna, de allmänna förvaltningsdomstolarna, arbetsdomstolen och marknadsdomstolen om ett beslut genom vilket tillståndet för ett rättegångsbiträde med tillstånd har återkallats samt samtidigt meddela om beslutet har vunnit laga kraft.

Tillsynsnämnden och rättegångsbiträdesnämnden ska sända en kopia till justitiekanslern av ett beslut som nämnden fattat i ett tillsynsärende enligt 14 §. Dessutom ska rättegångsbiträdesnämnden sända en kopia till justitiekanslern av nämndens beslut enligt 20 § om återkallande av tillstånd.

Rättegångsbiträdesnämnden ska sända en kopia till tillsynsnämnden av ett beslut i ett tillsynsärende enligt 14 § och av det offentliga referat som utarbetats över beslutet. Rättegångsbiträdesnämnden ska dessutom i fråga om nämnda tillsynsärende till tillsynsnämnden ge in också de övriga uppgifter som avses i 7 h § 1 mom. i lagen om advokater och som ska antecknas i den offentliga dagboken.

Närmare bestämmelser om de meddelanden som avses i denna paragraf får utfärdas genom förordning av statsrådet.

29 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om rättegångsbiträdesnämnden och behandlingen av ärenden i nämnden får utfärdas genom förordning av statsrådet. Närmare bestämmelser om hur arbetet vid rättegångsbiträdesnämnden ska ordnas kan utfärdas i en arbetsordning som fastställs av nämndens ordförande.

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag får utfärdas genom förordning av statsrådet.

30 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Trots bestämmelserna i 4 § tillsätts rättegångsbiträdesnämnden, när den tillsätts för första gången, för två år. Medlemmar i nämnden är då en domare från hovrätterna, en domare från förvaltningsdomstolarna eller specialdomstolarna, en domare från tingsrätterna och en medlem som företräder den juridiska forskningen och undervisningen samt en personlig ersättare för var och en av dem.

En person som är behörig som rättegångsombud och rättegångsbiträde enligt de bestämmelser som gällde vid denna lags ikraftträdande är behörig att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde i ett års tid efter denna lags ikraftträdande.

Utöver vad som föreskrivs i 3 mom. är en person som är behörig som rättegångsombud och rättegångsbiträde enligt de bestämmelser som gällde vid denna lags ikraftträdande och som ansöker om ett tillstånd enligt denna lag tre månader innan den föreskrivna tid som nämns i 3 mom. har löpt ut och vars ansökan inte har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut inom ett år från lagens ikraftträdande behörig att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde till dess att hans eller hennes ansökan har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

Trots bestämmelserna i 3 och 4 mom. tilllämpas på ett ärende som är anhängigt vid domstol vid denna lags ikraftträdande de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag**om ändring av lagen om advokater**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om advokater (496/1958) 3 § 1 och 2 mom., 7 och 7 a §, 7 b § 1 och 2 mom., 7 c § 1 mom., 7 e § 1 mom., 7 h § 1 mom., 7 i och 7 j §, 9 § 1 mom. samt 10 § 1 och 3 mom., sådana de lyder, 3 § 1 mom. i lag 1095/2007, 3 § 2 mom. i lag 31/1993 samt 7 och 7 a §, 7 b § 1 och 2 mom., 7 c § 1 mom., 7 e § 1 mom., 7 h § 1 mom., 7 i och 7 j §, 9 § 1 mom. samt 10 § 1 och 3 mom. i lag 697/2004, samt

fogas till 3 §, sådan den lyder i lagarna 31/1993, 1249/1999 och 1095/1997, nya 5 och 6 mom., till lagen i stället för den 6 a § som upphävts genom lag 697/2004 en ny 6 a §, till lagen en ny 7 k §, till 8 §, sådan den lyder i lag 1249/1999 ett nytt 2 mom. och till lagen en ny 13 b § som följer:

3 §

Såsom advokat kan godkännas en person som har fyllt 25 år och som

1) är känd för redbarhet samt i fråga om övriga egenskaper och levnadssätt är lämplig att utöva advokatverksamhet,

2) i Finland har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, eller en juridisk examen någon annanstans än i Finland och erhållit ett beslut från Utbildningsstyrelsen i enlighet med lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer (1093/2007) eller lagen om den tjänstebehörighet som högskolestudier utomlands medför (531/1986) om behörighet för en uppgift som förutsätter annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt och fullgjort eventuella tilläggskrav som förutsatts i beslutet,

3) har förvärvat den skicklighet som krävs för utövande av advokatverksamhet och sådan praktisk erfarenhet som föreskrivs i advokatföreningens stadgar,

4) har avlagt en examen om de bestämmelser som gäller advokatverksamhet och vad god advokatsed kräver (*advokatexamen*), samt

5) inte har försatts i konkurs eller vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

I enlighet med internationella förpliktelser som trätt i kraft i Finland kan trots bestämmelserna i 1 mom. 2 punkten som advokat

även godkännas en i 1 mom. avsedd person som i någon annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet har yrkesbehörighet för advokatverksamhet. Sökanden ska i de fall som anges i detta moment avlägga advokatexamen.

Justitieministeriet fastställer examensordningen för advokatexamen.

Om sökanden redan tidigare har avlagt advokatexamen eller annars visat att han eller hon har de kunskaper som förutsatts där, kan advokatföreningens styrelse befria sökanden från att avlägga examen.

6 a §

I samband med advokatföreningen finns en oberoende tillsynsnämnd och en oberoende tillsynsenhet vilka sköter de uppgifter i fråga om tillsynen över advokaters verksamhet som anges i denna lag. Enligt vad som föreskrivs i lagen om statliga rättshjälpsbyråer (258/2002) och i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (/) sköter tillsynsnämnden och tillsynsenheten också de uppgifter som gäller tillsynen över offentliga rättsbiträden och rättegångsbiträden med tillstånd.

Tillsynsnämnden behandlar och avgör sådana tillsynsärenden som avses i 7 c § och ger rekommendationer i sådana arvodestviser mellan en advokat och dennes klient som avses i 7 e §.

Tillsynsenheten bereder de tillsynsärenden och arvodestvister enligt 2 mom. som behandlas i tillsynsnämnden. Tillsynsenhetens verksamhet leds av en jurist som svarar för tillsynen. Juristen ska ha avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt och vara väl förtrogen med advokatverksamhet.

I tillsynsenheten finns det utöver den jurist som svarar för tillsynen ett behövligt antal personer som är sekreterare i tillsynsnämnden. De ska ha avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt. I tillsynsenheten kan det dessutom finnas annan personal.

En tjänsteman som hör till tillsynsenheten får inte delta i skötseln av advokatföreningens andra ärenden än sådana som avses i 1 mom., om detta kan äventyra en oberoende och opartisk skötsel av tillsynsenhetens uppgifter.

7 §

Om en advokat till följd av omständigheter som framkommit vid behandlingen av ett tillsynsärende konstateras ha handlat i strid med 5 § 1 mom., ska tillsynsnämnden bestämma en *disciplinär påföljd* för advokaten. Påföljderna är uteslutning ur advokatföreningen, påförande av påföljdsavgift samt varning och anmärkning.

Om en advokat i sitt uppdrag handlar oehederligt eller på annat sätt uppsåtligt kränker någon annans rätt, ska advokaten uteslutas ur advokatföreningen. Om det finns förmildrande omständigheter för advokatens förfarande, kan advokaten åläggas att betala påföljdsavgift eller tilldelas varning.

Handlar en advokat annars i strid med god advokatsed, ska advokaten tilldelas varning eller anmärkning. Om en advokat upprepade gånger gör sig skyldig till ett sådant förfarande som avses i detta moment eller i 2 mom. eller om det annars finns försvårande omständigheter, kan advokaten uteslutas ur advokatföreningen eller åläggas att betala påföljdsavgift. Detta moment tillämpas också om en advokat begår en gärning som kan minska aktningen för advokatkåren.

Påföljdsavgiften är minst 500 och högst 15 000 euro. Vid påförandet av påföljdsavgiften beaktas bland annat hur klandervärt

advokatens förfarande har varit, advokatens erfarenhet av advokatuppdrag och advokatens ekonomiska förhållanden, så att påföljden står i ett rättvist förhållande till förfarandet. Med påföljdsavgiften, som betalas till advokatföreningen, täcks kostnaderna för tillsynsnämndens och tillsynsenhetens verksamhet.

Påföljdsavgift påförs inte, om ett ärende som gäller samma förseelse är föremål för förundersökning eller åtalsprövning eller vid en domstol behandlas som brottmål eller om advokaten genom en lagakraftvunnen dom har dömts till straff för förseelsen.

I de fall som avses i 3 mom. behöver påföljdsavgift inte påföras, om advokaten genom sitt förfarande endast i ringa mån bryter mot advokatens skyldigheter och förfarandet i förhållande till dess skadlighet också bedömt som en helhet ska anses ringa.

En advokat som har registrerats i EU-registret ska avföras ur registret under samma förutsättningar som en advokat ska uteslutas ur föreningen.

Har advokaten upphört att vara medlem i advokatföreningen efter det att tillsynsärendet har blivit anhängigt, kan tillsynsnämnden fortsätta behandlingen av ärendet och uttala sig om huruvida advokaten under sin tid som medlem har förfarit klandervärt och vilken påföljd advokaten på grund av detta skulle ha ådragit sig.

Tillsynsnämnden kan bestämma att ett beslut om uteslutning ur advokatföreningen eller om avförande ur EU-registret ska iaktas trots ändringssökande.

7 a §

Tillsynsnämnden består av en ordförande och elva andra medlemmar samt personliga suppleanter för var och en av dem. Ordföranden och ordförandens suppleant samt sex av de övriga medlemmarna och deras suppleanter ska vara advokater. Tre av medlemmarna och deras suppleanter ska vara personer som inte hör till advokatkåren men som har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt och är förtrogna med advokatverksamhet och dessutom med domaruppgifter eller med utbildning och forskning i juridik vid universitet. Två av medlemmar-

na och deras suppleanter ska vara sådana rättegångsbiträden med tillstånd som avses i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (/). Mandattiden för tillsynsnämndens medlemmar och suppleanter är tre år.

Advokatföreningens delegation väljer tillsynsnämndens ordförande och ordförandens suppleant samt de medlemmar som hör till advokatkåren och en suppleant för var och en av dem. Statsrådet utnämner på framställning av justitieministeriet de medlemmar i tillsynsnämnden som inte hör till advokatkåren samt deras personliga suppleanter. Innan framställningen görs ska justitieministeriet be advokatföreningen om ett utlåtande om de föreslagna personernas behörighet för uppdraget. Utlåtandet ska vara tillstyrkande i fråga om de i 1 mom. avsedda kandidater som inte hör till advokatkåren och inte är rättegångsbiträden med tillstånd. Begäran om utlåtande ska avse dubbelt så många kandidater som det antal medlemmar som ska utnämnas. Tillsynsnämnden väljer varje år tre vice ordförande inom sig.

Den som har varit medlem av tillsynsnämnden sex år i följd kan omväljas eller utnämnas till samma uppdrag först för den mandattid som börjar tre år efter det att hans eller hennes föregående mandattid har löpt ut. Den som har varit medlem av nämnden sex år i följd kan dock väljas till ordförande för nämnden. Posten som ordförande för tillsynsnämnden kan innehas högst sex år i följd. Medlemmarna av nämnden och suppleanterna beviljas avsked av det organ som har valt eller utnämnt honom eller henne och som med iakttagande av det föreskrivna förfarandet väljer eller utnämner efterträdare för personen för återstoden av mandattiden.

7 b §

Tillsynsnämnden kan vara uppdelad på fyra sektioner, vilka var och en består av tre medlemmar. Tillsynsnämnden bestämmer sektionernas sammansättning så att varje sektion som medlemmar har högst två advokater och högst två personer som inte hör till advokatkåren. Ordförande för sektionerna är tillsynsnämndens ordförande och tre vice ordförande. Vid behandlingen av en arvodestvist i en sektion är ordförande dock en i 7 a § 1 mom.

avsedd medlem som inte är advokat eller rättegångsbiträde med tillstånd.

Tillsynsnämndens plenum är beslutfört när ordföranden eller en vice ordförande och minst åtta andra medlemmar är närvarande. En sektion i tillsynsnämnden är beslutfört när alla dess medlemmar är närvarande.

7 c §

Ett tillsynsärende blir anhängigt när tillsynsnämnden i fråga om en advokat tar emot ett skriftligt klagomål eller en anmälan från justitiekanslern eller en anmälan som en domstol har gjort med stöd av 15 kap. 10 a § i rättegångsbalken. Ett ärende blir också anhängigt när advokatföreningens styrelse har beslutat att överföra ett ärende som har kommit till dess kännedom för behandling i tillsynsnämnden.

7 e §

En arvodestvist blir anhängig när tillsynsnämnden tar emot en skriftlig ansökan från en advokats huvudman eller någon annan klient. Om ansökan är så bristfällig att ärendet inte kan avgöras på basis av ansökan, ska sökanden uppmanas att avhjälpa bristen inom utsatt tid. Sökanden ska samtidigt informeras om på vilket sätt ansökan är bristfällig och om att tillsynsnämnden kan lämna ansökan utan prövning om sökanden inte följer uppmaningen att komplettera den.

7 h §

Tillsynsnämnden ska föra en offentlig dagbok över de tillsynsärenden och arvodestvisiter som den behandlat. I dagboken antecknas uppgifter om klaganden eller sökanden, advokaten och vid behov advokatbolaget, ärendeslaget, dagen för avgörandet och utgången i ärendet. Av dagboken ska även framgå i vilken fas behandlingen av ärendet är. I dagboken antecknas dessutom om advokaten har följt tillsynsnämndens arvodesrekommendation.

7 i §

Tillsynsnämnden ska utarbeta ett offentligt referat över nämndens avgörande i ett tillsynsärende och i en arvodestvist. I referatet ska anges

- 1) ärendeslaget och dagen för avgörandet,
- 2) namnet på advokaten och, i en arvodestvist, även namnet på advokatbolaget,
- 3) ärendet och motiveringen till avgörandet i huvuddrag,
- 4) de lagrum, de punkter i advokatföreningens stadgar och de anvisningar om god advokatsed som har tillämpats i saken,
- 5) slutresultatet,

6) namnet på dem som har hört till den sammansättning som avgjort saken och deras ställning samt uppgift om huruvida omröstning har ägt rum; om omröstning har ägt rum, ska till referatet fogas det slutresultat med motivering som de medlemmar som varit avvikande mening har understött.

Tillsynsnämnden ska hålla det offentliga referatet tillgängligt för allmänheten så länge uppgifterna om avgörandet enligt 7 h § finns antecknade i den offentliga dagboken.

7 j §

I fråga om jäv för den som deltar i behandlingen av ett tillsynsärende eller en arvodestvist gäller vad som föreskrivs eller bestäms om jäv för advokater och domare.

Till den del något annat inte föreskrivs i lag, tillämpas på behandlingen av ett tillsynsärende och en arvodestvist i tillsynsnämnden och tillsynsenheten vad som föreskrivs i förvaltningslagen (434/2003), språklagen (423/2003) och samiska språklagen (1086/2003).

På offentligheten för tillsynsnämndens och tillsynsenhetens handlingar och verksamhet i tillsynsärenden och arvodestvister tillämpas vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), om något annat inte följer av tystnadsplikten för advokater. En handling blir dock inte offentlig förrän tillsynsnämnden har gett sitt avgörande eller avgörandet finns tillgängligt för dem som är delaktiga i saken.

7 k §

Tillsynsnämndens medlemmar handlar under domaransvar, och de får inte obehörigen

röja i lag sekretessbelagda uppgifter som de har fått kännedom om vid behandlingen av ett tillsynsärende eller en arvodestvist.

På en tjänsteman vid tillsynsenheten tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar när han eller hon sköter uppgifter som hänför sig till ärenden som avses i 6 a § 1 mom. Bestämmelser om skadeståndsansvar för en tjänsteman vid tillsynsenheten när han eller hon sköter nämnda uppgifter finns i skadeståndslagen (412/1974).

8 §

En person vars tillstånd att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde i enlighet med lagen om rättegångsbiträden med tillstånd har återkallats som en disciplinär påföljd, kan inte antas som medlem i advokatföreningen förrän tre år förflutit från det att återkallandet av tillståndet började.

9 §

En advokat som är försatt i konkurs eller vars handlingsbehörighet har begränsats upphör att vara medlem av advokatföreningen, och styrelsen ska avföra advokaten ur advokatregistret.

10 §

Den vars ansökan enligt 3 § 4 mom. eller 4 § 1 mom. har avslagits eller som har vägrats registrering i EU-registret, har rätt att hos Helsingfors hovrätt anföra besvär över beslut av advokatföreningens styrelse. En advokat som berörs av ett tillsynsärende har rätt att hos Helsingfors hovrätt anföra besvär över ett beslut av tillsynsnämnden i ett sådant tillsynsärende som avses i 7 c §. Dessutom har den som har uteslutits ur advokatföreningen eller som har avförts ur advokatregistret eller EU-registret rätt att hos Helsingfors hovrätt anföra besvär över ett beslut av advokatföreningens styrelse i ett sådant ärende som avses i 9 §.

Tiden för anförande av besvär är 30 dagar. Besvärstiden börjar den dag då beslutet delgavs. Besvärsskriften riktas till Helsingfors hovrätt och ska inom den föreskrivna tiden ges in till tillsynsnämnden. Tillsynsnämnden

ska utan dröjsmål ge in besvärsskriften med bilagor och en kopia av det överklagade beslutet samt advokatföreningens utlåtande med anledning av besvären till hovrätten.

—————

13 b §

Närmare bestämmelser om hur arbetet i tillsynsnämnden och tillsynsenheten ska ordnas kan utfärdas i en arbetsordning som fastställs av tillsynsnämnden.

—————

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas också på tillsynsärenden och arvodestvister som är anhängiga vid lagens ikraftträdande.

Mandattiden för de personer som är medlemmar i tillsynsnämnden när denna lag träder i kraft fortgår tills den tid för vilken de har valts löper ut. Trots det som föreskrivs i 7 a § 1 mom. ska den första utnämningen av rättegångsbiträden med tillstånd och deras suppleanter till medlemmar i tillsynsnäm-

—————

den ske med tillämpning av de behörighetsvillkor i nämnda moment som gäller andra än advokater och rättegångsbiträden med tillstånd. Mandattiden för den ena medlemmen och dennes suppleant är ett år och för den andra medlemmen och dennes suppleant två år.

Vid beräkningen av den längd för medlemskap i tillsynsnämnden som avses i 7 a § 3 mom. beaktas också medlemskap i tillsynsnämnden före lagens ikraftträdande.

Den som är jurist med ansvar för tillsynen och de som är sekreterare i tillsynsnämndens sektioner när denna lag träder i kraft överförs med stöd av denna lag till tillsynsenheten för att sköta uppdraget som jurist med ansvar för tillsynen och uppdraget som sekreterare i tillsynsnämnden. Den personal som överförs behåller de rättigheter och skyldigheter som vid tidpunkten för överföringen hänförs till deras anställningsförhållande och sin lön i euro.

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

3.

Lag**om ändring av 6 § i lagen om statliga rättshjälpsbyråer**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om statliga rättshjälpsbyråer (258/2002) 6 § 2 mom., sådant det lyder i lag 698/2004, som följer:

6 §

De offentliga rättsbiträdena står under advokatföreningens tillsyn så som bestäms i 6, 6 a, 7, 7 a—7 d och 7 g—7 k § i lagen om advokater (496/1958). I fråga om de offentliga rättsbiträdenas rätt att anföra besvär över ett avgörande i ett tillsynsärende samt i fråga

om behandlingen av besvären gäller vad som föreskrivs i 10 § i den lagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas också på tillsynsärenden som är anhängiga vid lagens ikraftträdande.

4.

Lag**om ändring av 15 och 31 kap. i rättegångsbalken**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i rättegångsbalken 15 kap 2 §, 4 § 1 mom. och 10 a § 1 mom. samt 31 kap. 13 § och 18 § 3 mom., sådana de lyder, 15 kap. 2 § i lagarna 764/2001, 259/2002 och 578/2009, 4 § 1 mom. i lag 259/2002, 10 a § 1 mom. i lag 497/1958 samt 31 kap. 13 § i lag 109/1960 och 18 § 3 mom. i lag 666/2005, samt

fogas till 15 kap. 1 §, sådan den lyder i lag 21/1972, ett nytt 4 mom. och till 31 kap. 3 §, sådan den lyder i lag 109/1960, ett nytt 2 mom. som följer:

15 kap.

Om rättegångsombud

1 §

En annan sökande än en myndighet ska i högsta domstolen anlita rättegångsombud eller rättegångsbiträde i ärenden enligt 31 kap. som gäller klagan på grund av domvilla eller återbrytande av dom.

2 §

Om inte något annat bestäms i denna eller någon annan lag, får såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde anlitas en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett sådant rättegångsbiträde med tillstånd som avses i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (/).

Utan hinder av 1 mom. får såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde anlitas en person som står i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande till en part och som har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, som är redbar och som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats. Dessutom får såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde i ett mål eller ärende som gäller ett anställningsförhållande eller i ett mål eller ärende som i sak anknyter till ett sådant samt i arbetsdomstolen anlitas en person som är anställd hos en arbetsmarknadsorganisation, som har avlagt annan högre högskoleexamen

i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, som är redbar och som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

Trots vad som föreskrivs i 1 mom. får såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde anlitas en myndighet till vars lagstadgade uppgifter hör att biträda vid rättegång. Dessutom får såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde anlitas en person som är anställd hos nämnda myndighet och som har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, som är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

Också någon annan än i 1 mom. avsedd, myndig redbar person som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats får anlitas såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde

1) i ett mål som avses i 5 kap. 3 §,

2) i ett ansökningsärende som inte är tvistigt, samt

3) i ett jorddomstolsärende.

Vad som i denna eller någon annan lag bestäms om en advokats rätt att vara rättegångsombud eller rättegångsbiträde tillämpas även på den som har rätt att bedriva advokatverksamhet i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i någon annan stat med vilken Europeiska unionen och dess medlemsstater har ingått ett avtal om

ömsesidigt erkännande av yrkesbehörighet för advokater.

4 §

Ett rättegångsombud ska, om inte huvudmannen muntligen inför domstolen har befullmäktigat honom eller henne, visa en fullmakt som huvudmannen egenhändigt har undertecknat, om domstolen bestämmer det.

10 a §

Om ett rättegångsombud eller rättegångsbiträde visar sig vara oredligt, oförståndigt eller oskickligt eller om han eller hon annars visar sig vara olämplig för sitt uppdrag, kan domstolen förbjuda honom eller henne att uppträda i målet eller ärendet. Domstolen kan också, om det finns skäl till detta, förvägra honom eller henne rätt att under högst tre år vara verksam som rättegångsombud eller rättegångsbiträde vid den domstolen. När beslutet gäller en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett rättegångsbiträde med tillstånd, ska domstolen underrätta den tillsynsnämnd som avses i 6 a § 1 mom. i lagen om advokater (496/1958) om sitt beslut. Om en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett rättegångsbiträde med tillstånd i övrigt handlar i strid med sina skyldigheter, kan domstolen anmäla förfarandet för behandling i tillsynsnämnden.

31 kap.

Om extraordinärt ändringssökande

3 §

Bestämmelser om klagandens skyldighet att anlita rättegångsombud eller rättegångsbi-

tråde finns i 15 kap. 1 § 4 mom. Klaganden ska ges tillfälle att skaffa sig ett ombud eller biträde som uppfyller behörighetsvillkoren, om det inte är klart onödigt.

13 §

På behandlingen av ansökan tillämpas vad som i 3 § 2 mom. och 4 och 5 § föreskrivs om klagan.

18 §

På ansökan och behandlingen av den tillämpas vad som i 3 § 1 mom. och 4 och 5 § föreskrivs om klagan.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På mål eller ärenden som är anhängiga vid domstol vid lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Utöver vad som föreskrivs i 2 mom. är en person som är behörig som rättegångsombud och rättegångsbiträde enligt de bestämmelser som gällde vid denna lags ikraftträdande behörig att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde i ett års tid efter denna lags ikraftträdande. Dessutom är en person som är behörig som rättegångsombud och rättegångsbiträde enligt de bestämmelser som gällde vid denna lags ikraftträdande och som ansöker om ett tillstånd enligt lagen om rättegångsbiträden med tillstånd tre månader innan den föreskrivna tid som nämns i 30 § 3 mom. i den lagen har löpt ut och vars ansökan inte har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut inom ett år från den lagens ikraftträdande behörig att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde till dess att hans eller hennes ansökan har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

5.

Lag**om ändring av 2 kap. 2 § i lagen om rättegång i brottmål**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) 2 kap. 2 § 1 mom., sådant det lyder i lag 260/2002, som följer:

2 kap.

Om biträdande av part

2 §

Till försvarare och till målsägandebiträde ska med stöd av 1 och 1 a § förordnas ett offentligt rättsbiträde eller en advokat. Om ett lämpligt offentligt rättsbiträde eller en lämplig advokat inte finns att tillgå eller det finns andra särskilda skäl till det, kan ett sådant rättegångsbiträde med tillstånd som avses i

lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (/) förordnas till försvarare eller målsägandebiträde. Den som förordnas till försvarare eller målsägandebiträde ska ges tillfälle att bli hörd om förordnandet till uppdraget.

—————
 Denna lag träder i kraft den 20 .

Om ett förordnande till försvarare eller målsägandebiträde har getts före denna lags ikraftträdande, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

6.

Lag**om ändring av 8 § i rättshjälpslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i rättshjälpslagen (257/2002) 8 § 2 mom. som följer:

8 §

Biträde

häktad, om personen är misstänkt för eller för
honom eller henne yrkas straff för ett brott
för vilket inte har föreskrivits lindrigare straff
än fängelse i fyra månader eller för försök till
eller delaktighet i ett sådant brott, eller om
den misstänkte inte har fyllt 18 år.

Till privat biträde ska förordnas en advokat
eller ett rättegångsbiträde med tillstånd som
avses i lagen om rättegångsbiträden med till-
stånd (/). Till biträde för den som är
misstänkt i ett brottmål ska förordnas ett of-
fentligt rättsbiträde eller en advokat eller, av
särskilda skäl, ett rättegångsbiträde med till-
stånd, om den misstänkte är anhållen eller

Denna lag träder i kraft den 20 .
Om ett förordnande till biträde har getts
före denna lags ikraftträdande, tillämpas de
bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

7.

Lag**om ändring av barnskyddslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till barnskyddslagen (417/2007) en ny 86 a § som följer:

86 a §

Ombud och biträde

När ett ärende som avses i denna lag behandlas vid förvaltningsdomstolen eller högsta förvaltningsdomstolen får som en enskild parts ombud eller biträde anlitas en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (/) avsett rättegångsbiträde med tillstånd.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ett ärende som är anhängigt vid domstol vid denna lags ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Utöver vad som föreskrivs i 2 mom. är en person som är behörig som ombud och biträde enligt de bestämmelser som gällde vid denna lags ikraftträdande behörig att vara verksam som ombud och biträde i ett års tid efter denna lags ikraftträdande. Dessutom är en person som är behörig som ombud och biträde enligt de bestämmelser som gällde vid denna lags ikraftträdande och som ansöker om ett tillstånd enligt lagen om rättegångsbiträden med tillstånd tre månader innan den föreskrivna tid som nämns i 30 § 3 mom. i den lagen har löpt ut och vars ansökan inte har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut inom ett år från den lagens ikraftträdande behörig att vara verksam som ombud och biträde till dess att hans eller hennes ansökan har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

8.

Lag**om ändring av 1 § i lagen om justitiekanslern i statsrådet**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om justitiekanslern i statsrådet (193/2000) 1 § 2 mom. som följer:

1 §

Tillämpningsområde

om advokater (496/1958) och verksamheten utövad av rättegångsbiträden med tillstånd på det sätt som föreskrivs i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (/).

Justitiekanslern övervakar advokaternas verksamhet på det sätt som föreskrivs i lagen

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 17 december 2010

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Tuija Brax*

2.

Lag**om ändring av lagen om advokater**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om advokater (496/1958) 3 § 1 och 2 mom., 7 och 7 a §, 7 b § 1 och 2 mom., 7 c § 1 mom., 7 e § 1 mom., 7 h § 1 mom., 7 i och 7 j §, 9 § 1 mom. samt 10 § 1 och 3 mom., sådana de lyder, 3 § 1 mom. i lag 1095/2007, 3 § 2 mom. i lag 31/1993 samt 7 och 7 a §, 7 b § 1 och 2 mom., 7 c § 1 mom. 7 e § 1 mom., 7 h § 1 mom., 7 i och 7 j §, 9 § 1 mom. samt 10 § 1 och 3 mom. i lag 697/2004, samt

fogas till 3 §, sådan den lyder i lagarna 31/1993, 1249/1999 och 1095/1997, nya 5 och 6 mom., till lagen i stället för den 6 a § som upphävts genom lag 697/2004 en ny 6 a §, till lagen en ny 7 k §, till 8 §, sådan den lyder i lag 1249/1999 ett nytt 2 mom. och till lagen en ny 13 b § som följer:

Gällande lydelse

3 §

Såsom advokat kan godkännas *en finsk medborgare eller medborgare i någon annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet* som har fyllt 25 år och som

1) är känd för redbarhet samt i fråga om övriga egenskaper och levnadssätt är lämplig att utöva advokatverksamhet,

2) har avlagt juris kandidatexamen eller juris magisterexamen i Finland, eller har avlagt en juridisk examen någon annanstans än i Finland och erhållit ett beslut från Utbildningsstyrelsen i enlighet med lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer (1093/2007) eller lagen om den tjänstebehörighet som högskolestudier utomlands medför (531/1986) om behörighet för en uppgift som förutsätter juris kandidatexamen eller juris magisterexamen och fullgjort eventuella tilläggskrav som förutsatts i beslutet,

3) har förvärvat den skicklighet som krävs för utövande av advokatverksamhet och sådan praktisk erfarenhet som föreskrivs i advokatföreningens stadgar, samt

4) inte har försatts i konkurs eller vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

Föreslagen lydelse

3 §

Såsom advokat kan godkännas *en person* som har fyllt 25 år och som

1) är känd för redbarhet samt i fråga om övriga egenskaper och levnadssätt är lämplig att utöva advokatverksamhet,

2) i Finland har avlagt *annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, eller en juridisk examen någon annanstans än i Finland* och erhållit ett beslut från Utbildningsstyrelsen i enlighet med lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer (1093/2007) eller lagen om den tjänstebehörighet som högskolestudier utomlands medför (531/1986) om behörighet för en uppgift som förutsätter *annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt* och fullgjort eventuella tilläggskrav som förutsatts i beslutet,

3) har förvärvat den skicklighet som krävs för utövande av advokatverksamhet och sådan praktisk erfarenhet som föreskrivs i advokatföreningens stadgar,

4) *har avlagt en examen om de bestämmelser som gäller advokatverksamhet och vad*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

(se 3 § 1 mom. 5 punkten i förslaget)

I enlighet med internationella förpliktelser som trätt i kraft i Finland kan utan hinder av 1 mom. 2 punkten som advokat även godkännas en i 1 mom. avsedd person som i någon annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet har yrkesbehörighet för advokatverksamhet. Sökanden skall i fall som anges i detta moment *i ett prov som ordnas av advokatföreningen visa att han har tillräckliga kunskaper om finsk lagstiftning och advokatverksamhet i Finland. Om provet bestäms närmare i justitieministeriets beslut om fastställelse av stadgar för advokatföreningen.*

god advokatsed kräver (advokatexamen), samt

5) inte har försatts i konkurs eller vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

(se 3 § 1 mom. 4 punkten i gällande lag)

I enlighet med internationella förpliktelser som trätt i kraft i Finland kan *trots bestämmelserna i 1 mom. 2 punkten* som advokat även godkännas en i 1 mom. avsedd person som i någon annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet har yrkesbehörighet för advokatverksamhet. Sökanden ska i de fall som anges i detta moment *avlägga advokatexamen.*

Justitieministeriet fastställer examensordningen för advokatexamen.

Om sökanden redan tidigare har avlagt advokatexamen eller annars visat att han eller hon har de kunskaper som förutsätts där, kan advokatföreningens styrelse befria sökanden från att avlägga examen.

6 a §

I samband med advokatföreningen finns en oberoende tillsynsnämnd och en oberoende tillsynsenhet vilka sköter de uppgifter i fråga om tillsynen över advokaters verksamhet som anges i denna lag. Enligt vad som föreskrivs i lagen om statliga rättshjälpsbyråer (258/2002) och i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (/) sköter tillsynsnämnden och tillsynsenheten också de uppgifter som gäller tillsynen över offentliga rättsbiträden och rättegångsbiträden med tillstånd.

Tillsynsnämnden behandlar och avgör sådana tillsynsärenden som avses i 7 c § och ger rekommendationer i sådana arvodestvister mellan en advokat och dennes klient som avses i 7 e §.

(se 7 § 1 mom. i gällande lag)

Tillsynsenheten bereder de tillsynsärenden och arvodestvister enligt 2 mom. som behandlas i tillsynsnämnden. Tillsynsenhetens verksamhet leds av en jurist som svarar för tillsynen. Juristen ska ha avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magistereexamen

i internationell och komparativ rätt och vara väl förtrogen med advokatverksamhet.

I tillsynsenheten finns det utöver den jurist som svarar för tillsynen ett behövt antal personer som är sekreterare i tillsynsnämnden. De ska ha avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt. I tillsynsenheten kan det dessutom finnas annan personal.

En tjänsteman som hör till tillsynsenheten får inte delta i skötseln av advokatföreningens andra ärenden än sådana som avses i 1 mom., om detta kan äventyra en oberoende och opartisk skötsel av tillsynsenhetens uppgifter.

7 §

Advokatföreningens tillsynsnämnd (*tillsynsnämnden*) handlägger och avgör sådana tillsynsärenden som avses i 7 c § och ger rekommendationer i sådana arvodestvister mellan en advokat och dennes klient som avses i 7 e §.

(se 6 a § 2 mom. i förslaget)

Om en advokat till följd av omständigheter som framkommit vid behandlingen av ett tillsynsärende konstateras ha handlat i strid med 5 § 1 mom. skall tillsynsnämnden bestämma en *disciplinär påföljd* för advokaten. Påföljderna är uteslutning ur advokatföreningen, påförande av en påföljdsavgift, varning och anmärkning.

(se 7 § 1 mom. i förslaget)

Om en advokat i sitt uppdrag handlar oederligt eller på annat sätt uppsåtligt kränker någon annans rätt, skall advokaten uteslutas ur advokatföreningen. Om det finns förmildrande omständigheter för advokatens förfarande, kan advokaten åläggas att betala en påföljdsavgift eller tilldelas en varning.

(se 7 § 2 mom. i förslaget)

Handlar en advokat annars i strid med god advokatsed, skall advokaten tilldelas en varning eller en anmärkning. Om en advokat upprepade gånger gör sig skyldig till ett sådant förfarande som avses i detta moment el-

7 §

Om en advokat till följd av omständigheter som framkommit vid behandlingen av ett tillsynsärende konstateras ha handlat i strid med 5 § 1 mom., ska tillsynsnämnden bestämma en *disciplinär påföljd* för advokaten. Påföljderna är uteslutning ur advokatföreningen, påförande av påföljdsavgift samt varning och anmärkning.

(se 7 § 2 mom. i gällande lag)

Om en advokat i sitt uppdrag handlar oederligt eller på annat sätt uppsåtligt kränker någon annans rätt, ska advokaten uteslutas ur advokatföreningen. Om det finns förmildrande omständigheter för advokatens förfarande, kan advokaten åläggas att betala påföljdsavgift eller tilldelas varning.

(se 7 § 3 mom. i gällande lag)

Handlar en advokat annars i strid med god advokatsed, ska advokaten tilldelas varning eller anmärkning. Om en advokat upprepade gånger gör sig skyldig till ett sådant förfarande som avses i detta moment eller i 2 mom. eller om det annars finns försvårande omständigheter, kan advokaten uteslutas ur advokatföreningen eller åläggas att betala påföljdsavgift. Detta moment tillämpas också om en advokat begår en gärning som kan minska aktningen för advokatkåren.

(se 7 § 4 mom. i gällande lag)

Påföljdsavgiften är minst 500 och högst 15 000 euro. Vid påförandet av påföljdsavgiften beaktas bland annat hur klandervärt advokatens förfarande har varit, advokatens erfarenhet av advokatuppdrag och advoka-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

ler i 3 mom. eller om det annars finns försvårande omständigheter, kan advokaten uteslutas ur advokatföreningen eller åläggas att betala en påföljdsavgift. Detta moment tillämpas också om en advokat begår en gärning som är ägnad att minska aktningen för advokatkåren.

(se 7 § 3 mom. i förslaget)

Påföljdsavgiften, som betalas till advokatföreningen, är minst 500 och högst 15 000 euro, och vid påförandet av avgiften beaktas bland annat hur klandervärt advokatens förfarande har varit, advokatens erfarenhet av advokatuppdrag och advokatens ekonomiska förhållanden, så att påföljden står i ett rättvist förhållande till förfarandet.

(se 7 § 4 mom. i förslaget)

Tillsynsnämnden kan bestämma att ett beslut om uteslutning skall iakttas trots ändringssökande.

(se 7 § 9 mom. i förslaget)

En advokat som har registrerats i EU-registret skall avföras ur registret under samma förutsättningar som en advokat skall uteslutas ur föreningen.

tens ekonomiska förhållanden, så att påföljden står i ett rättvist förhållande till förfarandet. *Med påföljdsavgiften, som betalas till advokatföreningen, täcks kostnaderna för tillsynsnämndens och tillsynsenhetens verksamhet.*

(se 7 § 5 mom. i gällande lag)

Påföljdsavgift påförs inte, om ett ärende som gäller samma förseelse är föremål för förundersökning eller åtalsprövning eller vid en domstol behandlas som brottmål eller om advokaten genom en lagakraftvunnen dom har dömts till straff för förseelsen.

I de fall som avses i 3 mom. behöver påföljdsavgift inte påföras, om advokaten genom sitt förfarande endast i ringa mån bryter mot advokatens skyldigheter och förfarandet i förhållande till dess skadlighet också bedömt som en helhet ska anses ringa.

En advokat som har registrerats i EU-registret ska avföras ur registret under samma förutsättningar som en advokat ska uteslutas ur föreningen.

Har advokaten upphört att vara medlem i advokatföreningen efter det att tillsynsärendet har blivit anhängigt, kan tillsynsnämnden fortsätta behandlingen av ärendet och uttala sig om huruvida advokaten under sin tid som medlem har förfarit klandervärt och vilken påföljd advokaten på grund av detta skulle ha ådragit sig.

Tillsynsnämnden kan bestämma att ett beslut om uteslutning ur advokatföreningen eller om avförande ur EU-registret ska iakttas trots ändringssökande.

(se 7 § 6 mom. i gällande lag)

7 a §

Tillsynsnämnden består av en ordförande samt åtta andra medlemmar och en personlig suppleant för var och en av de sistnämnda. Ordföranden samt fem av de övriga medlemmarna och deras suppleanter skall vara advokater. Tre av medlemmarna och deras suppleanter skall vara personer som inte hör till advokatkåren men som har avlagt juris kandidatexamen och är förtrogna med advokatverksamhet och dessutom med domarupp-

7 a §

Tillsynsnämnden består av en ordförande och elva andra medlemmar samt personliga suppleanter för var och en av dem. Ordföranden och ordförandens suppleant samt sex av de övriga medlemmarna och deras suppleanter ska vara advokater. Tre av medlemmarna och deras suppleanter ska vara personer som inte hör till advokatkåren men som har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och

gifter eller med utbildning och forskning i juridik vid universitet. Mandattiden för tillsynsnämndens medlemmar och suppleanter är tre år.

Advokatföreningens delegation väljer tillsynsnämndens ordförande samt de medlemmar som tillhör advokatkåren och en suppleant för var och en av dem. Statsrådet utnämner på framställning av justitieministeriet och efter att ministeriet fått ett tillstyrkande utlåtande från advokatföreningen om de föreslagna personernas behörighet för uppdraget de tre medlemmar i tillsynsnämnden som inte hör till advokatkåren samt deras personliga suppleanter. I begäran om utlåtande skall ställas upp dubbelt så många kandidater som det antal medlemmar som skall väljas.

Tillsynsnämndens medlemmar handlar under domaransvar, och de får inte obehörigen röja i lag sekretessbelagda uppgifter som de har fått kännedom om vid behandlingen av ett tillsynsärende eller en arvdestvist.

(se 7 k § 1 mom. i förslaget)

7 b §

Tillsynsnämnden kan vara uppdelad på tre sektioner. Tillsynsnämnden bestämmer sektionernas sammansättning så att varje sektion som medlemmar har två advokater och en person som inte hör till advokatkåren. Ordförande för sektionerna är tillsynsnämndens ordförande samt de två vice ordförande som

komparativ rätt och är förtrogna med advokatverksamhet och dessutom med domaruppgifter eller med utbildning och forskning i juridik vid universitet. Två av medlemmarna och deras suppleanter ska vara sådana rättegångsbiträden med tillstånd som avses i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (/). Mandattiden för tillsynsnämndens medlemmar och suppleanter är tre år.

Advokatföreningens delegation väljer tillsynsnämndens ordförande och ordförandens suppleant samt de medlemmar som hör till advokatkåren och en suppleant för var och en av dem. Statsrådet utnämner på framställning av justitieministeriet de medlemmar i tillsynsnämnden som inte hör till advokatkåren samt deras personliga suppleanter. Innan framställningen görs ska justitieministeriet be advokatföreningen om ett utlåtande om de föreslagna personernas behörighet för uppdraget. Utlåtandet ska vara tillstyrkande i fråga om de i 1 mom. avsedda kandidater som inte hör till advokatkåren och inte är rättegångsbiträden med tillstånd. Begäran om utlåtande ska avse dubbelt så många kandidater som det antal medlemmar som ska utnämnas. Tillsynsnämnden väljer varje år tre vice ordförande inom sig.

Den som har varit medlem av tillsynsnämnden sex år i följd kan omväljas eller utnämnas till samma uppdrag först för den mandattid som börjar tre år efter det att hans eller hennes föregående mandattid har löpt ut. Den som har varit medlem av nämnden sex år i följd kan dock väljas till ordförande för nämnden. Posten som ordförande för tillsynsnämnden kan innehas högst sex år i följd. Medlemmarna av nämnden och suppleanterna beviljas avsked av det organ som har valt eller utnämnt honom eller henne och som med iakttagande av det föreskrivna förfarandet väljer eller utnämner efterträdare för personen för återstoden av mandattiden.

7 b §

Tillsynsnämnden kan vara uppdelad på fyra sektioner, vilka var och en består av tre medlemmar. Tillsynsnämnden bestämmer sektionernas sammansättning så att varje sektion som medlemmar har högst två advokater och högst två personer som inte hör till advokatkåren. Ordförande för sektionerna är tillsyns-

Gällande lydelse

tillsynsnämnden varje år väljer inom sig. Vid behandlingen av en arvodestvist i en sektion är dock den medlem som inte hör till advokat kåren ordförande.

Ärendena behandlas i tillsynsnämndens sektioner eller i plenum. Tillsynsnämndens plenum är beslutfört när ordföranden eller en vice ordförande och minst sex andra medlemmar är närvarande. En sektion i tillsynsnämnden är beslutfört när alla dess medlemmar är närvarande.

7 c §

Ett tillsynsärende blir anhängigt när advokatföreningens byrå i fråga om en advokat mottar ett skriftligt klagomål eller en anmälan från justitiekanslern eller en anmälan som en domstol har gjort med stöd av 15 kap. 10 a § i rättegångsbalken. Ett ärende blir också anhängigt när advokatföreningens styrelse har beslutat att överföra ett ärende som har kommit till dess kännedom för behandling i tillsynsnämnden.

7 e §

En arvodestvist blir anhängig när advokatföreningens byrå mottar en skriftlig ansökan från en advokats huvudman eller någon annan klient. Om ansökan är så bristfällig att ärendet inte kan avgöras på basis av ansökan, skall sökanden uppmanas att avhjälpa bristen inom utsatt tid. Sökanden skall samtidigt informeras om på vilket sätt ansökan är bristfällig och om att tillsynsnämnden kan lämna ansökan utan prövning om sökanden inte följer uppmaningen att komplettera den.

7 h §

I den offentliga dagbok som advokatföreningen skall föra över tillsynsärenden och arvodestvister skall antecknas uppgifter om klaganden eller sökanden, advokaten och vid behov advokatbolaget, ärendeslaget, dagen för avgörandet och slutresultatet. Av dagboken skall även framgå i vilken fas behandlingen av saken är. I dagboken antecknas

Föreslagen lydelse

nämndens ordförande och tre vice ordförande. Vid behandlingen av en arvodestvist i en sektion är ordförande dock en i 7 a § 1 mom. avsedd medlem som inte är advokat eller rättegångsbiträde med tillstånd.

Tillsynsnämndens plenum är beslutfört när ordföranden eller en vice ordförande och minst åtta andra medlemmar är närvarande. En sektion i tillsynsnämnden är beslutfört när alla dess medlemmar är närvarande.

7 c §

Ett tillsynsärende blir anhängigt när tillsynsnämnden i fråga om en advokat tar emot ett skriftligt klagomål eller en anmälan från justitiekanslern eller en anmälan som en domstol har gjort med stöd av 15 kap. 10 a § i rättegångsbalken. Ett ärende blir också anhängigt när advokatföreningens styrelse har beslutat att överföra ett ärende som har kommit till dess kännedom för behandling i tillsynsnämnden.

7 e §

En arvodestvist blir anhängig när tillsynsnämnden tar emot en skriftlig ansökan från en advokats huvudman eller någon annan klient. Om ansökan är så bristfällig att ärendet inte kan avgöras på basis av ansökan, ska sökanden uppmanas att avhjälpa bristen inom utsatt tid. Sökanden ska samtidigt informeras om på vilket sätt ansökan är bristfällig och om att tillsynsnämnden kan lämna ansökan utan prövning om sökanden inte följer uppmaningen att komplettera den.

7 h §

Tillsynsnämnden ska föra en offentlig dagbok över de tillsynsärenden och arvodestvister som den behandlat. I dagboken antecknas uppgifter om klaganden eller sökanden, advokaten och vid behov advokatbolaget, ärendeslaget, dagen för avgörandet och utgången i ärendet. Av dagboken ska även framgå i vilken fas behandlingen av ärendet är. I dag-

dessutom huruvida advokaten har följt tillsyns nämndens arvodesrekommendation.

boken antecknas dessutom *om* advokaten har följt tillsyns nämndens arvodesrekommendation.

7 i §

Ett offentligt referat skall utarbetas över ett avgörande i ett tillsynsärende och i en arvodestvist. I referatet skall anges

- 1) ärendeslaget och dagen för avgörandet,
 - 2) namnet på advokaten i fråga och, i en arvodestvist, även namnet på advokatbolaget,
 - 3) ärendet och motiveringen till avgörandet i huvuddrag,
 - 4) de lagrum, de punkter i advokatföreningens stadgar och de anvisningar om god advokatsed som har tillämpats i saken,
 - 5) slutresultatet, samt
 - 6) namnet på dem som har hört till den sammansättning som avgjort saken och deras ställning samt om omröstning har ägt rum; om omröstning har ägt rum, skall till referatet fogas det slutresultat jämte motivering som de medlemmar som varit av avvikande mening har understött.
- Advokatföreningen skall hålla det offentliga referatet tillgängligt för allmänheten så länge uppgifterna om avgörandet enligt 7 h § finns antecknade i den offentliga dagboken.

7 j §

I fråga om offentligheten för en handling som har tillställts tillsyns nämnden med tanke på behandlingen av ett tillsynsärende eller en arvodestvist och i fråga om offentligheten för en handling som innehåller avgörandet i ett tillsynsärende eller en arvodestvist gäller vad som i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) bestäms om myndighetshandlingar, om något annat inte följer av tystnadsplikten för advokater.

(se 7 j § 3 mom. i förslaget)

En handling blir dock inte offentlig förrän tillsyns nämnden har givit sitt avgörande eller avgörandet finns tillgängligt för dem som är delaktiga i saken.

(se 7 j § 3 mom. i förslaget)

7 i §

Tillsyns nämnden ska utarbeta ett offentligt referat över nämndens avgörande i ett tillsynsärende och i en arvodestvist. I referatet ska anges

- 1) ärendeslaget och dagen för avgörandet,
 - 2) namnet på *advokaten och*, i en arvodestvist, även namnet på advokatbolaget,
 - 3) ärendet och motiveringen till avgörandet i huvuddrag,
 - 4) de lagrum, de punkter i advokatföreningens stadgar och de anvisningar om god advokatsed som har tillämpats i saken,
 - 5) slutresultatet,
 - 6) namnet på dem som har hört till den sammansättning som avgjort saken och deras ställning samt uppgift om *huruvida* omröstning har ägt rum; om omröstning har ägt rum, ska till referatet fogas det slutresultat *med* motivering som de medlemmar som varit av avvikande mening har understött.
- Tillsyns nämnden ska hålla det offentliga referatet tillgängligt för allmänheten så länge uppgifterna om avgörandet enligt 7 h § finns antecknade i den offentliga dagboken.*

7 j §

I fråga om jäv för den som deltar i behandlingen av ett tillsynsärende eller en arvodestvist gäller vad som föreskrivs eller bestäms om jäv för advokater och domare.

Till den del något annat inte föreskrivs i lag, tillämpas på behandlingen av ett tillsynsärende och en arvodestvist i tillsyns nämnden och tillsynsenheten vad som föreskrivs i förvaltningslagen (434/2003), språklagen (423/2003) och samiska språklagen (1086/2003).

På offentligheten för tillsyns nämndens och tillsynsenhetens handlingar och verksamhet i

tillsynsärenden och arvodestvister tillämpas vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), om något annat inte följer av tystnadsplikten för advokater. En handling blir dock inte offentlig förrän tillsynsnämnden har gett sitt avgörande eller avgörandet finns tillgängligt för dem som är delaktiga i saken.

(se 7 j § 1 och 2 mom. i gällande lag)

7 k §

Tillsynsnämndens medlemmar handlar under domaransvar, och de får inte obehörigen röja i lag sekretessbelagda uppgifter som de har fått kännedom om vid behandlingen av ett tillsynsärende eller en arvodestvist.

(se 7 a § 3 mom. i gällande lag)

På en tjänsteman vid tillsynsenheten tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar när han eller hon sköter uppgifter som hänför sig till ärenden som avses i 6 a § 1 mom. Bestämmelser om skadeståndsansvar för en tjänsteman vid tillsynsenheten när han eller hon sköter nämnda uppgifter finns i skadeståndslagen (412/1974).

8 §

En person vars tillstånd att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde i enlighet med lagen om rättegångsbiträden med tillstånd har återkallats som en disciplinär påföljd, kan inte antas som medlem i advokatföreningen förrän tre år förflutit från det att återkallandet av tillståndet började.

9 §

En advokat som förlorar medborgarskapet i en sådan stat som avses i 3 § eller som är försatt i konkurs eller vars handlingsbehörighet har begränsats upphör att vara medlem av advokatföreningen, och styrelsen skall avföra advokaten ur advokatregistret.

9 §

En advokat som är försatt i konkurs eller vars handlingsbehörighet har begränsats upphör att vara medlem av advokatföreningen, och styrelsen ska avföra advokaten ur advokatregistret.

10 §

Den vars ansökan enligt 3 § 4 mom. eller 4 § 1 mom. har avslagits eller som har vägrats registrering i EU-registret eller för vilken har bestämts en disciplinär påföljd eller som har avförts ur advokatregistret eller EU-registret,

10 §

Den vars ansökan enligt 3 § 4 mom. eller 4 § 1 mom. har avslagits eller som har vägrats registrering i EU-registret, har rätt att hos Helsingfors hovrätt anföra besvär över beslut av advokatföreningens styrelse. En

har rätt att hos Helsingfors hovrätt anför besvär över beslut av advokatföreningens styrelse och tillsynsnämnd.

advokat som berörs av ett tillsynsärende har rätt att hos Helsingfors hovrätt anför besvär över ett beslut av tillsynsnämnden i ett sådant tillsynsärende som avses i 7 c §. Dessutom har den som har uteslutits ur advokatföreningen eller som har avförts ur advokatregistret eller EU-registret rätt att hos Helsingfors hovrätt anför besvär över ett beslut av advokatföreningens styrelse i ett sådant ärende som avses i 9 §.

Tiden för anförande av besvär är 30 dagar. Besvärstiden börjar den dag då beslutet delgavs. Besvärsskriften, som skall riktas till Helsingfors hovrätt, skall senast den sista dagen av den föreskrivna tiden och före utgången av den arbetstid som iakttas vid statens ämbetsverk lämnas in till advokatföreningens byrå, vid äventyr av att talan går förlorad. Advokatföreningen skall utan dröjsmål tillställa hovrätten besvärsskriften jämte bilagor samt en kopia av det överklagade beslutet och sitt utlåtande med anledning av besvären.

Tiden för anförande av besvär är 30 dagar. Besvärstiden börjar den dag då beslutet delgavs. Besvärsskriften riktas till Helsingfors hovrätt och ska inom den föreskrivna tiden ges in till tillsynsnämnden. Tillsynsnämnden ska utan dröjsmål ge in besvärsskriften med bilagor och en kopia av det överklagade beslutet samt advokatföreningens utlåtande med anledning av besvären till hovrätten.

13 b §

Närmare bestämmelser om hur arbetet i tillsynsnämnden och tillsynsenheten ska ordnas kan utfärdas i en arbetsordning som fastställs av tillsynsnämnden.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas också på tillsynsärenden och arvodestvister som är anhängiga vid lagens ikraftträdande.

Mandattiden för de personer som är medlemmar i tillsynsnämnden när denna lag träder i kraft fortgår tills den tid för vilken de har valts löper ut. Trots det som föreskrivs i 7 a § 1 mom. ska den första utnämningen av rättegångsbiträden med tillstånd och deras suppleanter till medlemmar i tillsynsnämnden ske med tillämpning av de behörighetsvillkor i nämnda moment som gäller andra än advokater och rättegångsbiträden med tillstånd. Mandattiden för den ena medlemmen och dennes suppleant är ett år och för den andra medlemmen och dennes suppleant två år.

Vid beräkningen av den längd för medlemskap i tillsynsnämnden som avses i 7 a §

3 mom. beaktas också medlemskap i tillsynsnämnden före lagens ikraftträdande.

Den som är jurist med ansvar för tillsynen och de som är sekreterare i tillsynsnämndens sektioner när denna lag träder i kraft överförs med stöd av denna lag till tillsynsenheten för att sköta uppdraget som jurist med ansvar för tillsynen och uppdraget som sekreterare i tillsynsnämnden. Den personal som överförs behåller de rättigheter och skyldigheter som vid tidpunkten för överföringen hänför sig till deras anställningsförhållande och sin lön i euro.

Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

3.

Lag**om ändring av 6 § i lagen om statliga rättshjälpsbyråer**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om statliga rättshjälpsbyråer (258/2002) 6 § 2 mom., sådant det lyder i lag 698/2004, som följer:

Gällande lydelse

6 §

De offentliga rättsbiträdena står under advokatföreningens tillsyn så som bestäms i 6, 7 och 7 a—7 d § i lagen om advokater (496/1958). I fråga om de offentliga rättsbiträdenas rätt att anföra besvär över ett avgörande i ett tillsynsärende samt i fråga om behandlingen av besvären gäller vad som föreskrivs i 10 § i nämnda lag.

Föreslagen lydelse

6 §

De offentliga rättsbiträdena står under advokatföreningens tillsyn så som bestäms i 6, 6 a, 7, 7 a—7 d och 7 g—7 k § i lagen om advokater (496/1958). I fråga om de offentliga rättsbiträdenas rätt att anföra besvär över ett avgörande i ett tillsynsärende samt i fråga om behandlingen av besvären gäller vad som föreskrivs i 10 § i *den* lagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas också på tillsynsärenden som är anhängiga vid lagens ikraftträdande.

4.

Lag**om ändring av 15 och 31 kap. i rättegångsbalken**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättegångsbalken 15 kap 2 §, 4 § 1 mom. och 10 a § 1 mom. samt 31 kap. 13 § och 18 § 3 mom., sådana de lyder, 15 kap. 2 § i lagarna 764/2001, 259/2002 och 578/2009, 4 § 1 mom. i lag 259/2002, 10 a § 1 mom. i lag 497/1958 samt 31 kap. 13 § i lag 109/1960 och 18 § 3 mom. i lag 666/2005, samt
fogas till 15 kap. 1 §, sådan den lyder i lag 21/1972, ett nytt 4 mom. och till 31 kap. 3 §, sådan den lyder i lag 109/1960, ett nytt 2 mom. som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

15 kap

15 kap

Om rättegångsombud**Om rättegångsombud**

1 §

1 §

En annan sökande än en myndighet ska i högsta domstolen anlita rättegångsombud eller rättegångsbiträde i ärenden enligt 31 kap. som gäller klagan på grund av domvilla eller återbrytande av dom.

2 §

2 §

Om inte något annat bestäms i någon annan lag, får såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde anlitas en advokat eller någon annan redbar person som har avlagt juris kandidatexamen och som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

Vad som i denna eller någon annan lag bestäms om en advokats rätt att vara rättegångsombud eller rättegångsbiträde tillämpas även på den som har rätt att bedriva advokatverksamhet i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i någon annan stat med vilken Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater har ingått ett avtal om ömsesidigt erkännande av yrkesbehörighet

Om inte något annat bestäms i denna eller någon annan lag, får såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde anlitas en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett sådant rättegångsbiträde med tillstånd som avses i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (/).

Utan hinder av 1 mom. får såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde anlitas en person som står i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande till en part och som har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, som är redbar och som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlings-

för advokater.

(se 15 kap. 2 § 5 mom. i förslaget)

Såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde får dock också anlitas en släkting till parten i rätt upp- eller nedstigande led, ett syskon till parten eller partens make, även om personen i fråga inte har avlagt sådan examen som nämns i 1 mom.

Också någon annan än i 1 eller 3 mom. avsedd, redbar myndig person som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats får anlitas såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde

1) i ett mål som avses i 5 kap. 3 §,
2) i ett ansökningsärende som inte är tvistigt,

4) i ett jorrdomstolsärende.

4 §

Ett rättegångsombud skall, om inte huvudmannen muntligen inför domstolen har be-

behörighet inte har begränsats. Dessutom får såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde i ett mål eller ärende som gäller ett anställningsförhållande eller i ett mål eller ärende som i sak anknyter till ett sådant samt i arbetsdomstolen anlitas en person som är anställd hos en arbetsmarknadsorganisation, som har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, som är redbar och som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

Trots vad som föreskrivs i 1 mom. får såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde anlitas en myndighet till vars lagstadgade uppgifter hör att biträda vid rättegång. Dessutom får såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde anlitas en person som är anställd hos nämnda myndighet och som har avlagt annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, som är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats.

Också någon annan än i 1 mom. avsedd, myndig redbar person som annars är lämplig och skickad för uppdraget samt som inte är försatt i konkurs och vars handlingsbehörighet inte har begränsats får anlitas såsom rättegångsombud eller rättegångsbiträde

1) i ett mål som avses i 5 kap. 3 §,
2) i ett ansökningsärende som inte är tvistigt, samt
3) i ett jorrdomstolsärende.

Vad som i denna eller någon annan lag bestäms om en advokats rätt att vara rättegångsombud eller rättegångsbiträde tillämpas även på den som har rätt att bedriva advokatverksamhet i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i någon annan stat med vilken Europeiska unionen och dess medlemsstater har ingått ett avtal om ömsesidigt erkännande av yrkesbehörighet för advokater.

(se 15 kap. 2 § 2 mom. i gällande lag)

4 §

Ett rättegångsombud ska, om inte huvudmannen muntligen inför domstolen har be-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

fullmäktigat honom eller henne, visa en fullmakt som huvudmannen egenhändigt har undertecknat. *Advokater och offentliga rättsbiträden eller åklagare som med stöd av 3 kap. 9 § lagen om rättegång i brottmål (689/1997) företräder målsäganden skall visa fullmakt endast om domstolen bestämmer det.*

fullmäktigat honom eller henne, visa en fullmakt som huvudmannen egenhändigt har undertecknat, om domstolen bestämmer det.

10 a §

Visar sig ombud eller biträde oredligt, oförståndigt eller oskickligt eller finnes han eljest olämplig för sitt uppdrag, må domstolen förvägra honom rätt att uppträda i målet. Domstolen må även, då skäl därtill föreligger, förvägra honom rätt att under högst tre år verka såsom ombud eller biträde vid den domstolen. Är fråga om advokat, skall domstolen delgiva styrelsen för den allmänna advokatföreningen sitt beslut.

10 a §

Om ett rättegångsombud eller rättegångsbiträde visar sig vara oredligt, oförståndigt eller oskickligt eller om han eller hon annars visar sig vara olämplig för sitt uppdrag, kan domstolen förbjuda honom eller henne att uppträda i målet eller ärendet. Domstolen kan också, om det finns skäl till detta, förvägra honom eller henne rätt att under högst tre år vara verksam som rättegångsombud eller rättegångsbiträde vid den domstolen. När beslutet gäller en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett rättegångsbiträde med tillstånd, ska domstolen underrätta den tillsynsnämnd som avses i 6 a § 1 mom. i lagen om advokater (496/1958) om sitt beslut. Om en advokat, ett offentligt rättsbiträde eller ett rättegångsbiträde med tillstånd i övrigt handlar i strid med sina skyldigheter, kan domstolen anmäla förfarandet för behandling i tillsynsnämnden.

31 kap

Om extraordinärt ändringssökande

3 §

13 §

Vid ansökningens handläggning skall i tillämpliga delar iakttagas, vad i 4 och 5 § är stadgat om klagan.

31 kap

Om extraordinärt ändringssökande

3 §

Bestämmelser om klagandens skyldighet att anlita rättegångsombud eller rättegångsbiträde finns i 15 kap. 1 § 4 mom. Klaganden ska ges tillfälle att skaffa sig ett ombud eller biträde som uppfyller behörighetsvillkoren, om det inte är klart onödigt.

13 §

På behandlingen av ansökan tillämpas vad som i 3 § 2 mom. och 4 och 5 § föreskrivs om klagan.

18 §

Angående ansökan och behandlingen av den gäller i tillämpliga delar vad som i 3—5 § bestäms om klagan.

18 §

På ansökan och behandlingen av den tillämpas vad som i 3 § 1 mom. och 4 och 5 § föreskrivs om klagan.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På mål eller ärenden som är anhängiga vid domstol vid lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Utöver vad som föreskrivs i 2 mom. är en person som är behörig som rättegångsombud och rättegångsbiträde enligt de bestämmelser som gällde vid denna lags ikraftträdande behörig att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde i ett års tid efter denna lags ikraftträdande. Dessutom är en person som är behörig som rättegångsombud och rättegångsbiträde enligt de bestämmelser som gällde vid denna lags ikraftträdande och som ansöker om ett tillstånd enligt lagen om rättegångsbiträden med tillstånd tre månader innan den föreskrivna tid som nämns i 30 § 3 mom. i den lagen har löpt ut och vars ansökan inte har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut inom ett år från den lagens ikraftträdande behörig att vara verksam som rättegångsombud och rättegångsbiträde till dess att hans eller hennes ansökan har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut.

5.

Lag**om ändring av 2 kap. 2 § i lagen om rättegång i brottmål**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) 2 kap. 2 § 1 mom., sådant det lyder i lag 260/2002, som följer:

Gällande lydelse

2 kap

Om biträdande av part

2 §

Till försvarare och till målsägandebiträde skall med stöd av 1 och 1 a § förordnas ett offentligt rättsbiträde eller en advokat. Om ett lämpligt offentligt rättsbiträde eller en lämplig advokat inte finns att tillgå eller det finns andra särskilda skäl till det, kan någon annan som har avlagt juris kandidatexamen och som enligt lag får vara ombud förordnas till försvarare eller målsägandebiträde. Den som förordnas till försvarare eller målsägandebiträde skall ges tillfälle att bli hörd om förordnandet till uppdraget.

Föreslagen lydelse

2 kap

Om biträdande av part

2 §

Till försvarare och till målsägandebiträde ska med stöd av 1 och 1 a § förordnas ett offentligt rättsbiträde eller en advokat. Om ett lämpligt offentligt rättsbiträde eller en lämplig advokat inte finns att tillgå eller det finns andra särskilda skäl till det, kan *ett sådant rättegångsbiträde med tillstånd som avses i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (/)* förordnas till försvarare eller målsägandebiträde. Den som förordnas till försvarare eller målsägandebiträde ska ges tillfälle att bli hörd om förordnandet till uppdraget.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om ett förordnande till försvarare eller målsägandebiträde har getts före denna lags ikraftträdande, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

6.

Lag**om ändring av 8 § i rättshjälpslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i rättshjälpslagen (257/2002) 8 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

8 §

Biträde

Till privat biträde skall förordnas en advokat eller någon annan som enligt 15 kap. 2 § 1 mom. rättegångsbalken är behörig att sköta uppdraget. Till biträde för den som är misstänkt i ett brottmål skall förordnas ett offentligt rättsbiträde eller en advokat eller, av särskilda skäl, någon annan som har avlagt juris kandidatexamen, om den misstänkte är anhållen eller häktad, om personen är misstänkt för eller för honom eller henne yrkas straff för ett brott för vilket inte har föreskrivits lindrigare straff än fängelse i fyra månader eller för försök till eller delaktighet i ett sådant brott, eller om den misstänkte inte har fyllt 18 år.

Föreslagen lydelse

8 §

Biträde

Till privat biträde ska förordnas en advokat eller *ett rättegångsbiträde med tillstånd som avses i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd* (/). Till biträde för den som är misstänkt i ett brottmål ska förordnas ett offentligt rättsbiträde eller en advokat eller, av särskilda skäl, *ett rättegångsbiträde med tillstånd*, om den misstänkte är anhållen eller häktad, om personen är misstänkt för eller för honom eller henne yrkas straff för ett brott för vilket inte har föreskrivits lindrigare straff än fängelse i fyra månader eller för försök till eller delaktighet i ett sådant brott, eller om den misstänkte inte har fyllt 18 år.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om ett förordnande till biträde har getts före denna lags ikraftträdande, tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

8.

Lag**om ändring av 1 § i lagen om justitiekanslern i statsrådet**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om justitiekanslern i statsrådet (193/2000) 1 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

1 §

Tillämpningsområde

Tillämpningsområde

Justitiekanslern övervakar advokaternas verksamhet på det sätt som bestäms i lagen om advokater (496/1958).

Justitiekanslern övervakar advokaternas verksamhet på det sätt som *föreskrivs* i lagen om advokater (496/1958) *och verksamheten utövad av rättegångsbiträden med tillstånd på det sätt som föreskrivs i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (/)*.

Denna lag träder i kraft den 20 .
